min⁹ ideo nõ ſũt eq̄lia ĩ malitia. Incipit ergo aleſiõe ĩ viſu & ſpũ viſibili, ĩ verbo ſi lucẽ effugerit. Ob q̃d expediẽs ẽ notare q̄ ocul⁹ q organũ ponit̃ viſ⁹ vt ẽ videre mile locis ẽ vl̃de affine mẽbrũ & alligatũ ipi cerebro, ob q̃d. 2. artis puæ dũtaxat de ſignis oculorũ, & nõ de alio anexo ſeu orto ab ipo cerebro fuit ꝓſequt⁹, oĩq; cerebrii pte p̄ſtare cõpaginẽ ocul̃, ſcis ei n̄ruos cauos õneq; gen⁹ pelicularũ ĩgrediẽtiũ talẽ cõpõnẽ; ĩde deriuari, nec min⁹ ꝓpia cerebri ſbã tẽpando copiã ſpũm veſiuorũ, quos ſupeditat ipſis, ſic. n. aui. i. 3 tercii virt⁹ viſuũ deſcẽdit a cerebro, & ſpũs viſibilis ſbã. Cui aſtipulat̃ gal. q̄rto de morbis curãdis ĩ pricipio qm̄ impl̃e ẽ oculos ꝑut op; curare, niſi capiti pri⁹ cura adhibeat̃, itaq; ocul⁹ ẽ organũ q̃dã, quo ipm cerebrũ videt ſecũdo de locis affectis verſ⁹ finẽ. Op; ſcdo notare ꝑ veritate ad hec õnia ſigna de q̃b⁹ hip. q̄ p̄dicta nocumẽta q̄ ĩ ocul̃ appent, aut accidũt ꝓpter leſionẽ & ꝓpiũ affectũ ipſorũ, & ſic nõ ſũt alicuius timoris q huic dictioni attineat, aut ſũt ob cerebri dãnũ q̄d ipſi oculi ſẽtiũt, q̃d gal. facile dedit ĩtelliger̃. 4. de locis affectis. ca. 1. verbo q̄ ſi oculi in viſ⁹ priuatiõe nihil mali viſi ſũt habere nocumẽtu; erit ĩ neruis q ad oculũ decedũt, tũc igit̃ ẽ hui⁹ textus farrago, & ex talib⁹ ſignis ẽ timere. Quale aũt ſit hoc dãnũ cerebri, ſic ĩdicatũ tali oculorũ leſione, coiter aut p̄ſñtia iflãmatiõis ĩ ipſo, aut cõuulſio ĩ partib⁹ ipſius q cõuelli poſſũt, aut deffect⁹ notabilis ĩ facl̃tate detẽtoria & cõcotrice, extictioq; ĩ inſtrumento ipſarũ q̃d ẽ calor n̄ris, q̄ õnia aut ſingula ſi ſignificẽt ſatis ſũt verẽda. Sed ad maiorẽ lucẽ anteq̄ deſcẽdam⁹ ad text⁹ materiã, aliq̄t pũta op; ĩdagare, q̄ iure p̄ſupponi vident̃, ẽ prim⁹ de colligãtia mẽbri prici pal̃ ad ſibi ſubdita. 2⁹. ſi apã ĩ cerebro aut ſpaſm⁹ ſic⁹ ẽ neceſſario ĩferẽs mortẽ, hic. n. colligemus q̄ horu; ſignoru; ſint ſimpl̃r letalia. De prio aduertẽdũ eſt q̄ q̄do organũ cõpatit̃ pricipali, aliis organis nõ leſis, duo cõſiderant̃ inde, alterũ ẽ maior affinitas illi⁹, & de hoc dixit Aui. pria terci cap. 6. tra. 1. q̃d ẽ cerebro ꝓpiqui⁹, citius ab eo ſuſcipit dãnũ, ſcd̃m ẽ q̄ ill̃d dãnũ ĩ pricipali nõ ẽ ſumũ, l; ſit notabile, de quo hip. ĩ febribus ſi ꝑuentu; ſit vt nõ videat nec audiat &c. Ecce q̄liter nõ expreſſit vnius organi dũtaxat nocumẽtu; ſic ĩ appoplexia ẽ õnimoda ocioſitas ĩ epilepſia minor. Notãdũ vlterius de mente gal. 3. de locis affectis cap. 1. q̄ mẽbra leſa ꝑ coitate; bifariã afficiũtur aut cõmiſſa aliq̄ q̄litate, ſeu humore nõ ſuppeditãdo n̄r̃iter, ĩ quo affectu ꝓximiora organa magis ledũt̃ exiſtente viarũ equa diſpoſitione ac reſiſtẽtia, aut nõ cõmiſſa vi q̄ ſuppeditãda ẽ, & id aut penuria illius ſbẽ q̄ cõmitti habet, & ſic diſtãtia prio defficiũt, ĩde ꝓpe morte; cõſũpt;, extrema frigeſcunt ſolo pectore calido, aut ꝑ retrationẽ viriu; q̄s ad ſe vocat pricipale, vti ſatelites ad arcẽ, & tunc citius ĩcipit defficere ĩ ꝓximiorib⁹, ſed reformãtur tãtiſp, verſ⁹ ea; ptẽ a diſtãtiorib⁹, retractis viribus, ſi vero ĩ his gradib⁹ cõſideres, prim⁹ eſt mioris colligãtiæ & ĩ hoc. 1, illa eſt maior q̄ reſpicit vim ſolã abſq; ſbã ipſã defferẽte, vti de virtute ſẽſili & motiua apd̃ gal. q̄ ad alia ꝑter

oculos ſolũ ad inſtar lucis irradiat, ſed de hoc alias, ſi aũt in ea coitatio abſoluta q̃ maxima dicta eſt apud A ui. pria terci, ſit alius modus colligantiæ a predictis, per te conſidera, ſi igitur oculus ex cerebri affectibus, ad hãc textus narrationẽ puenit, ex tali coione, conſentaneũ fuit eos modos colligãtie explicaſſe. De ſcđo dicimus, & faueat nobis ille meſue capite de freneſi, cura hui⁹ egritudinis ſi iã impreſſit caſſa & vana eſt, ſi vero nõdũ plr̃is, ſed nõ apđ ſtultos & ignaros medicos, ex quib⁹ verbis cum aliis q̃ ponit gal. 7. aph. cotõ illius quibuscumq; ſchachilõ &c. Colligitur breuis reſſolutio, ꝙ apã cerebri confirmatũ eſt ſimpl'r exitioſũ, ſi vero non peruenit ad eũ ſtatum, nõ erit tale, ſed quia vt colligitur. 10. de vſu partiũ & pria terti per A ui. partes ipſius ſunt tres ventriculoſa, medularis & mirigarũ ſi ſnia iſta vera ſit i apatẽ harũ ſingularũ partiũ, dicim⁹ ꝙ ſic ſed principaliter earũ partiũ q̃ ad vẽtres terminantur, nã intẽperat maxime ſpũ; ſubſtãtiã, q̃ temperies inſpirationi ſũme eſt neceſſaria ipſi cordi, qđ in parte ſentit gal. in ſexta apho. cotõ illius ſi cerebrũ inciſſũ &c. Vbi ſe reſſoluit cã ſolutionis ſpeciem eẽ ſimpl'r letalem, q̃ ad ventres penetrauit. Sed hoc totum habeat dubium oſtenditur ex eo textu hip. dolenti aut circundolenti caput pus exiẽs p aures remediũ eſt, vnde colligitur ab apatẽ confirmato euaſiſſe quãdoquidẽ pus non fit niſi in abceſſu iam confirmato. Item videtur ꝙ hec diſtinctio de confirmato & nõ confirmato ſit oio friuola, nam apã exiſtens in ſtatu videtur dici confirmatũ q̃nquidẽ puenit ad vltimum ſui eſſe, ſed poſt eum ſtatum fit euaſio in ſalubri, eo ꝙ habet quatuor tpa, morbus nr̃is ſalubris curatus a natura. Breuiter & ſi aliæ poſſent fieri rationes dicamus, cõcluſionem iã habitam verã eſſe, & ꝙ pus illud primi argumẽti non exiuit a ꝓpia ſubſtãtia cerebri dilacerata. Sed ab aliqua cauitate interiacente, aut a partibus glãdoſis replentib⁹ & additis, & ad. 2. dicimus ꝙ multũ reffert dicere apã pueniẽs ad ſtatũ, & cõfirmatũ eſſe nã hoc ſignificat eẽ peruẽtũ ad vltimam maliciã poſſibilẽ q̃ illi generi morbi eſt plr̃s, eſſe autem i ſtatu dicit peruẽtũ eſſe ad apicẽ non vlterius ſuſcipiens incrementum, ſimile huius habes per A ui. 11. terti, ꝙ a malitia in corde compl'onis confirmata non eſt euaſio, non tamen facta cõpl'õ eſt ſemper confirmata, alioquim nullus ethicus ſanaretur. Cum igitur plura horũ ſignorũ noſtri textus pronũcient i cerebro ipſo apã calidum, nec ide cenſſebuntur, ſimpl'r letalia, niſi ſub eo ſtatu confirmationis potiſſime ſi plura non concurrãt ſimul, nam cũ fluxu lachrimarũ ex vno tãtum oculo, & vera aleuiatione, ego ipſe vidi duos pueros euaſiſſe. Sic dicẽdũ de cõuulſione ſi ſica ſit & in vltimo malitiæ, quibus ſic preambulatis, reuertamur ſuper primo idicio textus de fuga aut intolerãtia lucis. Pro quo ſit nobis phiſicum fundamentum, ꝙ color & lux ſunt viſus obtã 2. ꝙ excelens ſẽſibile corrũpit ſenſum, 3m̃. ꝙ agens dicit' vigoroſũ aut in ſe, ſicut ſolis ſplendor, quem nõ ſubſtinet niſi robuſtiſſimus viſus, vt aquile, oppoſito

oculus no-

oculus noctue de quo A ui, ita ſe habet intellectus noſter. &c, qua de cauſa
plurima animantia q̄ lucē nō valent ſufferre in tenebris ambulāt, & tūc pre
dantur, aut dicit excelens ſenſibile colatione alicuius potētie, quā excedit,
& ſi inſe nō ſit tāti impet⁹. Sicut in preſenti, nā idem lumē qd̄ ſanis oculis
eſt gratū, ipſis affectis redit infeſtū, ob qd̄ ſignificat ībecillitas in ſpū viſi-
bili, qui ad oculū deſcendit, qui cū nō infirmet propter affectum propium
oculi, vti in lippitudine ſeu obthalmia cōtingit eſt inditiū cerebrū ſic eē af
fectū, ꝙ ſpiritus aut exigua copia ſuppeditātur aut in q̄litate vitioſi & intē
perati, & ideo non ſubſtinēt radiorū pōd⁹, quia itemperaturā ſequit debili
tas, ſicut temperamentū fortitudo. 4. de ſanitate tuenda, & ille hali. in trac.
de teſticulis i. 2. artis curatiue, colligit ꝙ īd e aliud ſūme verendū. ſ. elonga-
tio ſpūm a ſua propria nā & cōditiōe nā cum ſint de lucis natura. pria apho.
& tra. de virib⁹ cordis per A ui & ideo triſtāt in tenebris pria. terci. Cuȝ igit
in ꝑcedenti ad hūc ſit ꝑuentū ſtatum, ꝙ odio ſit ipis lux malū quippe gran
de ſignificat, ſicut in ſimili hidrophātici aquā haborrēt ſm̄ veriorē opinio
nē, ꝙ id venenū rabidū ſiccū ſit, ꝙ corpora effecta ſūme ſicca aquā habor-
reāt oīo, dimitto eos imaginari ſēper canem qui eos momordit, quē i aqua
repreſentari attumāt. ſed de his hacten⁹, dicebat igit aui. ad ꝓpoſituȝ. 2. 4. ſi
ſit vehemēs amor tenebret tūc eſt mortale, niſi ſit vehemēs dolor in capite
aut oculis, nam propter ingentem dolorem harum partium ſolent egroti
eligere tenebras ad maiorem quietudinem; & ſi valeant lucem ſufferre, qa
ipſa ledi percipiunt, ipſam fugiunt; ex quo licet per viam ſigni tale lucis o-
dium deteſtabile ſit per viam cauſe non eſſed deteſtanda. Dicit gal. deinde
in declaratione huius ſigni, virtutem in ſe ipſa debilitari, ſed in primo de
anima dicit in erroribus eo textu ſi ſennis haberet oculum iuuenis. &c. vbi
colligitur animam nec facultates in ſe ipſis debilitari, ſed duntaxat inſtru-
menti aut organi deffectu, dicimus nos idem intelligere ex Galeno, tunc
enim virtus ex ſe ipſa debilitatur, cum in organo particulari non eſt noxa,
ſed in radice vnde emanat. ¶ Super alio ſigno ſcilicet in voluntaria lachrima
rum emiſſione, oportet notare hanc ſententiam poſitam eſſe ab ipſo au-
ctore quarta par. apho. textu. 52, vbi dicitur ꝙ ſi volūtarie oculi lachriment
nullum eſt inconueniens ſecus preter voluntatem, quam ſententiam etiam
poſuit A ui. 2. 4. capi. 33. eſtq̄ deinde aduertendum lachrymas vocari volun
tarias, que imperio voluntatis profluunt, & ſi cauſa triſtans abſit imo ſicut
in riſu ficto diſponuntur membra pectoris cum quodam ſonitu, & men-
bra faciei cum quodam motu & hiatu, & ſi cauſa delectans non ſit preſens
imo ſepe contraria, ſic lachryme poſſunt cohiberi aut emanare voluntate
imperante, qd̄ tamē non eſt ita facile vti in riſu, propter exigi corpulentam
ſbām humidā q̄ habet expelli per oculos, quod tamen totum feminis facile
eſt preſenti ſi vellitūt adoleſcentes fallere. cor eīm femine lagena eſt, vocant

etiam doctores voluntarias lachrimas q̄ per cauſam notã fiunt ſicut fumo
repungente triſticia ira potiſſime indebilibus, q̄ omnia abſq; timore ſunt.
Quare autem inflentibus lachrime ſunt calide, & ingaudẽtibus frigide: &
ſic de aliis proble circa ipſam, vide Ariſt. 3. prob. & aui tertia terti, nollentes
aũt lachrimas vocamus ex gal. ambobus locis q̄ affectu oculi, aut ex fluore
accipit aut in criſi proxima, q̄d non indicaret malum, Sed cũ propter cere-
bri noxã accidant in morbis acutis, tunc peſſimũ eſt, id nãq; accidit faculta
te detentoria ipſius cerebrii deſſiciente, quare nõ regunt́ proprie natiueq;
humiditates, ſed labũtur ac deſſlunt: q̄d maxime habet locum cum ab vno
tantũ oculo exeunt: nan ſicut in ſignis ſuſuſionum, ſignum ꝙ imagines ip-
ſas prottendũt, & non ventriculi vitiũ, eſt ꝙ vnum tantũ occupent oculum
ſic fluxus lachrimarum ab vno tãtũ oculo, eſt deteſtabile, quia ſignificat id
dãnum eſſe in altera parte cerebri, Ob quod Aui. ca. de freneſi inuit, & pro
pie cum fluit ex vno oculorum tantũ, q̄d etiã in eadẽ. fen. trac. prio. capit. 13.
Q̄d autem lachrime poſſint ſe determinare potius ad vnum oculum, quã
ad alterum, ex pluribus occaſionibus euenire poteſt, aut ex modo accubit⁹
ꝙ ad decliuem magis inclinat́ aut ex debilitate, quia ſiniſtra pars infirmior
eſt, aut ob maiorẽ copiã humiditatis, ſicut ſiniſtro cõtingeret: 11. parti. pro-
ꝑb. 24, aut ꝙ ſigillatiõe quadã virtutis formãtis, ea pars, formata eſt ĩfirmi
or: videndũ ĩferius cotõ illi⁹ frendere dẽtibus &c. Aut vltimo & facit ad ſẽ
tentiã textus, q̄d apã ſit ĩ eo latere cerebri, nã cum cerebrũ, ꝑpter iuuamẽtũ
paralitatis, ſit diuiſũ ad duas ꝑtes, accidit vnam affici abſq; altera, q̄ ſi deffi
ciat, ad oculũ ſub alternũ trãſmittit fluorẽ. Sed hoc cõceſſo: vnde ſic malũ
eſt hoc ſignũ? reſponſũ ẽ a Gal. in p̄ſenti cotõ, ob debilitatẽ. ſ. detẽtorie facul
tis. Sed nõ licet ſub ſilentio pertranſire, q̄ virt⁹ eſt iſta q̄ defectiſſima ſigni
ficat. 2. in quo membro ea virtus defficiat, & dubitandi occaſio ſumitur ex
Aui. tertia. 3. trac. 2. ca 26. dum loquitur de lachrimis accidentalib⁹ ait cauſã
eẽ imbecillãtẽ detẽtorie, aut concoquẽtis facultatis, aut diminutionẽ lachri
malis: ex quo omnẽ cauſam oculis accõmodari videtur & ſi dicat, principiũ
illi⁹ humiditatis, eſt quidẽ cerebrũ, q̄ ſi intelligat, ꝙ cõplementũ eſt ꝑ oculos
Sed eo dato, quid periculi eſt, ꝙ vis alteratiua, aut oculi detentoria deffi-
ciat? cũ oculi ad bene eſſe animalium faciant duntaxat & dato, ꝙ intelli-
gendum veniat de ipſius cerebri facultate, quid mali promittit? cum in õi
bus catarris ſatis defficiat ipſa detentoria vis: potiſſime cũ humor mole &
non acredine prorritat. Item cum manifeſtum ſit, ꝙ per calorẽ febrilem eli-
quantem, poſſint admodum fluere, vti in morbilis & variolis, quod protẽ
tum eſt in eis? ab hac materia non ſe expediunt doctores facile, & dicamus
aliquot propõnes, prima ꝙ lachrima proprie dicta, dicit ſenſibilem humi-
ditatem fluentem ab oculis ad gutarum inſtar, & licet humiditas aliqua
aquoſa, in propria oculorum alitione ſuperſit. talis non meretur dici lachri

ma,

ma,nam ipſam expultrix virtus verſus cauitatem naſi per occulta forami-na excutit, vti in fiſtula lachrimali apparet ob quod acuta que odorãtur la-chrimas excitant. Secunda prepõ tã ſenſibilis humiditas:que ſic expellitur alliunde habet ortum,puta a cerebro,quod eſt humidiſſimum membrum oculis interne & externe ſatis coniunctum. Iuxta illud Iheremie in ca.9. qs dabit aquam capiti meo,& oculis meis fontem lachrimarũ. Tertia prepoſi tio, talis humoris fluor,prout aliunde emanat,plures cauſas iam narratas poteſt conſequi. Quarta apã cerebri preſertim calidum,omnibus dictis oc caſionibus diſponit ad lachrimas. Quinta.ex hoc ſequit̃,non poſſe ex tali-bꝰ lachrimis,ſic ſũmi argumentũ ſup detẽtoria facultate, vt inde mors pre-ſumat̃ cũ a pluribꝰ cauſis oriri poſſit. Vltima ꝑpõ,creditur,vt hoc ſignum, horrendũ ſit eſſe conducendũ,vt eo,oculi virtutis detentorie infirmitas iu-dicetur, & nõ ipſius cerebri,& licet Gal.ſe non explicet:ſic intelligendus eſt: & ſi ille thadeus,alia via incedat:eſt qui faueat huic noſtre ſentẽtie, oportet ergo apã ſignificari in ipſo cerebro,quod ſi ad talem ſtatum peruenit: vt ſui affectu vis detentoria oculi defficiat,& inde profluant lachrime:non regu lata humiditate,qua nutriri poterat:aut q̃ in eo cõtineri habebat, ſũme exi tioſum eſt,maxime ꝙ id non eſt a lippitudine ſeu obthalmia:aut ab aliqua cauſa manifeſta,nec per modum eliquationis,quia ſic non magis apropria ret vni oculorum. Ergo ſic per apãtis calidi preſentiã cerebrũ occupãtis:cui ſic compactitur oculus illius partis,ꝙ in volũtarie lachrimatur ¶Deinde di cit:oculos peruerti,contorqueri:ſeu ſpaſmari:quod optime a Gal.i cotõ ex plicatur,& inferiꝰ reppetetur: ſic & pars textus:aut alter altero fuerit minor ¶Sed circa mutationẽ albi oculorũ i rubeũ,licitum eſt parũ ĩmorari:albũ o-culorũ circuire caluam ĩ ſui radice,ꝑſpicuũ ẽ,reliquasq; oculorũ tunicas,q̃ q̃dem mẽbranula venularũ copiã poſſidet:q̃ ĩ diſpõne ſana ocultãt̃, ĩ ira tñ lippitudine:aut alia quauis plenitudine,aut feruore,apparent & inde, ex-cuſſo aliquo ſanguine per poros:cauſat̃ rubedo ac ex ſola inflãmatiõe cõci tante,ex quo cum vitio cerebri fit,timendum eſt multoq; magis:ſi ĩ liuidu; variatꝰ ſit color albꝰ,aut in nigrũ,cũ extictiõem calidi nr̃is ſignificet. Sed multũ me heſitare facit de hoc,dictũ Aui.ſcda.4.in capite.43. de ſignis ſũp tis ex ꝑte extremitatũ,vbi poſtquã fecit mẽtionẽ de liuore,dixit & nigredo melior eſt q̃ ofuſcatio, & rubida ergo mutatio albi oculorũ in rub eũ,poteſt eẽ magis verẽda,quã ĩ liuidũ aut nigrũ.alluditq; ad illđ,q̃đ ille au ctor dixe rat.14.terci.trac.4.de expulſionibus ab epate cũ de expulſiõe nigra ait, tunc niger fluxꝰ ẽ dignior,vt non ſit ĩ dipõne mala,qui paſſus cũ labore ĩtelligit̃ ibi a gloſatoribꝰ,idq; videt̃.2.huiꝰ,de ſputo rubeo,q̃đ maxĩe dãnauit ¶Mi ĩſoluẽdo hoc dubiũ,melior modꝰ videt̃,ꝙ ĩterſſit inter ꝑtes corpis in ꝑtici pacione huius coloris,q̃m ĩ albo oculorũ,nõ ſũt colores,liuidꝰ,& niger,pro pter frigꝰ extrinſecũ.cũ ĩter oĩa externa mẽbra,ſint oculi a frigore magis tu

ti,vt ſupra dictũ ẽ ĩ extremitatibꝰ vero,poſſũt eẽ a cã extrĩſeca, ideo nõ tm̃
malũ ꝑtendũt vt rubeꝰ qui ſit in talibꝰ extrimitatibꝰ,ex abundãtia humo-
rũ ipoꝝq; corruptela,& ſic A ui.loco citato,nõ ergo oĩs color niger,ẽ nequi
or rubeo,bene ĩ pˀibus ſuppoſitis. De pituita aũt appẽte circa oculos, op;
ſẽtire,ꝙ ipa ẽ ſupfluitas alimẽti nõ retificati,nec conuerſi ad ſbãm q̃ ſi ex ĩ
capacitate obieti talis cõpareat,ẽ cõſueta oĩbus matutĩa circa oculorũ angu
los & ẽ ſupfluitas melãcolica vt coĩter dicitur,exuperatq; aliqñ vti in lippi
tudine,ex molle humoris & deffectu alterãtis viſo & minus paſſa a calore
ĩ pricipio appet tenuis,deĩde verſꝰ augmẽtũ craſceſſit & reputaẽ ꝓ bono ſi
gno,q̃ oĩa nõ ſũt huiꝰ dictiois,nec timẽda ſolũ,cũ cerebrũ ſic ſignificaẽ leſũ,
ꝙ ipiꝰ cõpactibilitate,ſic oculꝰ difficiat ꝙ circa peculiare alimẽtũ nõ valet,
ex quo ꝓpria oculi ſbã,tẽdit ĩ diminutionẽ. Q̃d ſi offeras tũc eẽ idẽ ſignũ
cũ altero,cũ alter oculꝰ minor altero appet,niſi eẽt, ꝙ & ſi ĩ coro quodã ſint,
poſſibile ẽ ꝑ vtrũq;,ſignificari ſuo modo. Trãſit deĩde ad motũ oculorũ, &
litera varia ẽ nã noua habet oculos ſublimes,& loco eius, alias, tremulos &
inſtabiles,ad diſcrepãtia fixorũ,& intuẽtiũ pſeuerãẽ ad vnũ locũ in q̃d ſatis
malũ eſt, vidẽdũ ꝑ A ui.pria.terti.trac.1.ca.13.ſed id ad cõgelationẽ, aut me
lãcoliã potiꝰ,quã ad freneſi ptinet,ſed nõ legimꝰ ĩ preſẽti,niſi ĩſtabiles, hoc
eſt agitatos,huc & illuc verſos,q̃d maniã,aut freneſim,denotat nã cũ oculi
de mente polemonis,ſint ſicut flores anime,ĩde anime affectꝰ maxime rep̃
ſentant, vnde aſpectu ſolo,libidinoſos,iratos,triſteſq; denotare poſſumus
cũ ergo maniaci ac frenetici,variis agitẽẽ phãtaſiis,huc & illuc vertũt ocu
los quaſi cõſequturi,q̃d imaginãẽ,ideo A ui.loco dicto,plurimũ vero mo-
biles,ſignificat iflãmationem,aut demoniacũ,ac nõ parũ facit ad eã oculo
rũ mobilitatẽ,vapor aeris,ac pũgens,q̃ cerebri mirĩgas, ac oculorũ tunicas
pũgit, ſed bonũ ẽ addere,q̃ lr hoc vocabulũ,ſublimes oculos,denotet inſta-
biles,ad q̃d pigriꝰ reſpõderem,niſi dictũ ſalomoĩs ĩ ꝓuerbis.ca 6.cõſpexiſ-
ſent.ſ.ſex ſunt q̃ odit dñs inter que habet litera,oculos ſublimes.ſ.ſupbos, &
ocioſos,ad õne ſpectaculũ verſos nihil õmittẽtes. Poſſuntq; tremuli eẽ, ob
ſiccitatẽ cõuellentẽ,cõcutiẽ.n.cõuulſus,quaſi tremẽs,ſi aũt a ſiccitate,poſſit
eẽ verꝰ tremor alias dictũ eſt. Ex cõditione aũt natiua,aliquis habet tremẽ
tes oculos & verſatiles,vt ego ĩ puero nobili vidi,& tũc nõ eſt huius ditõnis
ſiue cauſa alia publica cõtingat. Circa oculorũ tumorẽ atq; cauitatẽ nõ ẽ fa
cilis agreſſꝰ ꝓpter magnã tenebrã,q̃ eſt in dictis gal.ĩ hoc ꝓpoſito,de quo
haud iniuſte querĩẽ thadeꝰ ĩ preſẽti,& ante q̃ nos inoluamꝰ maiori laberĩtho
aſſignemꝰ cã; ad ſnĩa; Hip.& dicamꝰ,ꝙ cũ tot ſint vie a cerebro ad oculos
ipos,vt ĩ internis affectibꝰ ſbẽ cerebri,ad radices oculorũ ex opticis coĩceẽ
paſſio atq; ad alias oculorũ ptes cõſẽtaneũ ẽ ĩ ipius cerebri repletiõibꝰ. pre
ſerti apõſis,ipos tumidos fieri.& ide malũ ĩditiũ eẽ. miori vero cũ periculo
ſi vomitu an ſimili occaſione.tumefierẽt.ſed ipoꝝ cauitas eximia.vĩ nutri

tiuam

tiuã eſſe defectiſſimã,qua ptes ſubſtinentur,manifeſte declarat. Quod ſi obiicias hoc ſignu; reppeti inutiliter,ob id qđ dixit,aut alter altero minor appuerit,dic qđ hoc ſignũ ãbos cõſpicit oculos,ac aliđ eſt,oculũ eẽ puũ & cauũ eẽ. Quibꝰ preguſtatis,ſup eis ſignis,accedit Gal.ſic plenꝰ dubiis obiiciẽs prio Hip.diminutum,cũ mẽtionẽ nõ fecerit de oculorum tumore,ea pte q̄ de cauitate mẽtionẽ fecit cum igiť cõtrariorũ eadẽ ſit &c.2.dat itelligeř,illa duo oppoſita,nõ attẽdi circa eãdẽ rẽ iterum & taxat Hip.de ſupfluo,cum bis de oculorũ cauitate mẽtionẽ fecerit. reſpõdet prio hic, mentionem fieri de eximia cauitate,q̄ cõfigurata ẽ,pceſſui morbi & ide hec,& tumor etiam magnꝰ,nõ ſũt digna vt appeãt i pricipio niſi ille tumor magnꝰ, a cã pcedat manifeſta,qđ nõ ẽ timẽdũ.Subdit q; deide aliã ſolõnẽ,ꝙ hec duo oppoſita.ſ.cauitas,& tumor,nõ herẽt oculis pro eodẽ tpe ergo ſi caui erãt oculi in vultu exitioſo.nõ poterãt eẽ eminẽtes,nimis aũt caui,nõ ſunt i pricipio ꝙ ſi obiicias,ſalti mediocriter eminẽtes,tenebať i pricipio narrare, ſicut tẽperate cauos reſpõdet,ꝙ ſigna ſimplr exitioſa,dicta ſũt i eo textu. Si naſus cõpſſꝰ,hic vero oĩa q̄ i vultu exitioſo cõpare poſſunt & ſi exitioſa neceſſario nõ ſint,de tumore ergo,in pricipio cõticuit,aut ꝙ nõ appet, aut ꝙ exitioſum nõ ſit tunc ſignum,i pceſſu vero ſic ꝙ apparet,& habet vĩ ſignificãdi,vnde vltra alias expoſitiões ad eũ paſſum,ſupiꝰ narratũ,ſi nõ ẽ tibi aliis ſignis ſcrutari &c.Hec ẽ ſi.n.naſo cõpreſſo,oculorum cauitate &c.non eſt tibi plẽ certificari,cõtẽplare deide reliqua,q̄ i oculis & toto corpore,vti in oculis,erit tumor notabilis,deriuata plenitudine ad oculos ipſorũq; cauitas eximia,nõ intelligendo,ꝙ ſint affectus eorũdem oculoru;,p eodẽ tpe ſed ꝙ vni i diuiduo,erit cauitas pnicioſa excedens,& alteri,tumor magnꝰ cum in pceſſu vi morbi,& nõ a cauſa primitiua accedat qđ totum,ſub tenebra q̄dam Gal.ego aũt,huic quõni planiꝰ ſatiſfacio,hoc modo,taxas Hip. dupliciscriminis,videlicet ꝙ de tumore cõticuit i textu precedẽti, & ꝙ de cauitate i preſenti inutiliter reppetit,dic facile,ꝙ i precedẽtibꝰ,itroducẽs faciẽ ſimplr letalem,q̄ indicabat vim exuperantem caloris cõſumentis, non fuit opꝰ itroducere tumorem oculorum,qui phibitionẽ talis diſſlatiõis indicabat & ex toto pugnabat,& oculorũ cauitati,& cauſarũ primitiuarum preſẽtie,de quibus inſtigabat,ipſum medicum interrogare,hic vero facilius nõ arguitur,de ſuperfluo,cum agat de omnibus ſignis,q̄ circa oculos conſpici poſſunt,vnde non ſolum tumorem,verum & lachrimas,mutationemq; albi ipſorũ,i varios colores &c.Cauitas aũt in precedentibꝰ narrata: non erat ſignum ab oculis,vt a talibus,ſed vt ipſi,ſic caui ,pars erant illius deformis & turpis facici,ab Hip.introducte,hic vero reppetiť cauitas, vna cum reliquis,que oculis inſunt q̄ eſt plana & vera ſolutio huius paſſus,in qua omnes conſentient,niſi deprauatum habeant guſtum,& non facere vim,ſi cauitas huius textus,eſt maior ea,quę in priori textu deſcripta eſt. Quod vero

demum ſubdit, de variatione vultus totius inſedum colorem reppetit per modum epilogi, ſicut antea de eo mentionem fecit in vultu ab eo deſcripto q̃ vultus variatio penes colores, etiam in proceſſu tumenda eſt, quare &c.

¶ Conſiderari conuenit hunc in modum ſuſpectiones etiam oculoruꝫ ꝑ ſomnum. Siquid enim candide partis ſub apparet commiſſis palpebris nec alui fluor: aut medicamentum in cauſa eſt: aut nec ita dormire conſue uit: vitioſum inditium: exitialeqꝫ admodum eſt. **GALEN.**

De verbo ſuſpici, ſuſpetionis vocabulum fecit, cuius pluratiuũ hypopha ſies. i. ſuſpectiões exiſtit, a q̃b⁹ ꝑ diuiſioñe ionicã hypophaſies. i. ſuſpectõ nes formãtur. Ceterũ nõ ſatis noui q̃ rõne adducti. Artemidori & dioſco ridis ſectatores ſcripſerint hypophaſias cum. y. Quod igitur eſt ab Hipp. dictum, clarum eſt. Ipſe enim enarrauit, q̃dnam appellet ſuſpectioñe dicẽs Si quidem enim ſub apparet candide partis cõmiſſis palpebris, atq; etiam adiecit diffinitionem ad exquiſitiorem ſermonis cognitioneꝫ dicens, neqꝫ fluor alui, aut medicamentũ in cã eſt. Sed ſubaudiri oportet cetera quoqꝫ que vim eandem obtineant. Vno enim capite complexus dixeris accidens propter imbecillitatem fieri mouẽtis palpebras facultatis, q̃d inquã exitia le eſt, quoties ſine cauſa conſtiterit exteriori, Hec vero talem habeant. ſ. o portere vim, vt vires exſoluant, verbi gratia, alui fluor, aut purgatio ex me dicamento purgante vehemens, aut meſtitia vehemens, aut inſomnia, aut inopia alimẽti, aut ſanguinis fluor multus, aut ſimpliciter queuis alia im modica vacuatio. Ceterum cõnumerare Hip. vt paulo ante dixi, oĩa exitio ſa ſigna, non ſolũ q̃cumq; in vultu exitioſo habeantur indicauit hac parte ad iiciens, nec alui fluor, aut medicamentum in cauſa eſt. Predixerat enim in vultu exitioſo talem finitionem, an aluus admodum reſoluta fuerit, re ſoluta eniꝫ aluus cõmune quoddã eſt fluoris alui & item medicamẽti. Sed quoniam rurſus aliunde orſus omnia exitioſa percenſet inditia, merito cui ius q; eorum proprias diffinitiones apponit.

GLOSA

Proſequit᷑ Hip. de alio inditio circa oculos, potiſſime cum ad ſõnũ infir mi prouocantur, ex quo in morbis acutis, dat᷑ cautela medicis, nõ ſolũ cõſi derãdi ipos egros vigiles, ſed & cum dormiũt, ſi igit᷑ albũ oculi appeat, pal pebris id nõ ꝓhibentibus cõmiſſis, letale eſt niſi vi alicuius manifeſte cau ſe contingat & affirmo tante efficacie eẽ hoc ſignũ, vt nunquam eo fui de ceptus, in multis qui ſub dictiõe mea obiere, eſt igit᷑ ratio ad ſniaꝫ text⁹, q̃a tali inditio, ſignificat᷑ morbũ eẽ magnũ, atq; in nobili mẽbro puta cerebro & ex altera tantũ illarũ occaſionũ, poſſet timeri mors. 7. apho. cõt. ſup Gal. ad hunc igit᷑ ſic magnũ morbũ ſucedit virium proſtatio, preſertĩ motiue in qua imbecillitate fundatur hoc protentum. Notat᷑ q; literaliter ſup hoc tex tu, cõſuetudine dormiẽdi ſm̃ eum modũ palpebrarũ, tẽperare ex toto peri

culo

culum & dat̃ cautela medicis ipſis,id interrogent,ne facile,ĩ pronoſticũ ꝓ rũpant,ac etiã notat̃ ,qualiter conſuetudo inter cauſas manifeſtas numerat̃ Et ſingulariter nota ſup hoc ſigno tã timẽdo,ac ſimilibꝰ,ꝙ ſi ſigna alia ſint bona,ſemp ẽ habenda ſuſpitio,ꝙ a cauſa manifeſta poſſit cauſari. Notãdũ deinceps nos loqui in morbis acutis nam ſi ĩ tortura oris,contingeret aliquã palpebrã ſuperiorẽ cõtrahi,aut inferiorẽ mollificari,vt ĩ quodã clerico vidi,tunc in ſõno ac vigilia erit patulũ candidum oculorũ. Quibus preãbulis omiſſis,veniamus iterũ ad cauſã quã prebet Gal.ad ſnīa; textꝰ, inquit eni; in ſũma eſſe reſolutõnẽ,ſeu debilitatẽ facultatis mouentis palpebras, qđ ſatis videt̃ dubiũ,nã palpebra ſuperior eſt q̃ ſola mouet̃ & oculũ tegit .10. de vſu par.& ſi ãplexus mutuus inferioris,in id veniat,ob qđ meliꝰ fuit minorẽ eẽ,eodem loco,videndũ nec cogor in preſẽti querere,quař aues vice verſa claudãt oculos,inferioribꝰ motis nec cogor in preſenti morař notare, ꝓ dolor ꝙ hoĩes in celũ creati tegant oculos a parte ſuperiori,& irationalia vice verſa. Reuertendo igit̃ ad argumentũ videretur palpebrã ſemiclauſã,teneri a virtute motiua,nõ ſinẽte ipſã precipitari,& totum prolabi, iuxta impetũ grauitatis ſue,virtuti.n.mouenti,nõ ſolũ datũ eſt,mouere mẽbra verũ quieſcẽtia fixere & cõſeruare,iuxta methas ſuas,ſingulariter ip̃e in libello de rigore ergo totꝰ hic diſcurſus pſuadet,ꝙ ſi vis motiua palpebrarũ deficeret õnino,potiꝰ clauderet̃ oculus,vt nihil cãdidi apperet,quã ſemi clauſis,ipſũ ꝑtim ſuſpiceret̃.Item videmus aliquos interire viribꝰ non ſũme defectis,tali oculorũ ſtatu. Aui.in.2.4.capit.34.ſub his verbis ponit hoc ſignũ, ſi palpebra ĩ ſõno apta manet & cũa putaui in hoc,aliquã ſiccitatẽ aſſociare q̃ quãdã in muſculis cõtrationẽ faciat,vt virtuti tẽdẽti & laxare nitẽti, non obtẽperet̃ potiſſime ꝙ vacuationibus aut ſpõtiuis aut artificialibꝰ , ex textu id ſuccedit quibꝰ ſupfluis ſiccitas aſſociat̃ manifeſta,& nõ minꝰ viriũ defectus,quantũ ingreſſũ habeat ſicitas ĩ hac aptione,oſtendit feſtinata oculorũ clauſio,q̃ ĩ potatoribꝰ ſuccedit,ex copia humoris diffuſi,id eſt etiã clariſſimũ ĩſubet,ĩ quo ĩfirmi ſatis excitati & pſuaſi aperire palpebras, nõ poſſunt,ĩmo ſtatĩ claudũt,vt ex Raſio ĩ.9.ca ꝑpõ,& alis autoribꝰ , eſt colligere cũ igit̃,quicq̃d ſit de viriũ proſtatiõe ſi ꝑ id ſignũ,ſicitas ſignificatur tãta vi morbi inducta ĩ partibus cerebri,vt valeat tarſo oculi & ipius muſculis cõmunicari,peſſimũ eſt. Sed hanc cauſam a nobis narratã, circũdat vna obiectio,ex textu aris ĩ.4.par.ĩ prob.prob.vbi q̃rens,q̃re coiens & moriens ĩ ſurſũ vertat oculos:qđ feminis laſciuis ſat familiare eſt: & notatum a maſculis, qđ vulgo oculos ĩ album verti dicit̃,ocultata cornea,a coniuntiua rotata in ſurſũ ex latione & acenſu calidi ſurſũ verſus,arripiunturq; coeuntes, in modũ quedã ſtaſis ex delectatione ipſa,poſt totã hãc narrationem ſubdit aris concludunt̃ aut claudunt̃ oculi propter id qđ nõ eſt amplius ibi humiditas nos aũt vicę verſa,deffectu humiditatis,ĩtroducimꝰ apertos,aut ſemi apertos

tos oculos. Reſpōdem⁹ vnā illorū tralationū eē negatiuā, vt ſonet non clau duť oculi q̄a ibi nō ē humiditas, & tūc ſnia ē plana, & ſatis conformis nr̄o ꝓ poſito, aut ꝙ claudāť deffectu humiditatis, vt defficiente ſbtō calidi natiui & ipſū defficiat, quo defficiente, claudanť oculi nō manēte vi, q̄ ipſos appe rire valeat, imo dimiſſa palpebra: claudiť iuxta impetū ſue grauitatis. Ego magis amplector literā negatiuā, q̄a fauens magis intētui noſtro: cū dicat conciliator in gloſa ꝙ q̄piam i febrib⁹ adurētib⁹ māſſit ad inſtar leporis cū dormiebat palpebris cōtractis obſicitatē, item ꝙ litera negatiua, propoſito proble. hoc eſt parti prime & principali, ſatiſfacit de ceeunte: & moriēte vbi pro eo ſtatu, aptos & nō clauſos videm⁹ taliū oculos, Quicq̄d ſit de hac cā, ego in hoc non diſſentio a Gal. imo deffectū virtutis mouētis palpebrā ītroduco pro cauſa, vt non valeat pſ̄ecte claudere oculū: ipſam palpebrā im pſ̄ecte aplicando ipſi inferiori, & hoc ē ſatis cōſōnū Aui. i. 2. de genere aīali. ca. 4. vert⁹ finem vbi introducens cerebrū i hoīe, ac partes ſuperiores tardi⁹ cōpleri, ac tardi⁹ moueri, ſic & partes q̄ diſtāt multū a pricipio motiuo, vti crura aut q̄ i frigiditate ſūt, pigre multū moueňt introduxit in teſtimoniū palpebras ipſas, vt moueri nō valeant cōplecte: niſi ipſa vi mouēte ſatis va lida, ob qđ, cū caput quātalibet grauitate tentať ex ſōno aut ebrietate aut alia eius modi cauſa, palpebras attollere nō poſſum⁹, ex quo aris diſcurſu, ſatis liquet, virtute motiua deffeciente, ipſas palpebras non poſſe cōplecte moueri, qua aūt de cauſa, vim iſtam motricē vigoroſā eē exiguať, pro mo bili ſic paruo, ſicut eſt palpebra, preſertim cum nō ſit frigida: nec a pricipio diſtās, imo ipſi cerebro coniunctiſſima pte cōtemplare: nam aris eo loco nō ſe bene exprimit. Quo dacto dices tu, litem eē adhuc ſub iudice, nā in tp̄e ſōni retractis ſpib⁹, & ipſa facultate defficiente motiua, palpebre ſuperio res perfecte tegunt oculos, & applicanť iferiorib⁹ ergo ſic virtute ipſa deffi ciente ex morbo, pſ̄ecte cōcluderenť oculi, niſi ſicitas vt inuim⁹ in cauſa eēt. Reſpondeo ꝙ iuxta ſniaꝫ Gal. ide motu muſculorū medi⁹ mo⁹ cuiuſcū ꝗ muſculi, eſt a ſtatu medio virtutis, vt ſi ſūme retrahere, aut tendere mēbruꝫ coneť, non fiet ſine labore, & aliquo conatu virtutis mouentis, tunc dico, ꝙ perfecte claudere oculū, eſt op⁹ motus palpebre vltra mediū, & inde nō fit niſi ipſa vi ſatis cōſtante: ſi ergo i ſōno nō pſ̄ecte claudat, eſt ſignū ꝙ deffi cit ab eo valore conſueto, & ſic ipſius reſolutio, & infirmitas declarať, ꝙ ſi ar gumenteris, i ſōno nō eſſe actu vim motiuam in pluribus mēbris, ergo ille ſtatus palpebrarū ſemiclauſarū, nō ē ab aliqua vi manu tenēte ſic palpebras & ipſas mouente, ſecunduꝫ motum, pro conſeruatione quieſcentium, vltra impetum naturalem, dic ꝙ coīter mēbra manent, ſub illis figuris in ſomno quibus erant, cum actualis virt⁹ retracta eſt & ꝙ de communi curſu vt dor miamus, ſolemus claudere oculos, lux enim conuocando ſp̄s ad exteriora turbat ſōnum, cum igiť ex morbo defficiens, ſe applicauit ſomno, non va-

lente

lente vi motiua perfecte claudere palpebras,ſicut nec eleuare ob vini gra
uitatem,aut ſimile ſucedente ſōno, contingit oculos conſpicere,ſub ea fi-
gura ſemi clauſure & inde ſat malum ſignificatur & ſi nō ſatiſfacio ex toto
excitote ad maiorem contemplationem quare &c.

¶ Si peruertitur:aut liuida palpebra eſt:aut labrū: aut naſus cū aliquō alio ſigno mortem prope eſſe ſciendū eſt. **GALENI**

In multis codicibus ita legitur initū orationis,ī aliis vero pro peruertitur
diſtrahitur:ſcriptum eſt,ita vt ex voce palpebre contractio ſignificetur, ve
lutea q̄ propter algorē refrixerūt.Id igitur inditium eſt mortis quēadmo
dum liuida.Si vero peruertitur tentionem quādā conuulſificā,aut reſolu-
tionem in altero ex muſculis oculos claudentibus indicat. Vtrūq; exitioſū
cenſetur,quotiens alia inditia ſuffragantur,quēadmodum indicauit,tanq̄
hec ſola nequaquam ſufficiant denuntiare mortem.

GLOSA

Complet Hip.ī hoc canōne,ſigna q̄ ſūmūt ab oculis,& ad abſolutionē do
ctrine,aliquot iditia ex adiacētib⁹ ptibus miſcuit. Dicit igit Hip.ſi pueꝛti
tur,aut diſtrahit palpebra,aut retorquat ſub termīo.n.retorta palpebra, ci
tat hic text⁹ a Gal.10.de vſu partiū,inuens idq; ipſū ē q̄d ab Hip.nomīatur
retorta palpebra q̄ res vtiq;,magni quoq; mali in morbis idiciū ēē ponitur
Gal.vero ī preſenti cotō,videt ſētire differētiā,īter diſtrahit & pūertit, q̄ſi
vocabulū diſtrahit,affectū determiate ptis.ſ.ipſi⁹ palpebre declaret,nos au
tē fugiētes equiuocatiōnē,his tribꝰ vocibꝰ pro vno vtamur, q̄ſi de cōuulſiōe
hoc ē ſpaſmo palpebre,loquat Hip.in p̄ſenti,vbicūq;.n.de ſpaſmo Hip.lo
quit.ſ.i.4.&.5.apho.ſub hoc vocabl̄o pūertit,legit ſnīa,ſi aūt diſcrepātia ali
quā vis ſētire deſtrahi,ē q̊dāmō cōtrahi,& iſpiſſari ētſi nō ſit pmotū cōuulſi
uū,pūerti aūt,aut retorq̄ri,p cōtratiuū motū explicat quicq̄d ſit p tale idi-
ciū ex Gal.ī cotō denotat,aut cōuulſio,aut reſolutio ī altero ex muſcul̄ ocu
lū claudētib⁹,vtrūq; aūt exitioſū ē,vt explicabit.Habet aūt dubiū hec ſnīa
Gal.nā ipſe.10 de vſu ptiū loco allegato,cām retorte palpebre explicans in
quit fit aūt hic affectus vtroq; muſculorum & cōuulſo,& ad ſe ipſum trahē
te continuam tarſi particulam.Conſiderātes igitur q̄ Gal. citato loco dicta
ſunt.& expreſſi⁹ ab Aui.ī fen.pria pri.doc.5.ca.5.de anathomia muſculorum
palpebre,dicamus,tres ēē muſculos ī palpebra ſuperiori,inferior aūt eis ca
ret,cū īmobilis ſit,& ſupra tetigim⁹,potuit aūt & vice verſa,ſupiorē ēē īmo
bilē inferna mota,ſed placuit ſic factori optimo, ac decuit vt proximiora
eſſēt hec mouētia,ſuis primis motoribus,puta facultati emanāti a cerebro
notandumq; eſt eorum muſculorum alterū,dūtaxat ſubſeruire oculi aptio
ni,nam cū pupilla ſit ī loco medio ipſius oculi, & vt videamus,oculos aperi
mus & aptos conſeruam⁹,ea fuit optima muſculi ſituatio ad apiēdū q̄ patu
lā redderet pupillā obiectis,fuitq; ide cōſētaneū,apientē muſculū,poſſide-
re locū

re locũ mediũ palpebre,q̄ pars cadit ſup pupilã,& ſic id melius fit per vnu; dũtaxat muſculũ,circa eã partẽ ſituatũ,quã p duos,ad extremitates,q̃a illis dũtaxat ptibus eleuatis,forſã media pars ſignũ faceret ad pupilã,vti ĩ corti nis ſuſpẽſis videm⁹(muſculi vero)e cõtra claudẽtes,fuere duo & extremi-tatib⁹palpebre appliciti nã ſi vn⁹,fuiſſet dũtaxat ĩpellens palpebrã ad clau ſurã,aut eẽt ĩ medio,aut ĩ altero extremorũ,ſi ĩ medio palpebre, cooperiret pupilã,cũ ad ipſã eleuaret̃,dicit A ui.ſi vero muſcul⁹claudens vni tantũ ex tremitati applicaretur,ꝙ clauſura in pte vbi eſt chorda,melius fit,&prio in alia pte debilitaret̃,& pcõſequens nõ eẽt coptura eq̃lis,ſed ſimilis copture, palpebre hoĩs patiẽtis torturã,meli⁹ergo fuit duos eẽ claudẽtes muſculos, ãbabus extremitatib⁹ inixos,quib⁹clauſure op⁹ pficiat̃.Notãdũ vlteri⁹,ꝙ ſicut ĩ materia de tortura oris viſũ eſt.2.terti p A ui. & alios cũ duo muſculi applicant̃ alicui parti mutuoſe reſpicientes,reſolutio vni⁹.diſponit ad op-poſiti cõtratione ex qua conſideratione,ſoluit̃ dubiũ,an pars q̄ feda & egra apparet ĩ tortura,re & veritate ſit egra,nene,ex quib⁹ ĩtelligẽd⁹ venit Gal. ĩ preſenti cotõ,ꝙ reſoluto altero muſculorũ.ſ.habẽte paraleſi,& ſi verbi gr̃. muſcul⁹ iuxta paruũ cãtũ.ſ.angulũ extrinſecũ,ſeu ſilueſtre,& ſi id diſponat ad aliqualiter molificationẽ illius partis palpebre,ide opoſitus muſculus in ſe cõtrahit̃,& ĩuertit eã partẽ palpebre,q̄ ſentit̃ ĩuerſa magis:ex mollitie al teri⁹partis,quando vero ſingulus illorum muſculorum contrahit̃:clarũ ex tat palpebrã inuerſari,q̃a aplicita altera parte palpebre,verſus inferiorẽilla altera,ſurſũ tenet̃ rigida.Quãdo vero Gal.dicto.10 de vſu partium,dixit, hũc affectũ fieri,vtroq; muſculorũ & cõuulſo,& ad ſe ipſũ trahẽte cõtinuã tarſi particulã,nullã mentionẽ fecit de reſolutione muſculorũ taliu;,ſed de conuulſione duntaxat,dixit autem per vtroſq; muſculos fieri,nõ ꝙ ſit ne-ceſſum ſemper ambos conuelli:ſed quia vtrum q; ſingulo accidat:id fiet: & aliq̃ñ per ambos,& durum eſt ĩ hoc affectu ,ſigillati vni tantum coĩcari:nã ea ſicitas ĩfeſta,q̄ ad talem conuulſionẽ diſponit:q̄ ĩ preſenti textu , vicio ce rebri inducit̃:nõ alterũ,dũtaxat reſpiciet muſculum,nec minus, & ſi alium affectum cerebri ſequatur,nan per cauſam priuatam ĩ oculis,non eẽt iſtius dictionis,nec periculi.Quam ſententiã etiam Hip.in.4.apho.tex.49.con-firmauit inquiens ĩ non defficientibus febrib⁹ ſi labrũ aut oculus,aut ſupci liũ:aut naſus diſtorqueatur ſi non videat aut non audiat,mors ĩ proximo ẽ, q̃a talis affectus, nõ fit niſi aut extincto calore naturali,vnde mẽbra nõ nu trita viſuntur in ſe quaſi contracta,aut ob inflãmationẽ cerebrii, & ſicitatẽ cõfirmatã , q̄ omnia ſunt ſatis timenda.In preſenti autem textu,fit mentio de colore liuido,circa ipſam palpebram,& eſt ſignum valde notatũ a vulgo indicans preffacta inditia,ſub tali colore,eẽ letalia,cum talis color,illi par-ti non detur,niſi in abſentia caloris naturalis,q̃d Hip.in apho.allegato , nõ vſus tali colore,ſuplet per verbum debili iam exiſtente virtute vnde ipſum

iam

iam ſenſibus priuari teſtatur,eſt autē mors proxima,quia ex Aueroi.1.par: canticorum,amiſſio ſenſuum eſt mors īchoata,q̄ cōpletā predicat de ꝓximo,q̄ ſenſuū turbatio:aut deffectus erit id qđ in calce iſtius textus ponitur cum aliquo alio ſigno mortem prope eſſe ſciendum eſt,que autem ſigna ab Aui.ponuntur iſtius ordinis,in ſen.pria.4.parte vide,quare &c.

Quomodo oporteat cubare egrum Cap. v

Cubantē offēdi egrū a medico opꝫ in latus dextrū: aut ſiniſtrum ac manus: ceruicē ⁊ crura paulū reducta habentē: ⁊ omne corpus molliter poſitū. Ita enim pleriqꝫ beneualentiū cubāt:at ita cubare vt ſani ſolēt ſaluberrimū eſt. GAL.

ID QVOQVE teſtatur nūmerari ab Hip.ſigna exitioſa ac tota libri parte,Cōſtat enim vt nobiliſſimus vir nunc non ab alio primo de ſignis in toto corpore doceat,ſed ea copulat predictis.Cum enim antea dixiſſet in vultu exitioſo etiam alia ſigna conſideranda eſſe, que in toto corpore,atqꝫ etiam oculis exiſtant,deinceps omnia inter ſe copulando perſequitur.Id vero quod dicitur oportere offendi egrum a medico conſiderante non cubantem ſupinum,ſeu quēdam reſolutum,ſed in alterum latus prout meliꝰ illi adfuerit,idcirco bonum eſt quia robur indicat facultatis per muſculos firmantis corpus,quomodo rurſus debilitatem vbi cubare in latus non queat Verum ipſe Hipp.adiecit orationi cōmunē epilogiſmum,dicens ita enim pleriqꝫ beneualentium cubant ſcilicet potiſſimum tantiſper dum medicus egros conſiderat. Rectius enim eſt ſubaudiri in oratione proditum ab eo poteſtate per dictionem dum ait cubantem offendi egrum a medico oportet,non enim ſimpliciter in latus ait oportere hominem cubare,ſed a medico offendi cubantem ita.Porro adiecit ac manus,ceruicem & crura paulum reducta habentem.Id enim conſuetum pleriſqꝫ beneualentium eſt,quinetiam adiciens verbum pleriqꝫ appoſuit finitionem quādam alterum habentem caput aliis multis vtile pſagiis,cuius meminiſſe conueniet, licet interdum obmiſſa ſit.At vero quidam illud fit,iam explicabo. Quecūqꝫ in egris priuatim preter ceteros pecularia ſunt hec,haud quaq̄ velut ſuperuacua conſiderari oportet.Si enim offendas egrum vt pleriqꝫ beneualentiuꝫ cubantem diliges talem iacentis habitum,ſi vero e contrario non conuenit continuo horrere quaſi malum inditium,ſed requirere vtrum in conſuetudine ſit talis egro figura.Ceterū qđ eſt dictū molliter poſitū offēdi corpꝰ ex aduerſo intēto proditum ē. Quatuor.n.membra ideſt.crura manꝰ paulum reducantur & omne corpus iaceat oportet extra immodicos habitus conſtitutum intelligo habitus immodicos quotiens aut ſumme extenduntur,aut immodice inflectuntur membra, aut ſpina cuius partes vertebre quoqꝫ in ceruice exiſtunt.Igitur immodici habitus extentis admodum neruis efficiuntur quomō libro de motu muſculoruꝫ diffinitum iam eſt, Qui vero

inter habitus immodicos incidit nequaq̃ intentus eſt. Quocirca tallem vocauit molle, quia corpora molliora intendi nõ ſolent. GLOSA.

Precepit Hip. ĩ ſuperiorib⁹ ad firmãdu; iuditiũ ſup his ſignis, vltra Hip, vultũ, cõtẽplari alia ſigna, q̃ ĩ ocul', & toto corpore cõſpici poterãt, cũ igitur de ocul' abũde ſit dictũm, ad toti⁹ ſe trãſfert corporis ſigna initium faciẽs a forma iacẽdi, q̃ totum corpus reſpicit ſm̃ varias figuras, quas corpus iacendo ſũmere põt, & dicit ĩ hoc textu duo principaliter, primum ẽ q̃lis eſt melior forma cubandi, & inuit q; ſup altero laterum, vt lubet, ſecundum ẽ, q̃ſe; modum debeãt habere ptes corporis, ſub ea cubãdi figura, & addit, q; ſub quadã cõtractione & moderata flexione, potiſſime brachia crura & ceruicẽ, & demum corp⁹ totum molle, hoc eſt tractabile, & non rigidum quẽ ſitum, ratione, collaudat ĩ fine textus, quia cubare egros ad inſtar ſanorũ laudabile eſt, ex epilogiſmo ſuperi⁹ cõmendato qđ. vero ſic, cubẽt ſani, experimento cognoſcimus. ¶Pro introdutione ad hos textus omnes quos Hip. introducit de forma cubandi, eſt notandum, q; homini cui datum ẽ recte inſpicere, & ad ſidera verteř vult⁹. Iuſta id poeticũ, os dedit hoĩni ſublime. &c. nec ĩ preſenti poſſum protellare de cauſa naturali effectiua hui⁹ erecte inſpectioĩs, ne longior fiam, vide ſi (placet hiſac in libello ſuo elementorũ) oĩs figura, qua iſta directio occultať, generice dici poteſt cubãdi forma, ſed curuari, ſedere & ad dorſum flecti improprie, proprie autem ſup dorſo, vẽtre aut altero laterum cubare que differẽtie oẽs, homini ſunt pp̃es, & conſuete, non ſic vero aliis animantibus, vt in pceſſu videbiť. Notãdum deinde verba a quibus textus incipit, facere nobis, duorum alterum poſſe intelligere, & ſi vtrumq;, non eſt peccatum, prĩo q; ſi ob imbecillitatem, aut aliã quãuis cam, infirmus nõ valeat ſup laterum altero cubare, veniẽte tñ medico gratia ipſum videndi, ſe firmet ſuper latero, adhuc id, laudabile eſt, vincit. n. impetum corporis, ipſa anima, gratia reuerendi medicum, ac ipſum loquendi ſed meli⁹ eſt ſentire talem figurã cõmendari, quã elligit eger abſq; cautela, ac non preuidente de aduentu ipſius medici. Cauſa autẽ ex analogiſmo verificans intentũ Hip. eſt quia talis forma cubandi ſignificat complectũ dominium facultatis animate motiue ĩ cerebro & muſcul', ſm̃ cui⁹ vigorem & regimen corpus noſtrum, qđ apredominio graue eſt, nõ habet eam formã iacẽdi, q̃ cadaucrib⁹ in anime abſentia conſentanea eſt, cadauer. n. non erectum, aut lateribus firmari poteſt, ſed procliue aut ſupine, eo q; ſpacioſior & latior margo eſt ante, & pone ſuper quibus id graue quieſcit, cum igitur contra hanc terream inclinationem, ſuperatur corpus ab anime viribus, ſuper laterum altero, & ſi anguſta ſit vaſis, figitur. ¶Quod ſi quis infulſſe obiiciat ſtatum quieſcendi, nõ eẽ accõmodatum facultati motiue, ſecus eſt motionis, reſpondeas naturam, phiſico. 1. principium eſſe motus & quietis, & ſani⁹ a facultate motiua regiť corpus, cũ deſiſtit ab actuali motu, q̃ cũ mouetur

netur,cuius inditium eſt, ipſum tremorem qui eſt actio leſa in vi mouente non minus fieri nobis motis,quam nitentibus aliquam particulam firmare,ſic auem in aere ſuſpenſam,moueri dicimus,nam rueret grauitatis ĩpetu,niſi tali vi ſubſtineret,vides.n.quã ſubito precipitetur,ſi feriente iaculo feriat,plura id genus ſcit pulchra in hoc propoſito Gal.libello de.rigore.1 de cauſis motus muſcolorũ,ſic ergo ſubſtinere corpus ſuper altero laterum ad vim motiuã attinet & dãnaret ſub peiori figura inueniri,niſi ex cõſuetudine eam habeat,vſus.n.ſunt res extra rationẽ,tercia.pri.etiã nõ eſſet letale iditiũ ſi vi,& morbi intenſione,prefactũ ſtatu; laudabilem non poteſt cõſuare diu,qa vis animalis ſepe a nr̃i vincit,vt in tuſſi.& retentione vrine eſt videre,pro quo facit ille text⁹ A ui.in.14.tertij.trac.ca.1.de ſignis apãtis iecinoris,habet ſic,nõ poſſunt dormire ſup latus dextrũ,& grauat eos dormire ſuper ſiniſtro,imo plurima inclinatio eoru; eſt ad dormiendum reſupine, etiam in capite de ſignis malitie pleureſis habet,eſt additio doloris quando dormit ſuper latus.&c.Cum igitur ſe muniat natura, & fugitet ledentes caſus,non eſſet vituperare valde,ſi cauſa horum affectuum,cõmendatum cubandi modum egroti non aſſequantur.¶Eſſetq; aliud dubium ſatis curioſũ ſalua conſuetudine, ſup quo latere eſſet melius infirmum cubare, loquor per viam ſigni & ſaluo meliori iudicio,cum de hoc nemo loquatur, dico q ſuper ſiniſtro,quia cum cor inde magis fatigetur,ſi id facile tolleret,bonu; inditium eſt,item quia pars ſiniſtra,eſt qua firmamur, & ita delectabilius ſuper ſiniſtro quieſcimus.ſexta.par.prob.i prob.7.item ſi pars dextra exercitata diu in vigiliis,non vincit animum,vt ſuper ea quieſcat ſed ſuper ſiniſtra,ſignum eſt maioris potentie.¶Sed abſoluamus totam rem, de his ſitibus per viam cauſe vnum verbum addicientes inuendo, ſuper dextro eſſe vtilius egrotis cubare,cum aliquali modificatione.primo quia forma iacendi principaliter ordinat ad ſõnũ,ſed ſõnus meli⁹ ſit dormiẽtib⁹ ſup dextro dicto proble.& ſequẽti qa dextra ĩ vigilia ſe magis exercuit,& inde magis amat quieſcere,itẽ qa ſõnus icohat a reuocatiõe caloris nr̃is ab exteriorib⁹, facitq; nõ parũ,aĩam min⁹ ad ſpectacula diuerti,ſed acutiſſimũ videre,qđ ẽ p oculũ dextrũ,acubãdo ſup ipo,q̃da; mõ ĩcarceram⁹,& veloti⁹ ĩpedit,cũ igit hec forma diſponat ad luce magis opacã,& q̃ vis figura vocat opus ſibi cõfiguratũ ſeu ꝓporciõatũ,eodẽ ꝓb.ide ẽ ſõno ĩcipiẽte a tenebra,dulci⁹ ſup dextra capim⁹ ſõnia,qa ergo plra cõmoda ĩptit ſõnus ĩpis egrotis.ſ.cõfortationis virtutis ſudoris,& melioris coctiõis,amabilior ẽ acubit⁹ ſuper dextro,& ſi ad vẽtriculi coctionẽ,ſup ſiniſtro magis cõmẽdet.13.fen.p A ui.qđ ſatis abũde ille cõcili.diff.ꝓpia & ſup dicto pro.diſputauit.& credit,nõ exiſtẽte ſup calefatiõe epatis,q̃ ꝓhibeat,ad oia dextrũ eẽ preſtãtiore; acubitũ, quipiam pacificãt eos,ex mutatione laterũ ĩ hora dormiẽdi,qđ per te vide

¶Reſtat tandem de ſcđa par.textus videre,in q̃ laudatur,brachia,ceruicem,

& cru

& crura,parũ reducta eſſe,nam tenſio & corporis rigiditas ,exuperantẽ ſici tatẽ aut effectum thethonoſum indicaret, violenta aũt cõtractio cõuulſio nẽ eẽ aũt i media diſpõne,ſignificat nihil eẽ i muſcul,qđ virtuti mouẽti ob uiet. Verũ extat qđ iſta moderata flexio,quid vtilitatis impartiat ĩfirmis ad abſolutionem doctrine,obligamur in preſenti dicere,& ſi qđ per viam cauſe atteſtet,ſuper quod dicam⁹,conformit ad aris in.6.par.prob. in prob 3. ꝓpter quid conflexe iacere melius eſt,id.n.precipiũt medici,ſi quid mai⁹ non prohibeat,ꝙ medici id precipiant & curẽt,patet per Aui.i ſcđa.4. in cã pite.42.ſuꝑ verbo,quoties equas eũ & preparãs,reſpondet Ariſt.ꝙ cũ inteñ tio medici ſit ad futurẽ repletiõis ꝓhibitionẽ,ac preſẽtis remoctionẽ, inde felicis coctiõis,opus quoad fieri poteſt intẽdit,cũ in morbis nr̃ibus, hoc ſit preſtãti⁹ opus,que figurã iacẽdi,huic fini cõmodatiſſima eſt,cum caleſiat venter melius,calore adunato tanq̃ ad quodã centrũ carnoſitatis ac pingeñ do iuſpiſat ipſi⁹,ac nutritiua vaſa magis vicinia fiũt atq; cõcurrit cũ hoc cã lorẽ nr̃e; earũ ſedium melius euẽtari ac regni,quia cũ ſũme tenſũ eſt corp⁹, abreuiat ſpatiũ ventris,& non dat cauitas aeri euentati,item ex dicta fle- xibilitate,prõptius excludunt flat⁹ q̃ omnia ſi contẽpleris, docent te eã fi- gurã flexiõis imoderate ſũme eẽ elligẽda.quare &c.

¶ Supinũ vero cubare manib⁹ ⁊ crurib⁹ ertẽtis:minus bonũ eſt. GAL.

Talis iacentis habit⁹ õnio bonus nõ eſt,proindeq; nec min⁹ bon⁹ ẽ. Si eñi oĩo bon⁹ nõ eſt, vt talis habit⁹ minus bon⁹ ſit fieri qui põt. Ceterũ vt id bo- nũ non ſit,ipſe poſtea docebit hũc imodũ. Si vero procliuior fuerit & ſubi de ad pedes dilabit,maiori cũ periculo eſt. Tanq̃.n. predict⁹ habit⁹ cũ peri culo ſit,ita dixit de eo maiori cũ ꝑiculo eſt. At vero mihi videt vt talis iacẽ tis habitus neutris adnumeretur inditiis,que nec ad ſanitatem vim habeãt inſignem,neq; ad mortem ſed aut integre media ſunt ,aut parum ad alterũ tendunt,ita vt qui negligentius loquuntur de eis cum veriſq; conferre po- ſſint,velut hoc loco. Hip.dixit minus bonam eſſe talem cubantis figuram q̃ que eſt antea prodita,deteriorem vero quã hec ea deinceps dicta eſt , ad monens hoc loco finire oportere in õnibus locis cum conſuetus ſit eger cu- bare ſupinus. Si enim ita fuerit nec admodum magnifaciat medicum igre dientem ,tunc neq; in medio mali boniq; habitus exiſtimabitur,ſed petius bonus. Si vero neq; abſoleat cubare figura & admodu; vereatur medicum non bonum inditium eſt,ſed potiſſimũ ſi fuerit prudẽtior ex natura. Quo circa talis iacentis habitus in medio boni maliq; collocandus eſt quantum in eo eſt. Sed vtroq; verſum pro natura egri transferendus eſt.

GLOSA.

Proſequitur Hip.pronoſtica ex alia forma cubandi,& cũ incepiſſet a lau dabiliſſima,introducit min⁹ bonã,ſed nõ oĩo cõmẽdabilẽ , aut deteſtandã quã ob rem pacificat quecũq; obiectiões i cotõ offerũtur ſuꝑ hoc ꝓpoſito

nam

nam hec figura ad ſuperiorem collata,eſt minus bona,& conſtat ꝙ ad bonū per minus tale,& non per malum habet refferri,in ſe autem,cum hec nō ſit aliqua de formis nr̄ibus,& cōſuetis cubādi nō dicit̄ bona,imo mala,& ideo Gal.faciebat vim,ꝙ ſi talis forma nō eſt bona,qūo minus bona dici poteſt: quaſi argumētet̄ a ſuperiori negatiue,ſed ī veritate,q̄ dicuntur ad aliquid, vtriuſqꝫ extremi ſunt capacia,clarius aūt,dicit̄ minus mala cū ad deteriorē ſequentem refertur.Pro introductione verò ad hāc literā notādū ē,ꝙ vt ſumit̄ de mēte Ariſt.10.par.prob.i.ꝑb.16.ꝑpter quid aīalia nō polluūt in ſōno homo vero ſic iacere ſuꝑ ſpinā ex calore renū diſponit ad illum effectuꝫ,ob qđ obit̄ cōſulit̄ religioſis ne ſuꝑ dorſo cubēt,cū igit̄ ſol9 homo aut pigmeus ſuꝑ ſpinam cubare poſſit,ide ip̄is ſol'eo nomīe pollutio accidit.¶Quare aūt diſpoſuit nā,vt ſol9 homo poſſit ſuper ſpinā cubare,ex fine & materia ſatis faciem9,nā vt ſumit̄ ex Gal.de vſu ptiū,omnē eā formā ſtandi aut cubandi eē datā homini,ſm̄ quā manuum exercicium,que eſt organū potiſſimū impediri nō poſſit,cū igitur ſolus homo manibus vtat̄,vti potiſſimo organo & ꝑ formā hāc iacendi illis vti poſſit,ad aliquos vſus,ide talis figura nō eſt ꝑter nr̄is,īmo excedit eā cubandi ſuꝑ ventre,q̄ magis occultat manuuꝫ exerciciū. Eſtqꝫ talis cubādi mod9 pp̄ͥs homini ex materia,quia ventrē & dorſū habet latū,reliqua animantia ſatis anguſtā ſpinā,vnde homo ſuꝑ ſpinā, vti nauis ſuꝑ charina,quieſcit,nō igit̄ mirū,ſi ſuꝑ dorſo q̄eſcat homo,& ꝙ non ſit deteſtabile,ſed text9 iſte loquit̄,cū ad id ītlinat̄,cū ꝑſeuerantia nō ex vſu quaſi nō potente ſe,ſuper laterū altero firmare,tūc.n.ſignificat reſolutōneꝫ facultatis motiue,vt Gal.citādo hūc textū affirmat i.2.de motu muſculorū & ſic defacto cubant q̄ debiles ſunt,ex quo videbis,quā craſſe vulgus ſētiat cum ſuper hoc ꝓpoſito,moneāt egrotos non ſic cubēt,quia talis forma cauſat debilitatem,vertunt.n.ſignū,ī cauſā,imo ſi qua vis manet,ſic meli9 conſeruatur,& ideo ex inſtintu nature,ad eam formā inclinantur,ſed nulla forma tantum protendit debilitatem,vt iſta.¶Sed abſoluamus totam rem,addēdo quid pariat per viam cauſe,talis cubandi forma, primo preparat ad malas egritudines neruorum,ſuperfluitatibus diffuſis precius ad neruos,& cerebro peius ex purgato tercia primi & prio de ſanitate tuēda,pei9 qꝫ fit coctio ſub hac forma,eſtqꝫ ad aſperitatem & lingue ariditatem conducēs,ex Aui. de aſperitate lingue acute febrientium,in verbo nec reſupinetur dormiens. ¶Preſtat aūt hanc ſeruare figuram,fere q̄ cōtinetur in toto textu.pro palpandis ſeu conſiderandis viſceribus:ſi obſtructa ſunt videndum prima .4.in.ca. 5.trac.2.in verbo quare reſupinetur febriēs,& extendat pedes ſuos & tangantur viſcera eius.Eſtꝙ figura hec,aptiſſima ad ſummendum aliquid in ore vt lambendo ad pulmonem tranſeat,iuxta id raſii.capi.de ſputo ſanguinis, & ſupinus iacens aliqꝫid de terra ſigilata teneat in ore, licet matheus legat literam reſupinus,hoc eſt verſus anterius inclinatus,quaſi ſentiēs diff. inter

ſupinus

ſupinus & reſupinus,q̄ tamen idem ſignificat,ſupino enim pronus opponi
tur fundabat ſententiam ſuam ille doctor,ꝙ cum aſpera arteria anteriꝰ po
ſita ſit ſi inclinati ad anterius:deglutiremꝰ,prōtius reſudare ex via cibi poſ
teriore,ad pulmonis canalem,ſed in veritate fallitur,quia tota ratio reſudā
tionis eſt mora deglutionis, ideo informa inſpiſſa dantur talia, cū ergo nō
ita auide nec proptiſſime,deglutiamus ſupine,ſicut recti aut ad anteriꝰin-
clinati,prout ego experientia didici,in quadā femina, patiente initium vl
ceris in via cibi,que non valebat deglutire niſi peditus ſtans,habes ergo de
hac cubādi forma,quid vtroq; modo ſignificet,quod vero addit,ī fine tex
tus,extentis manibus & pedibus,ſignum eſt complecte reſolutionis,nā mē
bra ſub media figura debent eē,vt ſint ſine defatigatione gal. dicto libello
de mente Hip.potiſſime ſi perſeuerat corpus ſub tali mollitie quia aliquā
do,oppoſitā figurā tāquā medicamētū eligit natura.Iuxta id Ariſt.ī prob.
propter quid incendēdo ꝑ loca plana magis fatigamur,ſpiritus eīn fixi ſub
eadem figura fatigant̄,vti ſi intentes manū diu tenere imobilē. Quod aūt
vollo ſingulariter notes, ꝙ multo peius inditium erit,brachia diu ſerua-
re extenta,quā crura,quia crura ſuapte natura ad extenſionem prona ſunt
cum ſub ea figura defferant corpus,& nobis puerulis extenſa ligentur a nu
tricibus,ita ꝙ media figura cruriū,vt expers ſit de fatigationis,ad extenſio
nem debet inclinari,imo nimiā flexionem crurium,ſine manum auxilio ef
ficere non valemus,niſi ſaltatores aut luctatores,ex quibus conſtat, non a-
deo malū eē in morbis,crura extenta eſſe, peſſimum brachia, quia magis
contra inclinationem naturalem & proprium officium, hec omnia ſumi
poſſunt a gal.in.2.de motu muſculorum.quare &c.

¶ Si vero procliuior eſt ac deorſum delabitur ſubinde ad pedes: maiori
cum periculo eſt. **GALENI.**

Quēadmodum cubare in latus,quāq̄ obtinebit vim ita rectiꝰ iacere qūo
oēs cubamus. Et ob eam rē ſi in alterum colloces latus corpus deſūctū pror
ſus,aut in partem pronā,aut ſupinam cōuertet̄, vellut ſi illud accliue figu-
res,ita quoq; in pedes delabitur,meriro igitur prauum id dixit haberi indi
tium,quod quidem extinctionē quandā ſignificet regētis corpꝰ facultatis.

GLOSA.

Antiqua litera faciebat nos intelligere,ſignum alterius rationis,ab eo qđ
Gal. nitit̄ explicare in totō,quaſi cum impetu quodā,a capite lecti ad pe-
des ſe iactauerit.quaſi nimio dolore,aut anguſtia cruciaret̄ homo, indica-
retq; potius illud,inſultū morbi,quā deffectum regentis facultatis, ſed cu;
de anguſtia,poſtea ſit habendꝰ ſermo,iſtius textus ſignum,aliter eſt interꝑ
tandum,videlicet,ꝙ illi forme cubandi ſupine,q̄ quaſi neutra erat,addi po
ſſet,qđ ad id iſtū textū ꝑtinet,ex quo ꝑiculū auget̄,vt ſi infirmus nō habe-
at ꝑmanere in capite lecti,imo procliuior factus dimiſſo ceruicali,adhunc
conti-

continuet eum prolapſũ,& verſ⁹ pedes delabať,ꝙ .n. delicati ſupine cubent aut quiuis non pſeuerāť,id tollerabile ē ꝙ vero tali ſitu conſeruari non valeat,& ſi ſepe parauerís eos,ſed augis modũ,reppere p lectũ eos videas, id non ſine diſcrimine fit,tantum reſoluta ipſa vi animata,vt nihil pugnet cō tra precipium corporis,ſuo ponderi derelicti,ad qđ firmandũ adducit Gal pro ſologiſmũ cōſuetum,ꝙ cadauera eã aſſequatur formã,ſi acliuia ponantur, ſic in lethargia vbi hec vis ſũme defficit,corpora ad truncorũ modũ iacent i lecto,& quoties erigere ea intendas,delabunť inferi⁹q̃ omnia vt melius intelligam⁹,introducamus ſeriem Gal.in libello de rigore:vbi hāc precipitationē,de mente Hip.in libello de humorib⁹,vocat caſũ ſeu ruinã habet ſic Gal. intelligitur aũt propter hunc ſmonē Hip.ꝙ ſi eger iacens in lecto ceciderit verſus pedes,certiſſime ſignificať,vltima virtutis debilitas ꝑterea,ꝙ qñ homo nō poteſt in egritudine ſua tenere corp⁹ erectũ ſcđm exigentiã alti ſitus,imo remoueť ab eo celeriť,ſignificať eē in eo tã perniciosa debilitas ꝙ peruenit ad tēpus,in quo corpus ſuũ regere & conſeruare nō valet,ſm̃ formã predicti decubit⁹,in quo conſeruari deberet,imo ꝑmitit ipm ad iferius declinare celeriť,ac ſi eēt mortuũ & inaĩatu; corp⁹,ꝓpter qđ dictũ eſt,qđ ſignificat malũ in vltimo,vocauit aũt illud Hip.in libro de humorib⁹cadere,& nō eſt idem cadere,& deſcēdere,eſt.n.ſicut ruina,& decubitus nã hoc,vi anime rigentis,id omnimodam debilitatē,quare &c.

¶ Si vero nudos habeat pedes nec admodũ calidos:ac manus collu; & crura diſpergat in equaliter:malũ eſt. Significat eni inquietationē.

Optime finiunt orationem dicens,nec admodum calidos perfebres enim calidiſſimas vna cum ceteris partibus etiam pedibus ardeſcentibus nudare eos egri coguntť.Si vero febris ñ fuerit talis nudare pedes malitie ē egri vť inqetationis iditiũ.Porro ſi manus quoq; ꝑ iter cũ ceruice & crurib⁹ non ex more componit vt antea dixit,ſed in equaľr tales diſpergit ptes malum iditium eſt. Dixit enim ſignificari inquietationem . Hoc vero nomē iudicat illos conflitari quouis iacentis habitu,necnō aliũ ex alio mutare.

Quod ſi te preſente,vt docuit iacens eger ſtatim cōmutet priorem habitum in alterum pariter & membra diſpergat in equaľr, vel etiam ceruicis poſituram ſcias talem,aut propter ventriculi vitium,aut propter viriu; debilitatem inquietari colligēs hoc etiã loco epilogiſmo ingeniũ eius virum mollior ſit & ad ſingula manus det prompti⁹,l; per quã exigua & ꝓuincať.

GLOSA

Hoc ſignum nō eſt captu; ab aliqua forma cubandi ſpeciatĩ,ſed ē affect⁹ quipiã,q ſignificať,quo oĩs forma cubãdi corrũpiť,diſpergit.n.crura, brachia & colũ hac & illac,& ſic ad decubitum totius corpis ꝑtinet,eſt igitur talis affectus,inquietatio ſeu anguſtia,qua infirmus cōflitať quouis iacendi habitu. Pro cuius declaratione notãdum eſt, ꝙ anguſtia ĩ nobis bifariã acci

dere poteſt. prio ꝓpter cauſas extrinſecas triſtantes pariter & turbantes, nã hec paſſio, & ira & triſtitia integrat̃ dicta grece halẽ ſic A ui. pria. pri. doc. 2. cap 13. quo affectu calor nr̃is agitat̃, mouet̃ q; intus & extra ſicut in verecũ dia, ſed in hac eſt timor & ira ſimul, differtq; anguſtia ab anxietate ꝙ anxie tas eſt nimia ſolicitudo circa vnam rem, & potius attinet eſtimatiue, quam cordi, de quo affectu ſic orto, non eſt in preſenti conſiderare. Primo per cãs intrinſecas, & talis ppõ & de per ſe ſignificat nocumentum in virtute vitali cuius ſignum, quia ſepe terminat̃ ad ſincopi; hoc aũt dãnũ, aliqñ prouenit, propter aliquos humores in ventriculo exiſtentes potiſſime ſi imbibiti ſint circa os ipſius, cui tantum cor ipſum cõpatitur, vt vix dicernas inter tremo rem huius oſtioli & ipſius cordis, videndum. 11. terci per A ui. ca. de tremore ob qđ. 4. apho. cõtõ. 17. antiqui omnes hoc membrũ cor vocauere, de qua vẽ triculi inquietatione eſt ille textus notabilis in. 7. aph. halice anxietudo. &c. in quo cotõ habet̃, ꝙ halẽ grece ſignificat apud nos anxietatem, & licet nõ faciat Gal. diff. inter anguſtiã & anxietatem, ea eſt quam diximus, explicat aũt ibi eum affectum, vt hic diximus quẽdo omni acubitu cõflitat̃ ĩfirm⁹ & ideo repente variat figuras ſicut anxioſos aut ſtomachoſos homines, ſo lem⁹ apellare, qui omnib⁹ negotiis moleſtant̃, & affligunt̃. Quibus ſic preã bulatis, veniendũ eſt ad explicandum qualr̃ in litera hic affect⁹ ſentiat̃, na; anguſtia exprimit̃ penes cõmutationem decubit⁹, quo ad ea mẽbra princi paliter, q̃ mutare ſolem⁹, reliquo corpore nõ variato, & ſunt crura, brachia & ceruix ꝙ aũt hec variatio ſit timenda colligit̃, quia eſt valde irationalis, & in hoc textu principaliter colligit̃, quanti momẽti ſit irationalitas ſigno rum, nãq; ſi infirmus. acrẽ febrem eſtuanteq; calorem habeat, ideo detegat pedes ſuos, hac & illac diſpergat mẽbra querens loca frigida (nam ex fixo a cubitu vtunt̃ magis ex reflexione vaporum) nihil mirandum & in hoc ca ſu etiam inudos haberet pedes, nõ tñ tepidos, ſed ſatis calidos, & ſi eo artifi cio temperet flãmã, ſed habet pedes tepidos, & inde colligit̃, ꝙ nõ vrget̃ a cerimo calore, & cum hoc non ſunt diſpergere membra huc & illuc, inditiũ eſt anguſtiari & conflitari vt vrgeat̃ nullibet quieſcere & ſic malitia affect⁹ intriſeci denotat̃, aut tanta in virtute imbecilitas, vt a quauis retorquet̃, qđ patientib⁹ graues dolores eſt ſatis affine. & familiare verum extat, ꝙ in de licatiſſimis, non eſt hoc ſic timendũ, quare &c.

¶ Si vero hianti dormiat ore: exitioſum eſt. GALENI

Debilitatis hoc quoq; ſignum claudentium os muſculorum eſt queadmo dum paulo ante de muſculis palpebras cõmittentibus explanatum iam eſt Itaq; codex ita legitur, quemadmodum nun dixi, nan antiqui codices ita habent dioſcorides vero aliter legit ad hunc modũ. Si vero hianti dormiat ore ſub inde hiat altera vt ſub inde dormiat. Vt igitur ſecundum mali ſit q̃ quam non hianti fiat ore planius indicauit per illam ſententiam qua dixit

ſonus

ſomnus & inſomnia alterutrum ſi modum exceſſit mali eſt. Sed primũ di-
ctum eſſe veriſimile eſt, vt hiet tantiſper dum dormit. Si enim hiet nõ dor
miens multo maiorem noxam ſignificabit.

GLOSA

Hanc literam, preſuponere priorem, q̃ de ſupino acubitu diſeruit, cui fa-
uet antiqua litera cum habeat, & ſi eger iacuerit deiecta ceruice & apto ore
malum eſt, nam cum ad textum vſq; frendere dẽtibus &c. de inf̃i acubitu lo
quat̃, hians os: non eſſet ad acubitus formam pertinens, niſi ipſi egro ſupine
iacenti deiectaq; ceruice, id contingat, & in morbo illo graſanti, quem vidi
mus in ãno .21. in hoc regno, plures egri iſto modo iacebant. Circa hunc tex
tum Gal. pr͠io excludit ſn͠iam aliquorũ antiquorum excuſabilẽ, q̃ propter
oris hiatum, fiat anotatio de ſomno ſuperfluo, id. n. non attinet huic dictio
ni, ſed ſn͠ie aphoriſtice in .2. parte ſomnus & vigilia vtraq; &c. textus aũt iſte
etiam profunde nõ dormiãt habet miſterium & multo maius ſi non dormi
enti cõtingat de quo poſtea. Pro introductione ad cauſã verificantẽ iſtum
textũ eſt notandũ q̃ oris apertio fit per diſtantiã mandibule inferioris a ſu
periori, ſolus. n. cochodrilus mouet ſuperiorem mandibulã aris inde hiſto
ria animalium, ex quo hec oris apertio, opus eſt muſculorum inferioris mã
dibule, ſed non ab eiſdem muſculis, quibus claudit̃, quia ſunt mot⁹ oppoſi-
ti, concurrunt ergo varii muſculi, vt eſt videre .1. de motu muſculorum per
Gal. & pr͠ia pri. per Aui. ſcilicet duo ad mollitionẽ & conterendũ cibaria, &
duo ad apertionem qui firmant̃ retro aures, & deſcendũt cũ reflexione ver
ſus mentũ, ſed opus clauſiois. complet̃ p duos muſculos nobiliſſimos quos
vocamus tẽporales, & anſa oſſiũ preditos, propter ſui viuacẽ ſenſũ, ac ad ce
rebrum propinquitatem, quibus, auget̃ firmitudo, p eos molendi muſcu-
los, ac per chordã fixã in medio ipſorũ, vt ſtabilior eſſet reflexio eleuatiuã
qñ ex arbitrio talem clauſurã firmare vollumus: q̃ ſi nobis iuitis, ip̃m aptũ
maneat: deffect⁹ ẽ in ill̃ muſcul̃ claudẽtib⁹ nobis, aut vollẽtib⁹, ẽ op⁹ aliorũ
muſculorũ, ex quo, tal̃ deffect⁹ pſerti vitio cerebri cõmiſſ⁹, malũ & exitio-
ſũ ẽ, & ſi ex aliis cauſis hiare poſſit os, vt ex Gal. ſumit̃ i .1. de motu muſculo
rũ, eo verbo itaq; ſupinũ iacere & hiare, nõ abſq; actione ſtertẽdi, aut exo-
lutiois, aut ebrietatis, aut ignauie ſigna ſũt. Modo de ip̃o deffectu faculta
tis mouẽtis, exequamur, ob q̃d notandũ q̃ media figura oris, muſculis di-
miſſis ſuo iuri, eſt cũ aliq̃li hiatu, & ideo hom͠ie moriẽte, ſi nõ ſit pſens, qui
claudat os, neceſſũ ẽ hiare, extrema aũt figura, ẽ cũ multũ apit̃ ip̃m os, aut
cũ v̾l̃de ſtrĩgit dẽtes, vt cedere nõ poſſit, ergo ex his q̃ colligunt̃ a Gal. ibi.
ſi os debet firmari clauſũ: ẽt i ſõno, debet eſſe p cõſuatiõnẽ operis retrahen-
tiũ genã, ſi ergo nobis iuitis, hiet os, ex deffectu huius cõſuatiois eſt fit aũt
talis deffect⁹ vi morbi, vt ad iſtũ textũ ptinet. Aliqñ, ex attẽtione maxima
ad aliq̃ rẽ, potiſſ͠ie ſi ſit admirabil̃, vnde virt⁹ dedita tota illi fãtaſie, obliuiſ

cit̃ iperare vi exequẽti motũ,ac p̃ intenſum actũ vniꝰ potentie,remitit̃ alte ra.Iuxta id intenti fortibus imaginationibꝰ delata ſub ocul' nõ videmꝰ,qđ habet maxime locũ,ĩ perſonis rudibus & vilibꝰ,vbi eſt abundãtia humiditis,& facilior deſtitutio ab aĩe regimĩe,vnde ex tali ignauia,retractis ſp̃ibꝰ ad itra,fit quedã laſitas ĩ virtute motiua,ac ſi dormiens ſit aut ebriꝰ,ĩ q̃bus oĩbꝰ,p̃pter p̃uũ conactũ deſiſtunt mẽbra ab ea figura,q̃ habebãt ĩ p̃icipio ſõni,lecus cõtigit cũ magna atẽtione,& firmitudine,denariũ aut anullum claudimꝰ manũ,vt cõtigat excitãtibꝰ videri digitos flexos.qđ Gal.dicto loco,ĩ ſõno aũt p̃fũdo,qđ p̃ ſtertorẽ ſignificat̃,in ebrietate,ĩ ignauia maxima facultate motiua ſatis laxata,dimittit mẽbrũ figurã priorẽ,& muſcul' dimiſſis ſuo iuri,os hiat,qđ totũ contiget vt diximus,ſi vi morbi defficiat ſic lethargici cõſueuere dormire,oſitãt.n.frequẽter,& obliuiſcunt̃ claudere os, inde ſõnꝰ grauis ſucedit,quo vis aĩalis p̃fundat̃,& laxa manet,qđ Aui.bẽñ ide ſignis lithargie.¶Poſſetq́ʒ os aptũ manere,ex conuulſione muſculorũ ap periẽtiũ,ſi rigidi p̃manẽt,ſi.n. non cedunt,& laxat̃ oppoſitis trahẽtibꝰ,non cõplet̃ motꝰ,vt Gal.1.de motu muſculorũ,& mille locis docet, eſſetq́ʒ ſatis malũ ſignũ,maxime ſi ex cõuulſione ſica appeat ĩ luxatione etiã mãdibule id acciddere põt,ſed nõ attinet huic dictioni.¶Poteſtq́ʒ oris aptio, magnũ ſignificare icẽdium cordis,& omniũ mẽbrorũ,quia ex cõmuniſſima ſñia calidum nr̃m nõ p̃manet,niſi debite euentet̃,anhelitꝰ nãq́ʒ & vita dicunt̃ ad cõuertentiã.5.de locis affectis creſcitq́ʒ neceſſitudo euẽtandi,ſm̃ ĩpetũ caloris ita q̃ cũ opꝰ inſpirationis,homi ſano cõpleat̃ p̃ magnũ muſculũ cintorii, ĩ aliis neceſitudinibꝰ p̃ eos coſtales vſq́ʒ ad nariũ muſculos diffũdit̃ motꝰ,nobis vero ſanis exiſtentibꝰ,maior pars huiꝰ euẽtatioĩs ingredit̃ per nares,& in de trãſiẽs ad fauces petit pulmonẽ,quare autẽ a naribꝰ,& nõ ex ore,natura eſt machinata hanc vtilitatẽ cerebrum etiã inſpirandum fuit in cauſa, ac defforme eſſet,continue os aptũ tenere ad hoc miſteriũ,ex quo obiter addo,q̃ cũ natura nõ poſſit vacare ab inſpiratione,ſi contingat aliquẽ ita clauſum habeř os,q̃ eſcã ſũmere nõ vellit,cõſtrictis naribꝰ,aperiũt tales,os ſuũ q̃ſi neceſſitent̃ ad inſpirãdum p̃ ip̃m,colligẽdo igit̃ ea q̃ dicta ſunt, dicimꝰ q̃ ſi natura ob magnã euẽtandi neceſſitudinẽ,via narium ſibi non ſatiſfacit,cogit̃ os habere patulũ ad talẽ ingreſſum,expulſionemq́ʒ fuliginum accrium,q̃ aũt natura hoc adminiculo ſibi p̃uideat,argumẽto nobis ſunt aues de rapina,& venatores canes.qui de fatigati tẽpore ſtatis, p̃ magnũ ſpacium os tenent aptum,q̃ aũt ad maiorem copiam aeris trahendi,debeat os apertum teneri,eſt textus Aui.ĩ 21.terti trac.2.ca.23. verbum habet ,cum incipit os matricis aperiri,tunc opʒ vt laboret ſiti,& apperiet os ſuum quantum poteſt,& intromitat aerem plurimũ,quo textu lʒ iuuer ego in preſenti,non eſt in tuto apud me.ſed eſt paſſus per me expoſitus,cum ceteris Aui. qui aliquando videbunt lucem deo propitio qualiter autem in peſſimis

ſqui-

ſchinanchiis os teneat apertum,& ide canine dicte forſã inferius tangetur he ergo ſunt ſignificationis hiantis oris,quare &c.

¶Si crura quoq; ſupini cubantis admodũ reducta diſtrataq; ſint.

Significantur crura q̃ plurimũ diſperſa ſint ac talis iacẽtis habitus abhorret a rõne ita vt indicet delirium,qñqdem nullus ita cubare ſoleat, queadmodum neq; ſi circũplexa legant,talis em̃ habitus abſurdus ẽ,ſi q̃s cubãdo ſupinus habeat crura reducta & inter ſe circumplexa.

GLOSA

Et ſi noua litera de crurium diſtractione ſimulq; & plicatura loquat, tam quã de duab⁹ poſitis differẽtiis,q̃ in crurib⁹ cõſpici poſſunt ſatis reprobis in ſupine cubãte,quia tñ ſuperius de crurum brachiorumq; & ceruicis diſperſione fuit loqut⁹ habũde, forſã de ſola reductiõe,ſupflua tñ, vt antiqua habet litera,debet hoc loco facere mẽtionẽ,& ſi es memor vidiſti põderatũ p nos,quãto peius erat videre crura admodum reducta & aplicata ad iſtar canis,quam diſperſa,quia ſic magis a nri diff.elõgabant,quomõcunq; autẽ ĩtelligam⁹,ex alienatione id ſucedit,homo.n.vrban⁹cum ſan⁹ eſt,fugit eas cubandi figuras,q̃ deturpare poſſunt vrbanitatem ſuam, talis in cruribus. diſperſis. verendis magis patulis, & ĩplicatione ſupflua vt inſtar iaceat bruti,& in india vt a viro eleganter didici, turpe ẽ etiã ſedentibus crura habere diſperſa admodum preſerti in cõſpectu grauium perſonarum,ſed reducta admodum,vt dixerit mihi vir citatus.mercatorem quendã nobilem, q̃ ip; viſit,ex morbo reductum apoſuiſſe manũ ipſius cruri, quaſi vellet ipſum alloqui centunq; aureos intromiſiſſe ſubpoplite nam talis modus ſedendi, colligere poterat eam pecuniam ſub genu,quare.&c.

Quomodo cubare in ventrẽ malum ſit. Caput.vi.

SI quis cubet in vẽtrẽ nequaq; ſolit⁹ ita dormire: quo ipe ſan⁹ fuit malo eſt:deliriũ eni aut dolor circa vẽtris ſedes ſignificat.

CEREBRO comemorat adiũctam his oĩbus diffinitionem vt ſecundũ cõſuetudinem aliquid accidat egrotantis,etenim nunc cubare in ventrem contra conſuetudinem aut delirium ſignificãt queadmodũ in predicta cubandi figura,aut dolorem quendam q circa tales ptes fatiget. Conſtat eni; vt multi talem eligant figuram,quorum in ventre dolor infeſtat.

GLOSA

Circa huius textus declarationem, duo duntaxat ſunt videnda, primum quam ob cauſam,ſani hũc modum iacendi aliquando elligant .2. quare alienati & ſm̃ ventrẽ cõtorti,& accriẽ dolentes illum querãt,de primo dicimus q; hominis cutis cum ad perfectiorem tactũ ordinet in eo,ex temperie cõpleſionis & ratione fuit,vt tutior poſſet cõnari,fuit in eo magis expers carnis,rarior & ſubtilior,priuataq; in multis partibus capillis,habuit.n. homo ipſe induſtriam querendi indumenta,que in parte Gal.3.de vſu partium.

Secũdo notandum eſt ꝙ caliditas naturalis,& ſi molle ſit in homine vincẽs in qualitate non exuperat nimis:eſtq; in homine non accõmodata ex toto, naturalibus fũctionibus,magis diſtracto homine,ad animatas operatiões iuxta ſolutionem illius proble,quare fetus aliorum animantium ab homine magis ſimilat̃ parentibus,cum igit̃ virtutes mutuo operantes debilitentur,ex hiſ ac libro vrinarum ex A ui.13.terti.cap.5.trac.terti,ex his caliditas noſtra natural̃,iuxta organa coctiõis eget confortari,& quibuslibet adminiculis, gratia cuius ẽ machinata natura eam pinguẽ telã , zirbum nomine ſeu omentũ,que in homĩe vtrunq; ventrẽ ambit,& colligit,cuius teſtimonio,ille miles qui partem amiſſit plaga recepta in bello , innermis manſit in vaſis coctiõis,in quẽ finem,infantulus aplicitus vẽtri precepit̃.7.de morbis curandis.aut catulus vel ſimile,ſic ſaculus plenus pluma aut cotone, cuius cautele deffectu,putrefacio poteſt ſucedere.ca.de cauſis putreficationis pria.4.per A ui.facitq; ad illud fomentũ,ea pulchra ſuauitas , que ſuo caſto calore confouebat ſacũ regẽ,quib⁹ exẽplis manu ducimur,aliquot ſanos homines,elligere acubitũ ſupra ventrẽ & puluinari molli pluma ſuppoſito,vt caliditas melius reflectat̃ ad ventrẽ,& meliorẽt̃ coctiones aut iacet ſic ex cõſuetudine,vel ad mutandum figurã,qui oẽs caſus non ꝑtendunt malũ , qd̃ huic dictioni attineat. ¶Extra quos,alterum de duobus predicat,deſcripta p autorem aut delirium,quo ſibi non conſulunt,in laudabili modo iacendi, aut ſi forſã natura,aliquo inſtictu cõſulit hoc facere,quaſi non tantũ ledant̃ calido magis incarcerato,& minus euaporãte. Dolẽte vero ſm ventrem, eũ habitum capiũt,ꝑpter multa,primo ꝑpter calorem nr̃em melius confoueri,cuius actione minuit̃ cã doloris,aut ꝙ calido vincente ſp̃s ſenſitiui cõſumunt̃,& per iſtum modum habuit ille Arnaldus de vila noua, medicamenta anodina mitigare dolorẽ in libelo de cõſideratõe ptis opatiue,item ꝙ in quouis dolore,ginit̃ q̃piam ſp̃s flatuoſus,qui ip̃m auget,potiſſime extendendo & ſoluẽdo continuũ cui ſolute cõtinuitati illa cõpreſio vẽtris reſiſtit, q̃tũ autẽ cõpſſio mẽbri tẽpata faciat ad diminutionẽ doloris,ẽ text⁹ ſingularis p A ui.22.tercii de dolore iũcturarũ,ex quib⁹ cõmoditatib⁹,potiſſime cũ dolor ſinit eos ſic iacere,eligũt & iſtigãt̃ a nã ſup vẽtre cubare,quaſi ſignẽt locũ doloris eo accubitu,ſic i friuolis cautelis medicorũ, iubet̃ cõſpicer̃ q̃ pte ĩfirm⁹ ferat fixã manũ vt vaticinemur ea pte dolere,de q̃ nõ curo,bẽñ ergo dixit text⁹ eo accubitu aut ſigificari deliriũ,aut vẽtris dolorẽ, q̃re &c.

¶Si vero velit reſidere eger in ipſo morbi vigore in omni morbo acuto malum peſſimũ vero in pulmonia eſt. **GALENI.**

Qui pulmõia ĩfeſtant̃ ii dicũt ſẽtire magnã ĩ thorace ãguſtia,dũ ſupini cubãt,reſidẽtes vero fieri ſpirãtiõrs,decũbit eĩ ad ſpinã p ſupinũ iacẽdi habitũ ps ĩ pector̃ thoracis a q̃b⁹ pulmo arctat̃ nec idoneũ accipit aerẽ ĩ ſpirãdo p alios vero morbos quoties vigẽt.Id.n.maxĩe cõſiderãdũ ẽ tanq̃ nõ ſit temere

mere additũ exitioſiſſimũ eſt velle egrum reſidere in ipſo conſiſtendi vigore. Amãt .n. tantiſp maxĩe ppeſſi imoti cubare: & ſi qs eos excitet cõflictanť Itaq; arbitrare, ppter vehementẽ ſpirãdi difficultatem, aut iqetatiõe;, aut deliriũ reſidem egrũ aggredi p cõſiſtendi vigorem egrotatiõis. GLOSA.

Iſte eſt vltim⁹ textus de ſtatu cubantiũ, vt ſedere, aut ſugere, ſm aliã literã nitatur infirmus, qđ in omni acuto morbo eſt malũ, ſi in ipſo morbi vigore contingat, in pulmonia vero peſſimun. Ommito quiſtionem in preſenti ſi pulmonia ſit acutus morbus, cum ſepe pituitoſa ſit, ex quo humore nõ ſit acutus morbus, cotõ illius ſenes iuuenib⁹ egrotãt minus, omito etiam, ſi morbi frigidi ob nobilitatem ſedis qua reſident, acuti ſint. Duo ergo tantũ notam⁹ ſup hoc textu, primũ, vnde, puenit ea agitatio & inſultus, vt ſedere aut ſurgere ſeu alecto ſaltare cogať, & quare frequentius in augmẽto morbi.ſ. vnde id protendit malũ, & ĩ pulmonia peius. De primo dicim⁹, q licet in omni alienatiõe poſſet hoc euenire, quia ſicut corrupta phantaſia qdã cogit aliqñ clamare, aut quid aliud alienum ab vrbanitate & ptione facere, ſic ſtimulare poſſet eos ad ſedendũ aut ſaltandũ, vt in hora criſis iã viſum eſt, iſtum tñ modũ ſedendi ob deliriũ, dũtaxat ad freneſim ſaguineã coarctauit Aui. pria. tertii de ſignis freneſis ſãguinee in verbo, accidit ei frequẽtia ſedendi & ſtãdi abſq; neceſſitate qua inde habeat, ad explicationem cui⁹ memorandũ eſt, q vt ſuperi⁹ de figura erecta homis tetigim⁹ ex pte effectiui Omiſſo fine cõtemplãdi celeſtia (vt placuit Hiſac) potentia calidi nĩs quo abũdat homo reſpectu ſue mollis pre ceteris aĩantibus fuit cauſa calidi .n. ẽ ſurſum petere, & ad talem diſponere figuram, niſi corporis grauedo id vetet vt in infãtulis apparet, cũ igiť in freneſi ſanguinea copia ſit vaporũ calidorum aſcendẽtiũ, talib⁹ vrgenť, vt ſurgãt ĩfirmi, quib⁹ iterũ grauãtib⁹ ſua mole, ad mediam figurã puta ſedendũ inclinanť ĩfirmi, vti pueris contigit cum calidũ excutere pondus humidi inchoat, ad ſex menſes aut plus ſedent & ſi tales, modo erigere ſe, modo ſedere, procurant ergo talis ſeſſio ex corrupta fantaſia ſi accidat, omni delirio eſt conſona, ſi vero ex tali conſideratione, ſolum ſanguinẽ, ergo vt colligam⁹ oĩa ſignificata p talem ſeſſionem, aut ingens incendium, aut alienationẽ, aut auguſtiã vehementẽ, ſignificam⁹, cũ .n. cõflictet, anguſtiat⁹ omni accubitu, aliqñ inclinabiť ad ſeſſionem quaſi ea variatione fugitur⁹ anxietatẽ. Sed quid ſit in cauſa, vt in ipſo morbi vigore puta in augmento & ſtatu magis vitioſũ, & timendũ ſit illud, breuiter diſeramus, nam l; agitatio inquietudoq; ſit eo tpe ratiõabilior, ex impetu morbi & per conſequens nõ ſic timẽda, alio nomĩe ſignificam⁹ id timoroſũ. Iacet .n. eo tempore infirmus ſic preſſus morbo, vt ex ſola loquela anguſtieť, cupitq; ſi pſe eſſet non mutare ſitum, ſi igiť contra ſuã inclinationẽ quieſcendi agitentur tales, vt ſedeať, non eſt ſine magna anguſtia, aut delirio. Cogũtur autem eo tempore ex ingenti incẽdio ſurgere, qa cauma exu

parti9 eſt,eſt aũt cã ad illud,q̃a ſũmit̃ lib.de difficultate inſpirationis a Gal.
ab Aui.10.tertii qui difficileꝫ habẽt inſpiratõnẽ:& eligunt formam corpo
ris aptiorem ad illud,qualis ſeſſio eſt vt in preſenti cõmento etiam Gal.ex
quo,aliquis anhelitus dicitur preparationis,vt non fiat niſi homo ſe prepa
ret,verbi cauſa ſedeat,vt canales aeris ex nulla parte oppreſſi,ſint apertio-
res,ſi igitur vera ſunt q̃ alibi in materia de pulſibus & inſpiratione ſunt dic
ta,ꝙ iuxta impetum flãme,eſt inſpirationis augmentum,ſi valde intenſi,
iaceant ſupini aut proni,non ſic euentant̃,vis coarctantis,vti ſedentes,ob
quod natura inſtigata inclinat ad ſeſſionem vt validus calor melius refrige
retur.Sed vnde hoc totum peſſimum in pulmonia,nam ſigna que mali-
tiam habent rationalem,ſũt minus verenda,vt ſupra diſeruimus,ſed ꝙ ha
bens pulmoniã,valde in anhelãdo laboret,res eſt per quam clara,etiã paſſio
ne non fortiſſima,ꝙ igit̃ vrgeatur ſedere ad liberius anhelandum,conſẽta
neum eſt,ergo videt̃ multo magis verendũ,ſi verbi cauſa in apãte iecinoris
iſte iacens adeo male inſpiraret ꝙ vrgeret̃ ad ſeſſionem.in pulmonia.n.le-
ui obſtaculo cogit̃ ſedere.Reſpondendum eſt totam rationem periculi eſſe
eam grauiſſimam paſſionẽ ex qua ipſi infirmi ſuffocari poſſunt perquã ci
to:ad tantam magnitudinem perueniſſe,vt nulla vis ſit inſpirandi,niſi ſe-
dendo,ex tanta.n.anguſtia & obſtructione canaliũ,que ſignificatur perſe-
ſionem,ſuffocatio eſt in manu,eſſet.n.ſatis cõmendabile,ſi pulmoniam pa
tiens poſſet inſpirare ſupinus,aut lateralis,eſſet.n.ſpes,ꝙ impetus morbi
non exigeret hominem ante tẽpus de his motibꝰ Aui.1.4.ca.5.4.quare &c.

SIquis ſtrideat dentibus nõ conſuetus a pueritia ita efficere
inſania ſignatur ac moꝛs:ſed in vtriſqꝫ futurũ pꝛedicere peri-
culũ neceſſe eſt.Si vero mente cõmotus ita efficiat admodum
exitioſum iam eſt.

GALENI.

STRIDENT dentibus quoties muſculi in tempꝛibus maxillis mõ cõuul
ſionis cõmouentur.Interdum affectis muſculis duntaxat aut ab ortu natu
re,aut ꝓpter aliã aliquam cauſã poſteriorem nõnunqꝫ origine neruorum
in eiusmodi affectionem deducta de q̃ maxime conuulſiones fieri ſolent.
Ceterum agnoſcere oportet intialem vniuſcuiuſqꝫ preparationem partis
propiam,de qua alio loco fuſiꝰ explanatum iam eſt.Nũc vero ſufficiet ſe-
mel dicere precipientes hoc loco reuocari in animuꝫ reſiduũ diſputationis
quo minus mireris fieri poſſe vt cõmuni neruorum origine affecta muſcu
lus aľs alius tremore:aut conuulſione excipiat̃,vt enim clare videmꝰ in qui
buſdam corporibus optiman ineſſe crurum preparationem,in aliis deterri
mã ſtatim ab initio,ita vt hi currant ocyſſime,illi vix ſtent:& item partes
alias ſimiliter affectas ita facile offendi ab exiguis cauſis alios crurib9 alios
ſummis pedibus,aut oculis,aut capite,aut alia aliqua parte ſtatim a princi
pio ſequitur opificiorum preparationes.Nihil igitur mirum videri decet

ſi aliqd

ſi aliquid debiles habent muſculos qui oculos mouent,alii vero eos qui ma
xilas mouēt,qua de re nōnulli ſubinde ſtridēt dentib⁹ēt ꝓpter exiguas cau
ſas,illi vero ſubinde mouent oculos.Stridere.n.dētib⁹ex nā ſimile ē affec-
tui oculorū īſito qbuſdā quē appellitant equū cū nullo tpe manere poſſint
requieti,ſed in modū intremiſcentiū ſubinde nictant. Ceterum p morbos
febriculoſos affectu originis fieri conuulſionē ſimile eſt rurſus illi prepara
tioni muſculorum in oculis,de quibus ait aut ſublimes apparēt ī quibuſdā
eñ corporibus citius accumbūt originis affectib⁹ muſculi oculorū: in aliis
muſculi tēporum aut maxillarum.Merito igiē dixit acēns illud ſignificare
īnſaniam aut mortē. Inſaniam qdem quaſi mētis dixerit vehementē cōmo
tionem,mortē vero quia neruorum origo affecta eſt.Illud ſtimari pōt quo
nā mō ſupra dicens inſaniam ſignificari mox dicat. Si vero mente cōmot⁹
ita efficiat admodum exitioſum iam eſt,etenim perſpicuū eſt vt ſi ſtridere
dentibus ꝓnuntiat delirium adeo non deſinet vt vehementi⁹fiat accidente
delirio,cum hoc ꝙ alii quidam muſculi tantiſper in talem deducantur affe
ctionem. Videtur ergo talis ītellectus eſſe orationis. Stridere dentib⁹qui
bus ab initio non erat conſuetum futuri delirii accidens eſt. Si vero adeun
do interdum egrum offendas vtrūqꝫ perpeti delirare & ſtridere dentibus,
hunc iam eſſe prope mortē arbitrare.Quo circa ī priore ſermone cū nōduꝫ
cōmotus mentem ſtridebat dentibus eger ſimpliciter idipſum indicabatur
duntaxat vt in ſanie ac mortis inditium haberetur,vbi vero iam delirat pa
riter & ſtridet dentibus,in propinquo mors eſt.Id vero clare docuit adiici-
ens verbum iam,vt enim exitioſum ſit accidens priore docuit oratione ſe-
quēti vero verbū admodum & iā adiecit,dicēs admodū exitioſū iam eſt.i.
valde exitioſū,qđ eſt qdē nō mł̄to poſt,ſed cito moriturū egrū.

GLOSA

ET ſi a dentibus ipſis multa inditia ſumi poſſunt,vt in calce lectionis di
ſeremus Hip.in preſenti vnū duntaxat ꝓſequiē inditiū ſcilicet quedā-
motum concuſiuum ipſarum mandibularum,quibus infixi ſunt dentes, vt
ipſis concuſſis fiat ſonitus quipiam horrendus,qui dentium ſtridor dicitur
eſt autem ille concuſſiuus motus inferne mandibule,q̄ mouet ad ſuperio-
rem īmobilem,ipſis muſcul' tpalibus.ſ.mouentib⁹mādibulā,affectis. Pro
cuius textus enucleatione,abiciamus primo cauſas aliquot talis affectus,q̄
non attinent huic dictioni,aut ſunt ſine periculo,prīo ſi a pueritia non ha-
bet inconſuetudine eū vſū, aut q̄ſi nł̄em eū affectū,qa in talib⁹ propie non
cadit conſuetudo,qa cū cōpoſitio cuiuſcūqꝫ particule preter cōpł̄onē inſeq̄
tur quid diuinū,vt prīo de tēpamētis & aliis locis,p qđ diuinum plura inte
lligi poſſunt vſqꝫ ad varias ſiderū impreſiones,propter pticulas confici va-
riis horiis & vario loco,ob qđ merito diſtributionis materie aut ex parente
ipo aut aliis cauſis predictis,partiales debilitates cōtrahuntur,vt vnus ocu
lum

lum,alter crura,alius mandibulas infirmas habeat, & ſic promptius paſſi-
biles a ledentibus,ſi vero ex talis partis imbecillitate,contingat cetera mē-
bra habere fortia,vt Aui.cap.de catarro,& qualiter ea autoritas Gal.1.de lo
cis affectis,cōtra archigenē.ca.7.non contingit aliquem ſimul omnem par
tem habere debilem,non ſonet quod Auice.dixit & ad illud propoſitum
citetur,per te vide. Cum igitur virtus fortis omnia contemnat.1.de diff.fe
brium &.10 de morbis curandis,& debilis aquauis cauſa prorritet̄, non con
uenit ob natiuam debilitatem talium temporalium muſculorum ex q̄uis
cauſa,dentium pati ſtridorem, vt in puero generoſo vidi acute febrienti,
& informatus ꝙ a natiuitate id patiebatur non timui,ſed vellem dares mi
hi cauſam,quare dormientibus talis natiuus ſtridor accidit, & non vigilan
tibus,loquor ſemper de hoc ſtridore natiuo,nam nobis vigilantibus oſſita
tio fit:ex vaporibus quibusdam pungentibus mandibulas, & nemineꝫ dor
mientem oſſitantem vidimus,ſtridentem vero ſepius,ſtridet etiam vigi-
lans vt ſtatim inuemus,dicerem ꝙ ad oſſitationeꝫ pro maiori parte exigit̄
memoria, vt eſt videre in.7.probl.cur aliis oſſitātibus oſſitare cogimur, in
ſomno autem eſt ligata memoria fere,inde oſſitatio non eſt nocturna, ꝙ ſi
dicas ſepe nos prio oſſitare,non precedente eſtimatione,tunc ad principa-
le reſpondeo,ꝙ motus oſſitatiuus eſt paruus motus,vt virtute ſēſitiua quo
dāmodo ligata in ſomno non eſt ꝙ in eo muſculi mandibularum ad oſſitā
dum moueantur,ſtridor autem eſt motus maior,& preſentibus vaporibus
conſtringentibns & ſicis,ſatis prorritantibus vim expulſiuam muſculorum
non inconuenit in ſomno concuti dentes ex motu mandibule,in ſomno au
tem,illis vaporibus magis cōſtringentibꝰ muſculos promptius ſit, niſi cau
ſa ſic exuperet,ꝙ etiam in vigilia patiantur,videmus enim epilenticos ma
gis paroxiſmare noctu:& leuioribus paroxiſmis per quem modum pueri
habentes lumbricos dentibus noctu ſtrident, & eſt vulgo familiare indi-
cium,& de eo Auicena.16.tertii tracta.5.capi.3.eſt etiam,extra hanc dictio-
nē,ille dentium ſtridor qui in principiis paroxiſmorum fit,nam cum expar
ſione vaporis acrris,fugaqꝫ caloris & nouo impetu ipſius agitetur totum
corpus,ſic & ſingule partes ad mandibulas vſqꝫ,q̄d per anthonomaſiā quar
tane eſt peculiare,ex Aui.14.de ſignis quartane,in verbo & eſt illic cōtratio
per quā ſtrident dentes verū nō ſicut ī flematica.i.multo fortiꝰ in q̈rtana,vt
ſit neceſſū pilam vel ſimile īter dentes ponere,vt non fragant̄.Ita accidit po
tiſſie debilibꝰ,cū exuūt veſtes,vt lectū intrāt ē.n.frigidū inimicū neruis dē
tibꝰ5.aph.patiūt̄.n.a frigore magis ipa carne & ſi ſint duriores ī ꝓb.ſūt.n.ra
riores,& ideo forſā albi ibi vidēdū. Solet dētiū ſtridor accidere vehemēter
iratis,vti de apro.dicit̄ cū a venatoribꝰ agitat̄,ſic hoibus,iuxta illđ pſalmi.
Quare fremuerūt gētes,forſam has cās omnes illđ verbū antique litere ex
cepit.ſ.i febribꝰ. Quibꝰ igit̄ ſic expulſis,tanq̄ expertibꝰ metus,ad euꝫ ſtrido

rem dentiũ qui diſcrimina parit,acedam9:de quo pria pars text9,ꝙ ſignifi
cat inſaniam aut mortem,q̃ ambo predicenda ſunt futura,tanq̃ ſũme peri-
culoſa inſania.n.per ſe ſatis timenda, quo & magis ſi talis ſtridor minetur
mortem cauſa primo huius partis prima ẽ,quia talis ſtridor ſignificat prio
cerebrum ipſum eſſe affectũ,nam inſanus cum ſit incontinua rixa & agi-
tatione ad inſtar furibundi cõcutit dentes,ꝙ ſi hec inſania,eſt per apoſtema
tis calidi preſentiam in cerebro,quod etiam inſequitur, corrupta fantaſia,
vt inde dentes agitet,vt contingat aliquando ſtrigere linguam & apoſtema
ri.Iuxta verbum A ui.in de ſignis freneſis,tunc in his caſibus clarum eſt ta-
lem ſtridorem ſignificare illam inſaniam,q̃ dicit mihi vehementem ꝑmix
tionem mentis,qua in eũ corruptum motum inclinatur,iuuat autem eã ſig
nificationem proprius,quandoquidem ſit neceſſum,quo ad primum ver-
bum textus,videre ſtridorem,qui inſaniam protendat,nam quod diximus
poteſt magis habere locum in ſtridore poſt inſaniam,ꝙ ſcilicet per ſtridorẽ
iam dictum,ſignificatur.vapores acres verſus cerebrum agitari, q̃doqui-
dem muſculi ſic finitimi & nobiles concutiuntur qui vapores vlterius fixi
in cerebro inſaniam cauſabunt.Iuxta illud A ui.in dicto cap.tremor mẽbro
rum ante ipſum & cum ipſo nunciat ipſum,ſcilicet apoſtema freneſi.; nam
& ſi.de tremore aliorũ membrorum id veritatem habeat ,potiſſime illorũ
muſculorum,maxime cum viſitur in febribus,antea non exiſtente . Nec ſa
cio vim,ã primo iſti vapores afficiant eos muſculos,& inde timeatur cere-
bro,cum ſuis miringis,an cerebro per ſui miringas incipiente conuelli , ex
determinata natura huius indiuidui,primo hi temporales muſculi quam a
lii concutiantur,& ſtrideant.Quicquid ergo ſit,conſentaneum eſt per tale
dentium ſtridorem inſaniam ſignificari,& inde mortem,que principio ner
uorum affecto,potiſſime calido apoſtemate in promptu eſt.Sed cũ prima
textus pars explanata ſit,iacet in ſcd̃a,magna obſcuritas & heſitacio. Nam
ꝑagita morte in pria pte text9,q̃d mortali9 morte poterit ſignificari, ĩ ver
bo vltimo text9,admodũ exitioſũ eſt,itẽ ſigna q̃ ꝑcedunt aliquẽ morbũ, &
ĩpi aſſociant̃ ipſo preſẽte,ſicut lotiũ albũ ſubtile ĩ freneſi,ſi ergo ſtridor ſig
nificauit ĩſaniã,q̃ tñ nõ erit ſẽper cũ delirio,vt textus ſentire vellit in,2.parte
exiſtẽte inſania,poſt,ſtridore iungi illi inſanie iam precedenti, item antea
fuit ſtridor & mania,poſt vero,inſania cũ ſtridore,quid addit hec vltima ꝑs
vt maiora diſcrimina pariat.Abſoluam9 oẽs has dubitatiões,tũ ex Gal.tũ
ex ingeniolo noſtro,& pro rudib9 dicamus,primo poſſe ſtridorem,ſignifi-
care ĩſaniam,& ipſa ſucedẽte,ceſſare cũ ſtridore,põt hoc dictũ fũdari,in di
ctis Hip.ĩ eo apho.quẽ citat A ui.ĩ duob9 locis in.z.terti.ca.de tremore, & ĩ
pria.4.clari9 in capite de cauſone ẽ apho.q̃bus ĩ cauſone tremor,alienatio ſol
uit tremorẽ,& nõ eſt impl'is verificationis,vt dixit Gal.quia cerebro ampli
us caleſfacto cõſumũt̃ materia,q̃ verbi cauſa ſtridorẽ cauſabat,ſit.2. dictũ ẽ

pſe

poſſibile aliquẽ febrientẽ inſanire primo deinde ſtridorẽ ſupuenire,ſiue ſit ex corrupta fantaſia vt ſupra,ſiue principio neruorũ conuulſo, pro tũc illis dũtaxat muſculis paciẽtibus hoc dictũ eſt clarũ,quia potuit inſanire vaporibus intus ſuſceptis in cerebro,deinde affectũ cõmunicari paniculis deide neruis.cui fauit Gal.in eo verbo cõti.Si vero adeũdo interdũ egrũ offẽdas vtrũq; ppeti,delirare & ſtridere dẽtibus. Sit terciũ datũ poſſibile eſt, ſtridorẽ inſaniã antecedẽtẽ pmanere ſimul cũ ipſa. Iſtud etiã dictũ eſt clarũ,ex vno fũdamẽto ſupi⁹ narrato ac id Gal.ſuadet in eo verbo cõti,& ſi p modũ obiectionis eteni pſpicuũ eſt nõ deſinet, vt vehemẽtius fiat accidẽte delirio Quartũ dictũ tatus iſte textus.habet dũtaxat duo ſignificata,p dẽtiũ ſtridorẽ,ſil'i inſaniã,aut mortẽ.Sed vltima pars textus determinat, qñ magis horrendũ,qđ eſt mors,ſignificabitur,qđ ſũme exitioſum vocat. id aũt erit qñ ſtridor ſequitur inſaniã,et cum ipſa reperitur. nã vehemẽs mẽtis pmiſtio ſignificat magnũ in cerebro dãnũ,& multo maius cũ iã cõicatur neruis vt inde ſtrideat dentes. Sic ꝙ nõ erit euaſio a tali affectu, & ſit iſte primus ſenſ⁹,quẽ iſta litera pacitur.nã per ſtridorẽ antecedẽtẽ ſolũ inſania ſignificatur,incipientibus illis vaporibus acribus petere cerebrũ nõ autẽ neceſſario mortẽ,imo cõtigit et leniri inſaniã, & tremorẽ,expulſa materia cretice. vt iã Aui.in illis locis citatis intelligere voluit. Sit vltimũ dictũ in ſignis mortalibus oĩo,dari poſſunt gradus ſecundũ accelerationẽ diſcriminis, vt peſſima omniũ ſint ſigna,q̃ mortẽ de ꝓximo ſignificãt.nũc autẽ intelligamus ſtridorẽ dentiũ poſſe ambo ſignificare: loquor de ſtridore preeũte inſaniã.ſcilicet ipſam,& mortẽ.Sed mortẽ non ſic determinate, nec ſic cito. ſicut per ipſum adueniẽtẽ inſanie.prima pars patet,quia ex paruo incõmodo cerebri poteſt ſuccedere maius, & ſic mors ad inſaniã. Sed cum ſtridor aſſociatur inſanie,iam nocumentũ eſt exuperãs,& mors eſt in vicino, vt antiqua litera aiebat,& ipſam inſequitur Gal.in cõmẽto quod Gal.perſpicue ſentit in cõmento ponderando illa duo verba textus iam & admodũ Aui. in.2.4.cap.37.trac.primi poſuit fere hec verba hip.& eſt duplex litera:altera negatiua in hũc modũ.ſtridor dentiũ fortaſſe ſignificat maniã ſeu per mixtionẽ, & ſi mania nõ accidit,deinde accidit,illud ſignificat perniciẽ,& tunc lege,ſi non accidit mania antecedente ſtridore,deinde accidit ſtridor ,iam exiſtente mania.Significat perniciẽ quaſi ſentiat,poſſe inſaniã pluries accidere,non preeunte ſtridore ſtridor vero qui ſignificat perniciẽ,eſt qui aſſociatur manie.Sed hec litera nõ poteſt ſubſtineri, quia debet fieri cõparacio de eodẽ ſigno puta ſtridore.& ideo litera affirmatiua cõtinet verũ.puta ꝙ ſtridor fortaſſe ſignificet maniã.& eſt verſ⁹ verbo fortaſſe quia a multis cauſis poteſt fieri, vt ipſe ſtatim.tunc ſequiẽ litera affirmatiua.ſi vero mania accidat,deinde accidat illud,puta tremor.id ſignificat pniciẽ. ¶ Verbũ autẽ cordis poſitũ in eo textu Aui. legatur chordis.hoc eſt partibus ꝑcerẽ

tibus

tibus motũ muſculorũ,quæ ſi debiles ſunt patiuntur aqua vis cauſa. Plura
autẽ ſigna adentibus:ſimili de maſticatione in vanum de ipſorũ limoſitate
de ipſorum imobilitate ,at ſi tẽtet eos quauis hora aſtrigere,& alia id genꝰ.
Vide p̄ ipſũ A ui.ibi et parti.4.aphori. nõ pretermitendo illud inditiũ ꝑpe
tue veritatis,& eſt thadei et cõcili.10.pro pri.14. ſi dẽtes ob lõgi exicati arũ
dinei appareãt,ſignificat mortẽ ſine dubio vis.n.nr̃is oĩo deſſicit.q̃re.&c.

¶ De vlceribus. Caput.viii.

**VLcus ſiue antea extitit: ſiue exiſtat in morbo cõſiderandũ
e.t. Si enim moriturus eger eſt:ante mortem aut liuidum ꝛ
ſiccum:aut pallidum ꝛ ſiccum eſt.**

SICCVM erit õnino vlcus quotiens facultas nutriẽs
corpꝰ debilis habeatur:nullꝰ vero color in eo ſẽper erit,ſed pro diuerſitate
humorũ in corpore & itẽ pro menſura leſionis euariabit. Si enim bilioſus
humor exuperet croceus erit color,ſi nigri bilarius aut liuidus aut ſm̃ alte-
rã ſignificationẽ viridis erit. Antea enim docuimus vt Chloron interdum
pallidũ colorẽ,interdũ viridẽ ſignificet, ex qua ſignificatiõe ſolemꝰ braſſi
cã viridẽ nominare. Pari modo leſio quoq; maior liuidũ ſolet efficere colo
rẽ:vt qui longe diſtet a nigro,minor vero rubrũ aut pallidũ. Quocirca finẽ
dictionis quidã legãt ita,aut pallidũ & ſiccum erit,alii vero illo modo, aut
viride & ſiccum erit.

GLOSA.

EXpeditis ſignis q̃ magis reſpiciebãt virtutẽ animalẽ,et potiſſime mo
uentẽ,ad aliud genus ſigni ſat diuerſum ſe trãſfert, quod duplicẽ facul
tatẽ deſſiciẽtem predicat,eſt aũt naturalis,more medico & vitalis. Et quia
traductio nulla e greco,de antrace aut carbunculo mentionẽ facit,ſed de vl
tere duntaxat & ſic eam aceptat conciliator in vltimo verbo diff.91,ideo &
ſi carbunculus et antrax vlcera dici poſſint proter ſcarã & veſicacionẽ rup
tam in breui,non tamen de eis proſequar, nec diff. inter vtrũq; aſſignare
cogor. Sub nomine ergo vlceris proſequamur literã. Noto ergo in primis
hoc ſignũ non ſolum in febribus verum in aliis morbis habere locum,ideo
textus dixit in morbo.quaſi inuat poſſe ẽt ſine febre videri hoc ſignificatũ
z.noto qꝫ tale vlcus poteret antecedere ipſum morbũ,& alteri morbo ſup-
uenire ac in preſenti duntaxat conſiderari, vt ſignũ,& non vt morbus, ex
quo per ipſum tale abſq; alio morbo,poſſet compleri pronoſticũ, vt vide-
bitur atq; tali vlcere etiã leui,in iuncto circũſtantiis textus,poterit cõpleri
iudicatus. Que omnia vt clariora fiant,incipiamus dubitare,nã cum vlce-
ris verum medicamentũ ſit exicacio,3.4.&.3.de morbis curandis nõ eſt ma
lũ ſignũ vlcus exicatum eſſe:Secundo dubitatur an ſola exicatione abſq;
aliquo colore viciato de q̄bus textꝰ apparẽti ĩ eo, ꝓnoſticũ verũ ſit. Tertio
ſi colore vicioſo,abſq; exicacione, habebit vim iſte textus,et ita vter horũ
erit fortius ſignũ,ſi exicacio,ſi viciatus color. Quarto quãto ãte mortẽ hoc
ſignũ

ſignum ſoleat apparere, vltimo an refferat videri in vno membro, aut alte ro. De primo dicimꝰ ꝙ vlcꝰ eſt ſolo cõtinuitatis ex apãte rupto aut vulner ſupporato cauſata, q̃ quã diff. a mẽbris ſortiat̃ ſcḋa. pri. &.3.4. eſt videndũ ẽt, ſinquo chirurgicis per tractãdũ, qualr̃ greci, ſub eodẽ nomie vulnꝰ & vlcus intelligũt. Omne aũt vlcꝰ ſi ad bonum habet terminari, debet habere lauda bilem ſaniẽ ſeu pus, quia illud ſignificat victoriã calidi nr̃is, videndũ. 5. aph. cotõ illiꝰ, calidũ ſaniẽ faciens, & ſi illa victoria nõ ſit abſoluta, ſemper. n. pus aliquã ĩbecillitatẽ inſequit̃. videndum tercia. 4. ꝑ A ui. &. 5. de ſimpliciũ fact tatibꝰ ꝑ Gal. hec aũt talr̃ puris manifeſtatio, facultatis concoquẽtis ẽ inditiũ ꝙ ſaluet ꝑticulã dilaniatã, prout pr̃e eſt, ſed ex acquiſitia debilitate nõ valet ꝑfecte, vnde aliquid aquoſũ qḋ cherurgici exicare nitunt̃, & aliquid craſſi usqḋ expurgare offertur chirurgicis, intendendumq̃, ob qḋ diciur cõter ꝙ mel roſatũ liquidum & vinum decõnis ſtepticatum ſunt duo gemeli ipſis chirurgicis, vt igitur caro in partibus ſolutis acreſcat, exicari vlcus eſt opus ſed non ſuperflue. Cum igitur vlcus omnino abſq; pure inuenit̃, non eſt ea ſiccitas abſq; triplicis nocumenti altero, qḋ totum ſat mali indicat. Primo poterit ille humor repatriare, & verſus membra alia nobilia moueri ꝙ ſi ve nenoſum ſit vlcus, non abſq; periculo fit, & eſt modus abſconſionis apatum inferius taxandus, ſed cum id non ſit ĩpreſentiarum multum ad Hip. mẽtẽ omitatur. Poteſtq; in febribus magnum incendiũ denotare, quod cruſtoſa & ſica reddit vlcera. Demum ſignificare poteſt ſicum vlcus, deffectum vir tutis naturalr̃, q̃ defficit a inſtauratione particularum cum carnis generatio a quacũq; parte vlceris incipiat, non poteſt eſſe abſq; pure & preſentia ali cuius humiditatis que inſtauratio ſi in ea defficiat particula, argumentum eſt ad alias partes. aĩal aũt ſine reſtauratiõe nõ viuit. 2. de anima, qḋ aũt tibi audeo dicere eſt, & abſq; dubio credas, ꝙ ĩ ꝓpio filio tenello ex variolis fũ cto, ĩ vlcere quodã ex ipſis ĩ ſcapulis facto, vidi plane ſniam huius canonis verificari, cum ante mortem illud vlcus ſumme exicatum liuidumq; ſit re dactum, & vidi alios pueros prius ſcabiẽ ſat humida plenos, a variolis arri piquibus prope mortem ſcabies omnino fuit exitata. Quanto autem ad hoc propoſitum ſoleant dolere chirurgici, ſi vulnera in lacertis aut capite in ueniant ſica, aut conſumpta quo ad labia, ipſos interroga in quo habet lo cum ille textus Hippocratis. 5. aphoriſmo. quibus tumores in vulneribus apparent, non valde conuelluntur aut inſaniunt. De alio punto, dico ꝙ per ſolam exicationem bene poſſet mors indicari, cum deffectum virtutis na turalis omnino ſignificet, ſed credo neceſſario aſſociabit ſibi vitiatum co lorem, qui ſi niger fuerit, complectum ſtatum malicie protendit, cum vim ipſã vitalẽ cõplecte defficere, ipſius inſtrumento puta calido nr̃i extĩcto, & quia vt inferiꝰ tractabit̃, viſũq; eſt priꝰ de criſi & pria. pri. ꝙ ad calorẽ nigrũ peruenitur duplici via frigore, & calore, prout citrinus color ſeu viridis qui

aliquãdo

aliquando de citrino dicit,aut plumbeꝰſeu liuidus precedit,inde eſt ꝙ auctor in litera de his duobus,etiam mentionem fecit,ex quo forſam illa prima pars expoſitiois Gal.qui colorem eorũ vlcerũ per victoriam diuerſorũ humorum:nititur exponere,excuſari poterat. Vlcus.n.hoc duntaxat ſignificationem habet nec ſic,gradus leſionis in calido nr̃i exprimeret,niſi a tergo intendendo illum nigrum colorẽ ꝑ atrabilẽ ſũme aduſtã fieri,& tunc nõ video,qualr liuidꝰ poſſet precedere(quicquid ſit)cũ virtus vitalis, more medico intimior ſit vite,ipſa nr̃i adhuc per calorem,certius quã per humiditatis abſentia,illud vlcus credas ſignificare conſiderato,ꝙ color non ſit a cauſa euidenti aut humorum preſentia,nec credas generaliter nos maiorem fidẽ dare colori quã calitatibus:ſolum.n.contemplamur vires nature deffíciẽtes,ꝙ ſi vtrũq̧ occurrat,non eſt ꝙ dubites de morte. Neceſſumq̧ ẽ vt perſeuerent ea ſigna qđ i omni ſignificato exigit propter naturã aliqñ ſinthomatis turbatã,ad tps corporis regimẽ dimitere ſcđa.4.ꝑ A ui,vidẽdũ. De alio aũt pũto credimꝰ,ꝑ duos aut tres dies antecedere mortẽ,ad qđ ſufficit experiẽtia,nec aliquã particulã corpis determinare,imo in õni,viſo eo vlcere poterit eẽ verũ & mľto verior erit ſnĩa,firmiꝰq̧ iudiciu;,ſi i locis nobilibꝰaffinibusq̧ regalibꝰ mẽbris,id cõtingat nã i extriſecis mẽbris:multo peiores putredies viſunt,ꝑpter nõ ſic gubernari a nã,nec ide tãtꝰ deffectꝰ eſt facultatibꝰ tribuendus,quan' us ſi i ſede nobili deſſiciat,quare &c.

De geſticulatione manuũ. Cap. ix

DE geſticulatione manuũ ita agendũ eſt. Qui in febre acutã aut delirio:aut pulmonia:aut capitis dolore manus ſubide ob os fert:aut fruſtra venatur muſcas:aut colligit feſtucas aut de veſte euellit pillos:aut de pariete ſtipulas carpit: id omne malũ exitialeq̧ eſt. GAL.

GESTICVLATIONES manum ideſt functiones & motus quos hoc loco cõmemorauit ob imaginationem fiunt illi ſimilem q̃ per ſuffuſiones cõtingit.Egri.n.per ſuffuſiones quecunq̧ vident in medio loco cryſtalloidꝰ ita a glacie nominati humoris & tunicule circa pupillam eorũ ſimilioris foris ſita eſſe exiſtimant,quia ſemper aſſueti ſunt dum hẽrent per naturam res per medium aerem intueri.Pari modo hi de quibus Hip.agit in febre acuta pulmonia delirio ac dolore capitis intueri ſe tanquã foris ſita credunt ea que intus in oculis habeantur.Oſtendimus enim vt ſpiritus viſorius vt pote ſplendens ſibi medium aſſimilet cryſtalloidus ita a glacie nominati, & pupille humorem tenuem ac mundum ſimillimum candido ouorum q̃ per lippitudines vtimur.Porro diximus vt ſpiritus per hunc feratur humorem ex pupille foramine ad aerẽ exteriorẽ vna cũ eo cõpactũ.Hoc vero aere illuſtrato viſꝰ vtit tanq̃ in ſito opificio qualis in corpore neruus habere. Idq̧ docuimus ſeorſũ dicato opere quo agit de viſu,necnõ.13.demoſtratõne

nec lib. atq; etiam ſeptimo de decretis Hip. & Pla. & itē. 100. lib. de vſu ptiu; Vt ergo cerebrū per neruū ſentit affectionē digiti in pede ita per aerē circunductū externa viſibilia cōtuet̄ q̄cūq; modice diſtant, Itaq; ſuffuſſiones fiunt in hoc humore ſubſiſti vt dixi candide tenuioriq; pti oui q̄ inter pupillā & criſtalloidē ita dictū a glacie incidit. Ita fit vt p cruditates q̄; nōnunq̄ viſa ſimilia ſuffuſis cōtingāt. S i. n. reſtitit humor. aut niger, aut craſſ9 ,phibens digredi foras viſoriū ſplendorē ibi viſa ,p ná humoris cōſiſtunt, interdum pilorum quorūdā aut ſubtegmis, aut ſtamis q̄ńq; culicis nigreſcentis, aut muſcule q̄ volitare ob os videat̄. Q ńq; rei ſiſ's lētiē aut milio nigro. Ita accidit per febrem acutā ac pulmoniā exhalantibus ad caput ī corpore humorib9. Humor. n. ille in pupilla mund9 cōcipit exhalationē, vbi vero perturbat̄ predicta viſa apparēt, atq; ēt p vehementē capitis dolorē. Vt igit̄ p delirium pre capitis repletiōe redundās aliqs humor ī oculos eadē accñtia cōmittit & euellet̄ ſubtegmia & colligere feſtucas ſolita ab oībus vocari medicis p delirium nomen idē traxerūt. Itaq; nōnulli tradiderūt nobis ſubtegmis & ſtipule viſa tantiſper dum fiūt, & itē q poſtea meminerunt. At vero duplex eorum dr̄ia eſt. Q uidam enim per ipſa ſenſibilia viſa ceperunt delirare iucdiādi facultate cōſtante alii vero ,ppter eximiā prudentiā, att ñ pua ex pte affecti iudicādi facultate reſtiterunt, retuleruntq; vt vincāt & repugnent nec viſis accedant. Hi igitur indicarunt nobis qbus viſis mouerēt manus vt Hip. ſcripſit, ſepe. n. videbant̄ illis ſubtegmia veſtium eminere atq; in piete ſtipulas adiunctas eſſe ſepe vero & feſtucas multas impoſitas ſtragulis, atq; etiam volare puſillas beſtiolas ,ppe oculos has igitur venari aggrediunt̄ circunferentes manus tanquā aliqd arrepturi. Alia vero q̄ vñr eminere partim de veſtibus carpere agrediunt̄, partim euellere de piete, merito igit̄ affectiōes talia cōmittentes accidentia cenſētur, difficiles qppe q̄ febris acute aut pulmonie aut doloris in capite ſequantur magnitudinē delirio vero quia ſedes princeps eſt affecta cuius vniuerſum genus exitiale hr̄ in febre vero & item pulmonia, atq; etiam capitis dolore propter magnitudinem, queadmodum diffinitum iam eſt.

GLOSA

Pronoſticari docet de mortis periculo, per inditium quodam ex manibus ſumptum, ſi inordinatum & frequentem habeant motu; quod manū geſticulationem in preſenti vocat Hip. hoc eſt ipſarum motū minutum, & frequentem, nunc ad faciem nunc ad veſtes, ad parietem, vt hinc & illinc diſcerpere vellit aliqua q̄ ſibi repreſentatur diuellenda qui caſus in. 3. de vulgari de vxore de calcis. Cum. n. man9 organum ſit organorum. 3. de Ani ſi. de vſu partium, eſt ſatis ſubdita virtutib9 iternis imperantibus ad motū, cū ergo ſine fine moueantur deſtinato & vtili, non fit abſq; perturbatione facultatis, q̄ in cerebro reſidet, quā gubernamur in actibus noſtris, talis eſt ea manum

rum geſticulatio,de qua textus,eſt.n.quedã caſſa & inanis ipſarũ motio totius prudentie expers,atq; inde in ſũma,pro tanto hoc inditiu; peſſimũ eſt.pro quanto eam mentis comoctionẽ ſignificat,eſtq; ſignũ familiare in freneſi,preſenti aut de proximo futura,in ceteriſq; morbis de quibus textus de quo etiam iſte auctor,in.4.de victus rõne in morbis acutis, in textu 37.Per pulmoniam vero non eſt abſonum intelligere etiã pleureticu; apoſtema,quacũq; parte paniculati ipſorum precordiorũ accidat,potiſſime ipſius diaframatis,cui cerebrum maxime cõpatitur, & inde methafrenũ dicitur apud aliquos,eo q̃ ſit frenum mentis prohibitis obſtaculis vaporũ accẽdentium ad caput,ac q̃ ex ipſius impedimentis facile turbet̃ racio lege,q̇d contingerit zoar,cum fugeret ab hali,ad hunc.n.affectũ conductus ẽ, q̃ vilosa,tegmina vederet apãte tamẽ tele,q̃ pulmonem diuidit:qđ & Gal.euenit.4.de locis affectis cap.1.quam ſeriem inferius citabo,ad totam ſniam cõfirmandã apperiendãq;,ergo ſentire debemus,q̃ omnis is affectus in textu narratus,eſt huic inditio obnoxius,vnico nomine,prout in omnib⁹, põt eẽ illa deceptio,& fallax repreſentatio:põtq; ratio in talibus vacillare, nam in cũctis his affectibus eſt ocaſio,vt copia vaporũ calidorũ ſaltat ad caput qđ eas deceptiones parit,omnes aũt hi affectus cum ad hanc perueniũt diſpoſitionem,ſi in aliis ſedibus ſint,malum protendũt ob ſui magnitudinem in cerebro vero,propter ſedis dignitatem,ſupra enim citauimus Gal.q̃ diſcrimina in morbis ſuſcedunt aut locorum affectorum nobilitate, aut ipſorum affectuũ magnitudine,& intelligo ſemp delirii modum eẽ neceſſariũ in hoc ſigno,ſiue cerebri affectu incohet,ſiue aliorũ mẽbrorũ,quib⁹ cerebrum compatit̃.¶Et quia integrũ hui⁹ textus fundamentũ conſiſtit, in declaratione huius falſe imaginatiõis ad quã peruenitur per preſentiam vaporũ in his morbis concitatorum, que falſa imaginatio facit manus eos inanes motus proſequi,oportet aliqua pũcta in preſentiarũ diſcutere,prĩo ſi cõtingit hanc facultatem vitiari,cogitatione & memoria ſaluis.2. ſi hec deceptio imaginatiue,pertinet ipſi ĩmediate,an oriat̃ a viſu.3.ſi illa obtã diluſoria ſi realiter percipiant̃,aut percipi poſſint,aut q̇d percipit̃.4.vnde tantum periculum,quandoq̇dem corrupte imaginatiões poſſunt fieri in homine ſano aut leui morbo preſſo.5.de ratione ad mentẽ Hip.in tali periculo.6. in quo horum morborũ erit tale inditiũ periculoſi⁹, vltimo quare potius verſus faciem manus vertant,quã verſus alias partes.¶De primo videret̃ alicui non poſſe ledi imaginatiuam reliquis manentib⁹ ſaluis,quia virtus poſterior & imaterialior ledit̃ aleſione prioris,dicebat ille Auerois in libello de memoria & reminiſcẽtia,idẽ Aui.prima.tertii.oppoſitum dixit Gal.3. de morbo & ſinthomate,vbi expreſſe ponit tria exẽpla,quorũ prĩo perſuadet, in quodam medico ſaluã rationem cum corrupta fantaſia,ſcđo conuincit improijciente vaſa rationem cõmixtam eſſe,imaginatiua exiſtenti incolumi.3. aũt

antecedentibus ſanis,omnino memoriã deffeciſſe,vt ille propii nomĩs non recordaretur,q̃d etiã Gal.ſentit in prio ꝓrreticorũ cotõ.27.Dicam⁹ ergo ꝗ licet cerebrũ ponat̃ ſedes harũ facultatũ ſcd̃m ſuas manſiones,non tamẽ totũ ſingulis eque eſt accomodũ ſed ſingulis ſingule cellule magis aptant̃, cũ varie ſint tẽperature ex quo in leſionib⁹magnis omnes turbari eſt neceſſuꝫ quia ſe preſupponũt & comunicãt,citra tamẽ tantũ affectũ,exẽpla Gal.oſtendere,alterã partẽ,ille.n.medicus credebat tibicines eſſe infenſos ipſi ob clangorem & ſi falleretur in fantaſia illa,ſic A ui.pria tertii.cap.6.Ad alia ergo pũcta procedamus,ſicut ergo pectori,manus aſſequit̃ cũ diligentia, id q̃d formauit phantaſia,nec tardat id aſſequi,ne ex mora variet̃ forma ſic in hac corrupta imaginatiua,manus aſſequit̃ ad capiendas eas res, q̃ repreſentant̃ euelende Poteris a ũt ad aperiendã rẽ legitime dubitare,non eſt ſic falſum,montẽ eẽ ſmeragdinũ quẽ ſtruxit phantaſia,ſicut parietẽ ſtupis plenũ quare ergo timemus hoc ſecundũ,primũ vero nullius eſt per iudicii, aut incõmodi,item ĩmaginãte aliquo cimices aut muſcas volitare oculis coram q̃ re non ſunt.vt in principio ſuffuſionũ,non timem⁹ ſup tali homine, ĩ materia vero iſtius textus ex ſimilib⁹ deceptionib⁹, ẽ mortis ĩmago,eſſet igit̃ certius eos morbos timere,vbi talia viſuntur,quam ex hoc ſigno timere de talibus morbis Dicam⁹igitur ad pũcta propoſita,quibus q̃d ſequit̃ pertinet facultatis ĩmagĩatiue poteſtas ẽ, ad ĩpoſſibilia vſq; cõponere & diuidere,ideo in actu ipſius nec metus,aut gaudiũ,niſi aliquis interueniat conceſſus,aut opinio,ſi tñ ĩmaginaret̃ ex aliquo obſtaculo,parietẽ lapideũ,eẽ argenteũ,verbi cauſa,& alẽciendo,eſt publicũ dãnũ in tali potentia, & qui in initio aque,imaginat̃ muſcas aut ſimile in aere,cum tamẽ re talia non ſint, nõ indicat malum,nec timetur de vita,quia ratio eſt incolumis,vnde nõ tẽtat ſe mouere manu,eas effigies ſeu formas,quandoquidẽ conſentit re non eſſe,tentat tamẽ in initio eas formas manibus ſe mouere,credendo ꝗ ſunt ſed ſtatĩ conſult⁹ a ratione quieſcit ab intẽto,in materia aũt huius text⁹ ſecus contingit,quia propter errorẽ cogitatiue anuentis corrupte phantaſie, non cohibetur manus ab executione,ĩmo indeſinẽt̃ aſſequit̃, quaſi iterata manus geſticulatione cõpleat,q̃d in prima non fuit aſſequtus , & quicquid ſtipule aut villorũ parietes aut ſub tegmina repreſentãt, nituntur euellere nec fruſtati quieſcunt,quia ſe decepi non credunt,que õnia tibi clariora fiãt ſi audias Gal.vltra ea que in cõmento dicit,in ſerie ſupra promiſſa in principio.4.libri de locis affectis,ſic habet at contrariam affectionem non ſolũ in aliis verum in me ipſo cum puer adhuc eſſem expertus ſum,q̃n.n. per ſtatẽ ardente febre laborarem, & feſtucas attro colore ex cubili eminere, & flocos in veſtibus ſimiliter eſſe putabam,quos aufferre tentans,nihilq; ſub digitis eductum inueniens,accuratius vehementiusq; id efficere conat⁹ſum audiens itaq; duos ex amicis,qui tunc aderant dicentes, vedes ne hunc iam

& flacos

& flacos euellere & feſtucas colligere: ſtatim intellexi, id ipſum qđ dicebam me feciſſe, cum vero ſic animo conſtarem, vt rationalis in me facultas nō vacillaret, recte inquā dicitis, proinde ne phrenetis me arripiat, auxilio ſtote, hec Gal. ex qua ſententia perlucide colligis, qualiter imaginatiua erat vitiata, & pro tanto non fuit perfecta leſio incogitatiua, pro quāto & ſi vacillauit ratio, fuit aliqua animi coſtantia, qua reſiſteret illi vacillationi, vt nō aſſequeretur eas falſas formas, & auxiliis amicorum ceſſauit, quod incohauerat, quod ſimili modo Gal. in ea parte cōti, at vero duplex eſt diff. &c. ¶ Quo viſo reuertamur ad principalem punctū, qualiter ſit illa deceptio & corrupta phantaſia, vt ille forme repreſententur, cum tamem re non ſint, quod vt melius intelligatur Gal. introducit imagines que fiunt in initio aque, & ait, ꝙ ſicut in initio ſuffuſionis, putat quis ꝙ in aere ſunt aliqua ſimulachra que in veritate ſunt in oculis, ita incorruptis phantaſiis horum morborum noſtri textus. ¶ Sed circa id oportet aduertere, vt ſumitur a doctoribus ſup. Aui. prima tertii & tertia tertii, ꝙ imagines que ſunt oculorum paſſiones non apparent niſi in vigilia, que vero repreſentari poſſit leſa imaginatiua in luce & tenebra offerri poſſunt, ex quo illi vapores petentes primū cerebri ventriculū vbi aptius imaginatiua exercet munus ſuū, ibi comixti ſpiritibus ipſis, falſas formas repreſentari diſponunt, qui vapores non ſunt inter humorē glacialē & corneam, ſicut in imaginibus protendētibus catharataꝫ, ſed a parte centrali magis offerunt, turbantes ſinceritatē & ordinatū motū ſpirituum, ¶ ſed tu dices ꝙ Aui. ſcda. 4. de hac materia. cap. 50. ſentit fieri hāc deluſionem, propter deſcenſū vaporum ad oculum, & humiditatem albugineam, & hoc in freneticis, ergo talis imago non poterit apparere niſi in vigilia ſicut in initio ſuffuſſionum. Poteſt dici, ſuperiores potentias poſſe bene concipere & cognoſcere abſqꝫ prioribꝰ ſenſibus & ſi eos preſuponant in ordine recto cognoſcendi. Quipiam etiam tenēt, poſſe organa exteriora in ſomno imutari, vt ex portione flegmatis dulcis deriuati ad linguā guſtet ī ſomnis dulcia & eis alliciatur, quipiā volunt totum illud eſſe quādā deceptionem & deluſionem imaginatiue, de quo in preſēti ducimus vt cōtingat propter vapores agitantes ſpiritus, falſas repreſentationes etiam fieri in ſōno, ex quo inde ſignis freneſis, eſt excitari a ſomno cum clamore & agitatione, ſignificat enim illud raptum vaporum qui turbant ſpiritus & varia ſimulachra repreſentant. ¶ Reuertamus ergo ad inſtitutum: & dicamus qualis ſit modus percipiendi hic fictitia, ſentiunt ergo autores, ꝙ quando aliquid craſſius aere exteriori interponitur inter humorem criſtalinum, & albugineum, tale poteſt videri, nec pugnat eſſe ī organo, nam vbi eſt irradiatio ſpiritus viſori, & criſtalloides, vt atuetur illud obiectum, ac omnino non eſt ſuper organum vt inde non faciat ſenſationem, quod ſentiebat clare ille hali. 10. artis parue trac. de ventre, cum dixit imaginationes que fiūt in oculo va

riantur,ſecundum illud quod formatur in humiditate grandinea, a vapore qui formatur in foramine vuee, intendit ergo auctor ille, ꝙ vapor multiplicat ſpecies ſuas ab albugineum, quod eſt ſupra criſtalloidem intra retiuam telam, & percipiatur perueniendo ex ſpecie multiplicata ad organum ex quo decipitur homo, credens talia eſſe exterius in aere, qđ quaſi ex Gal. ſūmi poteſt in preſenti cōmento, ſaltim in antiqua litera, aut eſt illa deceptio ex variatione ſitus obiecti quod hic non diſcutimus. Iſte autem dicendi modus non placet gentili, & credit rem exiſtentem intra oculū minime videri, quia ſic vuea & alie oculi partes oppoſite criſtaline percipi poſſent preſertim vuea cū coloribus variis ſit predicta, nec conſuetudo id vetare poterit, cum alia obiecta & ſi continue videantur, ſemper percipiunt, item quia eadem ratione vapor ille ab oculo alterius hominis ſatis propinquantis & perſpicacis viſus poſſet aprehendi, quod nullus eſt expertus. Quapropter dicendum eſt, ꝙ predictus vapor requiritur ad tale corruptū iudicium, & hoc ſentit textus iſte, ſed vapor ille non cauſat deceptionem, eo ꝙ ipſemet videatur, ſed ꝙ ſpecies rerum viſibilium ab extra peruenientium libere nō conſequntur, nec perueniunt ad organum, & ſic recipiuntur obtā, ad modū recipientis, iuſta regulam Ariſt. vnde ſi vapor rubeus eſt, exteriora talia iudicantur, vti in lipitudine accidit: & ſi vapor ſit denſus non potente obiecto ab ea parte penetrare, iudicatur res ab ea parte oppoſita obſcura, & q̄ſi perforata, quod optime Galenus in preſenti cōmento & ſi in ſuo modo explicandi actum viſionis quomodo fiat, platonicus ſit, & non peripathetic⁹, cū habeat viſum fieri extra mitēdo, de qua ſententia tan fuſe & grauiter .7. de placitis, ab ea parte cuius quidem diſceptationis tale erit principium &c. & vt totam rem calleamus, oportet verbum ipſius in hoc cōmento contemplari, qui habet vaporem hunc inuentum inter albugineum & pupillam prohibere iradiationem ſpiritus viſiui, ad aerem circūſtantem, & que vidēda ſūt aprehendi, iuxta naturam vaporis ibi inuenti, quod longe clarius loco iam allegato in ſerie que ſic habet, reſtat igitur vt aer circunfuſus tale inſtrumētum nobis ſit, quo tempore videmus, quale eſt ſemper neruus in corpore, ſi quidem eo pacto aer nos abiens a ſpiritus viſiui ocurſu, quo a ſolis fulgore affici videtur, nam & ille ſupremo aeris termino contacto ſtatim vim ſuaꝫ fulgidam in totum diſpergit, & noſtra peruiſorios neruos acies progreſſa ſpirituali ſubſtantia predicta, cum in aerem incidit, primo appulſu in eum alterationem inducit, que longe lateꝗ; in continuum ſcilicet, nos ambiens corpus ſparſa repente in totum diffunditur, id quod liquido etiam in vi ſolis ineſſe conſpicimus, nam ſi ſolidum aliquod corpus in medio ponamus, videbimus confeſtim aerem interceptū fulgore deſtitui & &c. itaꝗ; virtus viſoria eſt in continua, emanatione a cerebro per neruos vſꝗ; ad aerē ambientem, & ibi aere illuſtrato virtus ea aprehendit viſibilia mediāte aere, vti

int⁹

mediāte neruo,ex quo ſatis craſe intelligunt Galenum qui aerem videre aſ
ſerant,niſi per modum dictum intelligatur,nec vim ipſam viſoriam per
fundi ad obiecta vſq;,que percipiuntur,error eſt,id ſentire a Gal. ſed ſicut
homo exiſtens domi ad feneſtram poſitus,ſi paries aut obſtaculum aliqđ
habet poteſtatem impediendi diſcernendi ea que extrinſecus fiunt, ita vir
tus viſoria ad feneſtram puta ad foramē pupille perueniens,aere illuſtrato
coniuncto,per ſuam natiuam lucem aprehendit que iuxta tenorem ſue po
tentie poteſt aprehēdere,quicquid ergo ſit, ſiue platonice aut Ariſtotelice
hic ſentiamus,aut viſoria vi exeunte aut viſibili ingredienti per ſuas ſpeci
es,vapores inuenti intra oculum prebent cauſam,vt viſibilia iuxta colores
ſitum,& ſbē modum eorum vaporum percipiantur,ex quo quibuſdā ſub-
tegmina flacoſa,aliis parietes ſtupi plenos,aliis muſcas volantes,aut grana
ſeu puncta nigra,iudicari videmus.Ex quo ſingulariter oportet contem-
plari,non aliter fieri has deceptiones in morbis acutis,quam initio ſuffuſio
num,nam vtrobiq; ex corrupto viſu fallitur imaginatiua,abſq; eo ꝙ in ea
vi ſit leſio,quod patet ſingularitet,nam ex ea ſerie Galeni citata in.4.de lo-
cis affectis,vbi Galenus in ſe ipſo in cōmoda huius textus incepit guſtare,
ait,ipſum pati contrariam affectionem ad ſuperius deſcriptam ī de eo qui
poſt vaſa,proiecit puerum,in quo imaginatiua erat ſalua,ratio autem cor-
rupta,in ipſo autē ratio ſalua,non tamē inde arguas, ergo imaginatiua in
materia huius text9 corrupta: nam id fateor,quādoqdem ſub tegmina fla
coſa iudicent,que non ſunt,ſed hec deceptio non erat qualis illius medici,q
tibicenes domus angulis eſſe imaginabatur,vbi ea facultas priuatī leſa erat
Quod ſi dicas ſi in galeno,ratio erat incolumis quid timendū in plusquam
ei vbi ſuffuſſiones incipiunt? Reſpondendū eſt,ꝙ ipſi ex prudentia & ex-
hortatione amicorū conualuit ratio,que iam incipiebat vacillare,& conſen
tire corrupte phantaſie,& in tantum euaſit a periculo,prout ratio conſtauit
& non fuit ſubdita imaginature dilluſe,ex viſu dilluſo,vt dictū eſt.Ex quo
patet,quare textus ponderauit,manus verſus faciem geſtare,quia cum ibi
ſint oculi,& ſentiunt viſum turbatum,& videre res ſub variis figuris, acon
ſuetis prudentia nondum extincta manus geſtant verſus oculos quaſi poſ-
ſint euellere,aut eas effigies coniunctas oculis,aut abſtergere oculos,quos
credunt opreſſos caligine,ſic Raſius capit.de pleureſi in ſtatu mortali, ait,
tales ſepe fucare oculos,& adhunc paſſum vſq;,non differt talis qui phreni
tim incipit pati,a paciente initiū aque,ſed hic,ratione incolumi ſibi conſu-
lit,ꝙ in vanum tentat ſe mouere ſimulachra,& ideo quieſcit,alienatus ve-
ro ratione turbata non ſibi conſulit,ſed perſeueranter aſſequitur corruptas
phantaſias.Quod ſi dicas rationem non eſſe extinctā quādoquidē nitātur
euellere flocos,vti a veſtibus mundiſſimis homo ſanus pilos,cōcedendum
eſt non eſſe omnino extictam rationem,ſed vbi morbus iualeſcit omnino

extiguitur:in releuandis vero,in dies magis depuratur & reſiſtit,quod ſignũ etiã apud vulgum magni momenti eſt,& dicitur comuniter ,colligere ſupelectilem ad iter proximum,quare &c.

De ſpiratione. caput: x.

Spiritus crebrioꝛ ſignificat doloꝛẽ aut inflamationem q̃ ſupꝛa pꝛecoꝛdia fatiget. Si vero ſpiratur magnus multoq; interpoſito tẽpoꝛe delirium indicat. Si vero frigidus de naſo ⁊ oꝛe admodum exitialis iam eſt.

HANC omnem dictionem ſecundo de difficultate ſpirandi libro latius enarraui:quocirca nunc duntaxat capita rerum attingam. Spiritum hoc loco vocat vniuerſam ſpirationem,qui ſi crebrior ſit (ait) interdum ſignificat dolorem,quandoq; partium in thorace inflãmationẽ que ſũt cor ac pulmo poſite ſupra ſeptum. Maiores enim precordia ac ſeptum idem appellauerunt. Itaq; per dolorem ſpiritus,quẽadmodũ oſtenſum iam eſt : crebrior paruuſq; eſt per inflãmina vero crebrior magnuſq;. Hec enim aſſolet nominare inflamationes. At vero rara ſpiratio hoc eſt multo interpoſito tempore ſi magna eſt,indicat delirium,ſi parua extinctiõem natiui caloris. Sꝫ hanc affectionem ſignificauit ex accidentibus dicens,frigidꝰ de naſo & ore admodum exitialis iam eſt. Ceterum vt de his ſpirandi difficultatibus fecerit hoc loco mentionem tantunmodo de morbis agens acutis, itemq; vt lib. de morbis vulgaribꝰ plures citauerit ſpirandi difficultates ſecũdo libro de ſpirandi difficultate perpenſum iam eſt.

GLOSA

Docet pronoſticari per ſigna ſũpta ab inſpiratione,ad q̃ inditia, omnia q̃ ex inſpiratione ſũmuntur,ſũma diligentia oportet aduertere. Nam ſi inditia ex pulſu in tota noſtra ſchola celebrantur vt digniſſima omnium nõ minus inſpirandi inditia,cum ex Gal.libelo de vtilitate pulſus,bene perpenſo anhelitu,facile erit pulſum agnoſcere,& mihi habet certiora eſſe inditia ex anhelitu,cum doctiſſimus Hip.de inſpiratione multa,vt teſtatur Gale.in calce cõmenti,de pulſu autem nullus ſermo ab ipſo,& ꝑtimeſco,totꝰq; horreo Gal.ſeriẽ hoc explicantẽ adducere,dixit enim.3.de criſi verſus finem,& Hip.quidẽ nõ narrauit ſigna que inueniuntur in pulſu,aut quia non ſciuit ea,& nota qualiter in hac cauſa ſinat Hipp.precipitari,vt totam rem de pulſu deuoret,ſed ego magis aſſenſio ſecunde cauſe,quia exiſtimauit non eſſe de certioribus ſignis,quicquid dicat Gal.ꝙ ipſum pulſum preconem nunquam fallacem predicauit,forſam ad locium ipſũ refferendũ ſentiuit. Quibus ſic preambulatis. Dicendum eſt hanc ſententiã textus diſtributam eſſe ad tria ſigna ex inſpiratione,in primo de ſignis doloris & inflãmatiõis,hoc eſt apoſtematis in regione precordiali in ſecũda de ſignis alienationis , in tertia de ſignis mortis,hoc totum per diſticta inditia,que in anhelitu viſunt.

Cum pulſus & anhelitus ex dictis Gal. loco citato, & .2. artis curatiue, & primo de difficultate inſpiratiōis, & ex A ui. 13. proportionent, hoc eſt ad eūdē finē ordinent, eaſdē ſortit inſpiratio diff. quas pulſ⁹, magis autē notabiles ſunt magnitudo, celeritas, & ſpiſſitudo, cū ſuis oppoſitis, eſtq; doctrina: illi⁹ auctoris .1. de diff. pul. & mile locis, magnitudinem accōmodatiſſimā diff. pro fine ipſo conſequēdo, putā refrigerii neceſſitudie, ita vt ea ſepe ab aliis diff. excuſetur, ſi vero ea diff. non ſufficit: acquirit deinde celeritatē, & dein de ſpiſſitudinē, aut ſi magnitudine non ſufficit, aut non valet, illis aliis diff. iuuatur. Nec cogor in preſenti aſſignare rationes taliū, ac que earū diff. prius amitatur, aut acquiratur, & qualr ex virtute, inſtrumento, & neceſſitudine, totū id ortum habet, de his enim abunde dictū eſt alias. ¶ Aggrediamur ergo iuxta hec preambula primā textus partē, vbi per iſpirationē ſpiſſam, primo dolor in precordiis ſignificat, pro quo ipſe Gal. adducatur in dicto libello de difficultate inſpirationis, & hoc in fine .1. libri. q dolore exiſtente in ſpiritualibus mēbris, neceſſū eſt vim ipſā inſpirantē deſficere a magnitudine, & id ſupplere frequētia, & hac diff. eſſe contentā, niſi febris accidat, tunc enim & celeritatē eſſe cōmixtā, contingit, ſed quare ex dolore id proueniat addamus, & tandē ſi ex dolore aliarū partiū idem cōtingat declaremus, dolor igit vt .6. apho. eſt videre, & ſcda. pri. de eis q ex dolore proueniunt, & coto allegato, virtutē intercipit in paſſib⁹ ſuis, & cohibet ab actione ſua, qđ facile eſt videre in pleuriticis ſpirantib⁹, quotiens enim tentant magnificare anhelitū, deſiſtunt ab inceptis, & ſi flāma cogat inſpirare, velocior reditur inſpiratio, & inſtrumentis non obtēperātibus, coiter creba & parua ſit inſpiratio, hec oīa Gal. in loco citato de difficultate inſpiratiois. Non oportet aūt credere, in ſpūalibus affectib⁹ duntaxat id contingere, ſed in ōni paſſiōe doloroſa q inſpirationi coicare poteſt, quod ſeries Gal. ſtatim introducta confirmat, eodē libro: ſic habet, de doloroſis vero paſſionib⁹ non opꝫ dicere ſimplr, qm inſpirationis exiſtunt organis, nō. n. propter ipſā naturaꝫ particularū, ſed quantū animalis virtus pcipalis cum motu ledit, in paruitatē & ſpiſſitudinē ſpirationē cōuerti contingebat, ne magis doleat animal, nimis decente dilatante thoracē (hoc ſcilicet ne magis doleat) prouidētia aūt hec & aliis ineſt particulis, quibuſcūq; motis, & mouēt inſpiratiua organa, ſcilicet ventriculo iecinore, & liene ac inteſtinis, & muſculis qui ſunt ſuper hipocondria, hec enim in motibus thoracis, ſi magni ſunt, cōmouentur, manifeſtum igitur eſt quandoqdem in magnis thoracis dolent motibus, minus vero in paruis, propterea paruus & crebus anhelitus non ſolum in pleureticis, ſed omnibus dependentibus aut complantatis organis, & audeam⁹ denūciare, paruā & crebam inſpirationē vniuerſalr ſignuꝫ exiſtere, doloris omnium animalis particularum quecunq; mouentur inſpirationibus, hec Gal. quod quaſi ſub eadem ſententia in ſequenti cōmēto. In apoſtematibus

autem calidis horũ organorum, paruitatem inſpirationis ad oppoſitã diff. verti eſt neceſſum, quia neceſſitudo ipſa euentandi, ad ipſam magnitudinem incitare debet, nec pugnat dicere, celeritatem eſſe ibi imixtã, que ſolet frequẽtiã ante ire, ſi organa non obſtant, quod in preſentiarum minime cum eſt magnitudo, que illa duo petit, textus vero per ſolam frequentiam, vtrumq; dedit ſignificari, quia licet inflãmationi conſequens ſit magnitudo, forſam & dolor qui talem affectum neceſſario comitatur, organa inſpirationis non ſinit, libere extendi: Gal. autem locutus eſt, citra impedimenta propia autem ratio crebre inſpirationis, extat in breuiſſima mora quietis, que motibus interiacet, quod aprehendi manifeſtius poteſt in inſpiratione quam in pulſu, propter partes huius motus eſſe moroſiores, quam in pulſu quod clare liquet, cum vnica inſpiratione tres aut plures ictus pulſus compleantur, eſt tamẽ ſat difficilis cognitionis, cum quies & potiſſime interior nõ percipiatur, oppoſita tamẽ diff. que eſt raritas in textu deſcripta, per longum interuallũ, ĩ quo inſpiratio completur potiſſime, quod quietem conſcernit, vt talem inſpirationẽ a celeri diſtingere poſſimus, multo notior eſt, que diſpoſitio ſcilicet raritas, ſi iuncta magnitudine ſit, deliriũ ſignificat, & eſt ſecdm ſignificatũ in preſenti textu, ad quem ſenſum, extra cõmunem intellectum gloſantiũ, iam intellexi illum textũ Hip. in. 4. apho. in febribꝰ nõ defficiẽtibus difficultas anhelitꝰ & alienatio malum, hoc eſt illa anhelitus diff. mala ẽ per quam poteſt ſignificari alienatio. Nã cũ Hip. ſit ſic ſuccinctus, & ſtatim in ſequentibus, de ſps oſtenſione loquatur, vbi duplus anhelitus, interceptus, & alie diffe. exprimuntur, eſſet inutilis ille textus, ſi in prio citato de tali difficultate anhelitus fuiſſet locutus, ergo de ea ſcilicet anhelitus diſpoſitione, que delirium protendit, & eſt iſta textus preſentis, ſcilicet in magnitudine cũ raritate, vnde in ſignis phreneſis, talis anhelitus valde vituperat: in tm̃, ꝙ ſalus phreneticorũ ad diuerſũ petit a pleureticorũ valitudine, vt phreneticis releuãdis ſit inſpiratio frequens, pleureticis rara, nota tamẽ ꝙ ea magnitudo videtur aliquando occultari, ex inordinato anhelitu quem turbant phantaſie, eſt tamẽ inſpiratio magna ſat familiaris eis, cum ſit affectus calidus & ſicus qui motibꝰ animalibus preſidiũ preſtat, niſi valde inualeſcat, oĩs enim ĩmoderata qualitas &c. Sed cãm illius interualli qđ inter inſpirandũ cõtingit eis, iuſtũ eſt addamꝰ, ex dictis Gal. dicto libello de difficultate inſpirationis, notãdũ ergo eſt, ꝙ & ſi anhelitus & pulſꝰ cõueniant dicto iã modo penes hoc differunt tamẽ, ꝙ anhelitus ſit a facultate arbitraria, pulſus vero a naturali, vnde in pulſu, exiſtente neceſſitudine nõ poreſt ſuſpendi actio, inſpirationis vero ſic in tantum ille ſeruus continuit anhelitum ꝙ functus eſt, ſentit ergo Gal. eo loco pulchre, ꝙ in alienãtibus, ex variis phantaſiis ad quas diuertuntur, fit obliuio inſpirationis, vt contingit in itinerantibus, obliuiſci, itineris cum fortiter intenditur ad ali

quot

quot imaginationes, cum igitur vita & inſpiratio dicantur ad conuertentiã quito de locis affectis; nõ poteſt natura omnino obliuiſci inſpirationis, imo machinatur vnicu hauſtu luchrari, quicquid amiſſit interuallo imaginandi ob quod prorrũpit in quandã inſpirationẽ magnã, ergo hec eſt cauſa magnitudinis inſpirationis in delirio, interualli vero, illa ſuſpẽſio imaginatiue vnde arripitur tota facultas animalis, & quotiens prorritatur prefacta neceſſitudine, iterum ad magnã inſpirationem reuertitur, vti nos in eo exẽplo itinerãtium, acuſantes noſtram deſidiam, de nouo maiori vi ferim⁹ equũ vt acquiramus quod miſſimus, ob quod ea intermiſſio inſpirandi cum noua magnitudine, ſit ſuſpiroſa de qua text⁹ Hipp. luctuoſa ſuſpiria malum, quod amantibus tenellis eſt ſatis familiare, circa amaſiam intentis, quippiã fingunt illud, ſic ars diluditur arte, vnde ſuſpiriũ, ex cogitatione fit ex quo noſter luſitanus dialogus, quo quis affligatur magis, ſi ſuſpirio, an cogitatione (in ſimili) lithargia & phrenetici potus obliti, cum bibere petunt, aut coguntur, vix ſaciari poſſunt. Hec autem inſpiratio magna ſemper intelligitur, in quantum organa inſpirationis nõ indurãtur, vt dilatationi obuient, nam tunc interceptam duplam, & ſub aliis difficultatibus fieret. ¶In vltima vero parte textus, loquitur de inſpiratione parua & rara, que ſũme exitialis eſt potiſſime cum ductit ad tantam caloris naturalis extinctionem ſignificandam, vt per os & nares frigida exeat, ſic Galenus tertio de morbis vulgarib⁹ libro citat hunc paſſum in cotõ pithionis ad facinum herculis in verbo ſi frigidum e naribus & ore ſpiretur exitiali eſt ad modum, quod cõmuniter in fine febrium peſtilentialiũ & colicatiuarũ accidit, quod non dedit breuẽ dubitandi rationem, in materia de febribus ſi febris ſit calor ſupabundans, cum potius videatur ibi eſſe calorem diminutũ, aut notabilẽ frigiditudinem, in quo anxioſo dubio, duplex eſt modus reſpondendi alter, concedendo tales febrire. Et tunc agitanẽ mutuo qualis ſit modus ſaluandi cum tã manifeſta frigiditudine excedat calor, quippiam recurrunt ad aditum male propietatis, quidam ad exceſſũ igneitatis, alii ad ſuper abundantiam reſpectu actualis tẽperamenti, hoc eſt illius exigue cintile caloris naturalis quo viuit. Sed mihi ſemper magis placuit, eo tempore tales non febrire ſed tranſiſſe ad frigidum morbum quo extinguntur, & fauet mihi in hoc bonus textus Galeni libello de tabe, ſic habet neq; enim is affectus, in quo cor iuſto frigidius eſt, ſit febris, & poſt aliquot verba ſubdit, iam etiã ſpiritus ita affectis aſſimilis pulſui videtur, paruus ſimul & rarus & per magna interualla, qui etiam cordis frigiditatem nuntiat, & illico addit neq; vero etiam calidam reddunt animam, hoc eſt anhelitum quod item perpetuũ eſt principio refrigerato, & contrarium excalfacto, quod ergo ſupereſt ſignum eos febre teneri: quaſi dicat nullũ &c. Hec Gal. patet igit̃ quaĩr cũ tali diſpõne anhelitus, caloris natiui extinctio ſignificatur. ¶Sed ſup principali

pali reuertendo:non eſt triuialis conſiderationis videre,qualiter inſpiratio ſit neceſſaria cordi ſic infrigidato.Galenus autẽ preſtat fundamentũ huic obiectioni,in libello de vtilitate reſpirationis,cum dubitat,an aer ipſe inſpiretur gratia ſubſtantie an gratia qualitatis,& ſi qualitatis gratia an frigiditudinis ratione, q̃ potiſſima ratio eſſe videtur,quandoq̃dẽ iuxta caloris augmentũ aut nobis exercitatis,balneatis ve,aut febriẽtib⁹ expiamur maiorẽ inſpirationẽ anhelare,ſed tunc male ſoluitur argumentũ qualiter infrigidati per niuẽ aut aliis modis,vbi plurima ingenia calefacientia procuramus,non deſiſtimus atrahere aerem, cum tamen nulla infrigidandi neceſſitudo occurrat,imo potius calefaciendi, hoc eſt igitur fundamentum obuiandi noſtro textui qualiter anhelitus perſeuerat & ſi paruus & rarus,cum tanta neceſſitudine calefaciẽdi,imo pratice vtimur. eo tempore panorũ calidorum copertura,& confecionibus calidis,& bono vino,vti in de cura febris peſtilentialis A ui.prima.4.Queſtioni igitur huic ſatiſfacit Gal. vt potuit dicto loco,& ſi obſcure inuens experimento eſſe clarũ animalia ſuffocari,cum nõ ſpirẽt,aut nõ nutriantur,& ſi priuato aere citius pereant,vt alias habet videri, in nomenclatura rerũ nõ nr̃ium,ꝙ aer ſit magis neceſſarius, nam exeuntes a carcere aut a loco ſtricto aerẽ,primo querimus dicebat ille Conſtãtinus,in pãtegni.Si igitur iſta aeris atratio eſſet duntaxat ad ſpirituum inſtaurationem,cum ex ipſo vere fiant in tota doctrina Galeni tunc nõ eſt ratio ꝙ potius ad aerem calidum quã frigidum initeremur,ſed in veritate quia frigidus inſpirat,ſudãtibus.n.copioſe ſi negaretur inſpiratio frigida,extemplo ſuccederet mors & tamẽ per aerẽ non poſſet tãta ſubſtãtia que diſſoluitur inſtaurari,ſed non eſt id ſine lite,quare nobis exiſtentib⁹ in rigore febris,eligamus coperire caput vſq; ad incrementum febris ergo ex his omnibus conducitur duntaxat gratia frigiditudinis inſpirari aerem & tunc manet principalis heſitatio,ꝙ ſub tanta frigiditudine,qualis iſte textus ceſſaret iſpiratio.Si calor noſter naturalis qualiſcũq; ſit paucus aut mĩtus,ſecundũ aliquã occultam naturã aliter& tẽperat aere & tãto frigidiori q̃to ipe exuperat magis,expimẽto reſpõdem⁹ oĩbus obtĩs.Facitq; ad cõplemẽtũ ſolutionis contemplari, cõditionẽ cuiuſcũq; flãme,& id accõmodare nr̃o calido,flãma enim hẽt duplicẽ motũ alterũ verſus ſuperficiẽ & ad extra querens euẽtationẽ,& alterũ ad radicẽ querens nutritionẽ & fulcimẽtũ quib⁹quidẽ duob⁹motib⁹mutuo ſe iuuãtib⁹ipſa flãma conſuatur,nã cum a dextra prorrũpit euentata per aerẽ tepeſcit,ne exacuta nimis citius edat radicem & motu ad radicem acreſcit fulcita,ne diſperſa verſus ſuperficiem deſſiciat,ſic calor naturalis fundatus ĩ propio humido quo fouetur hos duos motus habet quibus non priuatur,& ſi contingat priuari deſſiciet & quãto acreſcit eget maiori euentatione,ne conuerſus ad truncum ipſum velotius incineret.Quanto magis,nunquã ſic flãmã deſſicere i corde vt ob ſui

exigui

exiguitatē omnino nō querat euentari, ipſo Galeno dicente in libello de vtilitate pulſus, & ſi cordi adeo infugidato vt propter frigiditudinem accedat ad perniciem, incidas vnum ventrium ipſius & potiſſime ſiniſtrum, & digitum tum intromiſſeris, iam ſentiens ex eo calorem nimium excedere qui calor in ceteris mēbris in naturali diſpoſitione, haud inuenieť, que verba Gal. ſunt magni preci pro textu & dubiis poſitis, vt in ea diſpoſitiōe cor ſit ſic calidum, vt egeat adhuc euentari, verum extat ꝙ ſatis raro & ex interuallis, vt animantibus frigidis hiemantibus in cauernis ſeu latibulis contingit que vis ſit diſcernere viua eſſe ob tenuitatem inſpiratiōis, ommitto an in ſuffocatione matricis & ſimilibus ſinthomatis ſi ocultetur inſpiratio ob naturam veneni illius quod cor infrigidat immenſe, ſat nobis eſt ipſum cor ſic abreuiatum in ſuo calido egere euentatione eſtq; pro ſuo ſtatu naturali ſat expers caloris, vt ſingulariter Gal. dicto loco poſt pauca, iterum de corde ait, quoniam quantitas vna caloris eſt cordi ſūme modica, ſed pro reliqs mēbris multa valde, cuius ratio quia cor ſibi & aliis oportet eſſe calidum aliis vero partibus ſufficit frigidas non eſſe, nec credas eam inſpiratiōem ſic e corde frigidam euadere vti exterius offertur, nam in via reuertiť ad propiam naturam non eſtuans ob tenuem flāmā, ſic Gal. in cōmento illius in. 4. apho. frigidi ſudores in febribus non defficientibus, quare &c.

¶ Spirationis facilitatē exiſtimari opȝ per ꝙ magnā vim hr̄e ad ſalutem ſi oī morbo acuto: qui cū febre infeſtet: ⁊ quadrageſſimo die iudicetur.

Naturalē ſpirationē appellauit ſpiratiōis facilitatē ſignantē neq; rhoracē neq; cor ac pulmonē, neq; p̄cordia doloris quandā hr̄e affectionē. Quinēt partes q̄dā his adiūcte q̄ mouenť p ſpirationē dolore afficiūtur & vbi phenđant īflāmatiōe, & itē q̄uis mō doloris trahāt affectionē. He vero ſūt ventriculus liem iecur. Si igitur nulla ex his afficiť neq; caloris infeſtat copia, adeo vt deuri īflāmariq; videať, ſed neq; e cōtrario vt iam extinguatur calor inſitus, quo pacto non dixeris magnam ſpem ſubeē ſalutis in morbis acutis in quibus ꝑpter magnitudinē febriū aut ꝑpter īflāmationē ꝑprie nōmīatā picula īminēt. Itaq; lōgi morbi ſine eis eo ꝙ vires exſoluāt nō ſine periculo ſūt, ꝓpideq; eos ab oīone excepit ac de ſolis acutis definiuit. At vero cū duplex genus horū habeať ſiquidē nōnulli ſimpľr ac primū vocanť acuti, quidā ex conuerſione de vtriſq; docuit dicens qui cum febre īfeſtet & .40. die iudicetur. Adiecit enim qui cum febre infeſtet vt eum a conuulſione & diſtenſione neruorū & hilari diſiūgeret, & q̄cūq; alii morbi ſine febri acuti ſūt. Qđ vero dictū eſt & .40. die iudiceť vt cōereť cū ſimpliciter ꝑprieq; acutis, euent⁹ ex cōuerſiōe talis ſit quoties īter initia acute egrotet: tū aūt q̄rtodecimo die aut ēt añ ñ ītegre iudiceť. Sed quia ſup ſūt q̄dā reliquie egrotatiōis ex qb⁹ ad .40. diē vſq; morb⁹ extēdiť, vertiť vero p iudicatiōes īperfectas acutorū morborū ñ ſolū in hos, ſed ēt in alios diutinos maxime marco

rem

rem ,quartanam ſuppurationem,tabitudinem,aqnam itercutem. Verum Hippocras excipit a preſenti oratione etiam illos in ſolis ſimpliciter acutis morbis qui cũ febre infeſtent,& itẽ ex conuerſiõe in quadrageſſimũ veniãt optimũ eſſe inditiũ dicens ſpirationis facilitatem non in omnibus qui ſine febri fatigent acutis neq; diutinis.Ita vt tria ſint omnia genera morborum quantum in ipſam agitur temporis differentiã,aut enim acuti ſunt qui q̃rtodecimo finiuntur die quibus diutini opponuntur,ambiguum vero & velut in confinio poſitum tertiu; genus cuius terminus decretorium dierum quadrageſſimus dies eſt.Hec igitur dico confirmare que in egris apparent quod ſi quis ea probet in illis ita ſe habere naturam rerum agnoſcet.At vero quicunq; volunt ſignificari numerum dierum decretorium ab Hippocrate,dum ait quartodecimo die iudicari morbos acutos,adeo neſciunt ea que maxime oportet eos ſcire vt dictiones quoq; vetuſtiſſimi medici nequaquam intelligant.Si enim quartodecimo die finire morbum ſignificat dierum decretorium multititudinem quanta ſit.40.etiam die iudicari morbum numerum ſignificabit decretorum dierum . Querant igitur vt quemadmodum quatuordecim efficiunt ad quadrageſſimum vſq;,ita quadraginta nunc dies efficiant.

GLOSA

Reſolutio ad ſententiam Hippocratis in hoc textu ſecundum omnẽ traductionem eſt,ꝙ ſpiratio fere naturalis quam facilem vocat, habeat magnam vim pro ſignificanda valetudine in omni morbo acuto febrili.Notandum eſt,primo ꝙ ſicut temperatiſſimum hominẽ Galenus primo de temperamentis & primo potius notificauit priuatiue ſcilicet priuatiõe omniũ exceſſuũ quam per poſitiua ſigna,ſic in preſenti naturalem ſpirationem cognoſcemus negatione earum differentiarum quas taxauit in textu precedenti,facile ergo introduxit eam ſcilicet que eſt abſq; notabili impedimento,& non male ponderauit alia litera que loco verbi facilẽ,habet ordine ſuo propio,vt ſcilicet alter mot⁹ alteri reſpondeat,ſitq; configurata ſtatui naturali ipſius vt ab eo ordine non multum deuiet,impoſſibile enim naturaliſſimã eſſe in febriente inſpirationem,quia omnis febriens eſt eger & leſus, itidem & oportet conſiderare circunſtantias naturales que poſſent variare ſpirationem a naturaliſſima ipſi homini etiam ipſo ſano,vti verbi cauſa , ſi cum craſi calida cordis,pectus ſit anguſtius,ob quod apud theoricos in primo artis curatiue,aliquod corpus ſimpliciter ſanum poterat dici neutrum ſimpliciter ergo facta ponderatione in circunſtantiis,ſub quibus ſpiratio ſana inuenitur,ſi in morbo acuto febrili non multum deuiet ab ea, talis facilis dicitur,& eſt magni momenti in ſignificanda ſalute, & forſam maioris quam pulſus vt ſupra notauimus.Ratio ad ſententiam Hippocratis,eſt ꝙ tali ſpiratione ſignificatur non eſſe aliquam grauem paſſionem,aut in regione precordiali,aut in cerebro ſeu in membris colligatis eis,& ſignificatur

tur virtutem ipſam animalem bene ſe habere. Quod ſi obiicias ergo quali
ter inuenietur timor, a quo ſit tutari hoc inditio ſi tali ſpiratione ſignifica-
tur abſentia omnis grauis affectus, dic ꝙ plurimi ſunt affectus febriles pri
uati apoſtemate in ſedibus nobilibꝰ, & horum quippiam moleſtiſſimi, qui
bus eſt neceſſum ſpirationem videri facilem, vt intra ſuam acuitatem & ti-
morem, virtutem valere & organa ſpirationis eſſe dolore & abſceſſu priua
ta, iudicemus ꝙ ſi ſpiratio duplex eſſet aut intercepta: aut rara, aut ſpiſſiſſi
ma, non careret periculo talis febris. Conduxit autem hoc totum ad mor-
bos acutos febriles, quia in talibus ſpiratio plurimas ſoleat ſuſcipere muta-
tiones, non tamen erit parui precii, in iliaca conuulſione, apoplexia & aliis
id genus ſpirationem conſcernere non multum deuiam a naturali ſtatu, &
vice verſa iniqum inditium. Et quia febrls non ſolum dicitur acuta que ad
quatuordecimū diem terminatur, verum & ad diem quadrageſſimū, ideo
vt colligeret omnes, ſubdidit in calce textus, &.40. die iudicetur, quaſi cre-
datur euadentes illum terminum morbos, potius virtute diſſoluta quā im
petu paſſionis eſſe mortales. ¶ Circa quem terminum in acutis, ad ſolutionē
doctrine bonum eſt tantiſper īmorari, vt igitur ſūmitur de mente Gal. ſcda
aphoriſmorum, cōmento illius acutorum morborum, & illius acute egritu
dines, & tertio huius in duobus locis egritudines diuidūtur in acutas & cro
nicas, & licet vt ibidem notatur, digladiari multum circa hec nomina nullā
cōmoditatē adfferat medico, eſſet .n. ei preſtantius ōmiſſa contentione, ho
ram exitus ipſorum contemplari, & iterum morbos acutos ipſe diſtribuit
in alias differentias: ſemper memoritur habendo illam ipſius doctri. in vlti
mo dierum decretorium, ꝙ acuta & cronica non ſūt vere oppoſite egritudi
nes, imo cronico ſeu longo opponitur breue, acuto vero non eſt inuentum
nomen clarum quod ei opponatur, niſi velis lentum ſeu pigrum ei obicere
vnde & ſi acutus, morbus dicatur breuis, non conuertitur nec ratio qua dici
tur acutus, eſt quia breuis, quia breuis a paucis diebus quibus terminatur
acutus vero a velocitate ſui motus, quo ad ſtatum properat, ad eam ta-
men rationem celeris motus & impetuoſi conſequens eſt breui termino con
ſumi: ex quo eſt dare morbum qui nec acutus aut cronicus dici poſſit ſicut
ephimera bene tamen longus aut breuis, ex quo magis ambit hec ſecunda
diuiſio, & ſi prima per terminos acutum & non acutum ſi contradictorie in
telligatur eiuſdē ambitus eſt, & ſic notandum eſt hāc finitionem acuti mor
bi vt ſcilicet cum timoris habeat quid, ſit etiam terminationis breuis eſſe
Archigenis, nam apud Hipocratem, ē febris aſſidua inſeparabilis que velo
citer ad criſim peruenit, ex quo terminari quadrageſſimo die non eſt exa-
cte congruens acutis, ipſo Galeno dicente verſus finem ſecdo dierum de-
cretoriū ſed q ante vigeſſimū nō ſecure finiti ſūt, deīde remiſſeri, poſt hoc
reuerſi, mox intenſi rurſus ſint, nouiſſime quadrageſſimo die finiri, dubi-

taueris abſolute ne, an ex decidentia acuti nominandi veniant, immo magis an diuturni &c. Ergo aſiduus motus & inſeparabilitas eſt acutorum ratio exacta vnde eodem libro verſus mediũ morbi qui ad quadrageſſimũ diẽ peruenire poſſunt, in quibus per paroxiſmos eſt inuaſio & in ipſorum declinatione quies non poſſunt dici acuti, ſed cronici aut verius non acuti, ex quo iſtum noſtrum textum ibi Gal. non adſtringit ſolum ad acutos, & ſi acuti quipiam ad illud quadragenarium terminũ ventur & ibi plene conſumantur, imo & non acuti ſepe intra illum terminũ conſũmant, quod voluit ergo ꝙ prorogatus terminus acutor ad plus erit quadrageſſimus dies, intra tamẽ eã conſiſtentiam per plures alios dies iudicantur, in. 14. die qui abſolute dicunt tales, in. 20. vero qui acuti cum mollicie tales ſunt vt & tempore habeat in ſui motu cum ſui inſeparabilitate, qui vero. 20 diem euadunt acuti ex decidentia dicuntur vulgo conuerſiui. Nota tamẽ ſingulariter non ſic dici ex conuerſione ꝙ vera intermiſio ſit in eis cum inſeparabilitas ſit ratio in talibus ergo abſolui a morbo eſt ab inſultu ipſius per aliquã truncatã criſim cuius reſiduũ & ſi non pacificet paciente alleuiat tñ reuertit ꝗ morbus cum impetu ipſa natura iterum concoquente reſiduũ humoris ad iteratam iudicationem, ita ꝙ illi anxio & ſimilibus exemplis, quibus mentio ſit de febris definitione certis diebus, ſit potius remiſſio quã abolitio õnimodã febris cogeretur aliquis hoc dicere ex doctrina Gal. dicto. 2. creticorum dierum vbi exaltat diem. 17. & minuit diem. 18. in quibus omnibus exemplis cogitur reddire ad principium morbi, vt verbi cauſa quinta dies a duodecima, quare verſa eſt febris claudat. decio ſeptimo ſi enim fuit aliꝰ morbꝰ quinta exaltaretur & non decimo ſeptimo ſi vnus fuit morbus quero ſi continuus, aut intermitens, ſi enim intermitens ergo non fuit acutus, ſi continuus ergo non õnino exutus ab febre. Quia tamẽ omnes iſti textus videnť ſonare: eſſe perfecte eos egros mundos a febre, oportet aliter reſpondere ꝙ intermiſſio non abſoluit morbũ ab acuitate ſi ſit cum velocitate motus, cuꝫ autem Gal. dixit eodẽ libro ꝙ morbus interpollatus eſt cronicus, intellexit de intermiſione ſm paroxiſmos, potiſſime ſi ad. 40. diem vſqꝫ proroga tur, nullus inquã morbus ad eum terminũ prorogatus, ſi intermiſionem habet poteſt dici acutus, ante ipſum bene, ſi cum impetu moueatur, & ita qui ante quadrageſſimum diem non manifeſtauit velocitatem, & ſi poſt ipſam manifeſtet: non poteſt vocari acutus, verſus finem in dicto libro ſecũdo in quo autem conſiſtat velocitas motus, in quo magnitudo & ſic de ceteris dotibus pertinet ad librum tertium de criſi. Reſtat tamen reſpondere ad Galenum in tertio dierum creticorum verſus calcem: vbi de mente Hippocratis vocauit acutum morbum continuum, eſt igitur intelligendum, non negaſſe cuꝫ intermiſione ſtare acuitatem: ſed ad inſignuandum ibi, non eſſe rationem acuti morbi cito terminari, ſed properare ad ſtatũ: qđ euidẽtius eſt in febre

conti

continua,que vltima declaratio nobis magis placet & eſt ſolidor, licet prīa
poſſit ſubſtineri,ſit ergo reſolutio ſuper hoc,ad morbū eſſe cōtinuū exigiť
ante.40.dieˉ habere impetū & celerē motū,plus aut minꝰ ſcd̄m acuitatis gra
dus,& iterū qui ad.40.dieˉ prorogāť,ſi ſunt cū intermiſiōe paroxiſmali nō
poſſunt dici acuti,qui vero prius terminanť,ſi celeritatē motus habēt & cō
tinui,& intermitētes,poſſunt dici acuti,.Et tunc ad principale obiectū de
die.17.quē gratia argumenti obtulimꝰ,reſpondeo ꝙ morbꝰ ille quo febris
per dies aliquot abſoluta fuit,eſt vnus,nec me intromitto ſi eſt vera recidi⸗
uatio iuxta ſnīam veteris q̄ reliqūtur in morbis &c.& inde ſi eſt neceſſario
vnus morbus cū radice,& qua vnitate vnus,& ꝙ continuatꝰ fuit in cauſa an
tecedēte q̄ ſolū redit corpus neutrū & nō egrū,& ſi verior vnitas ſit per cām
cōiūctā eadē numero,ex quo cōſidera ſi tertiana intermitens ſit vnus mor
bꝰ,& inquo vniteť,& ſi reuertiť merito cōplexiōis ſimplicis,ſi eſt maſ̄is,&
ſi maſ̄is pōt vnitari in mr̄i.& reliqua,ſuper quibus diceptāt ſatis ſcholaſti
ci iuuenes,eſtq; demum aduertendum ,ꝙ finis huius textꝰ vt placuit Gal.
loco citato ab antiquis diuerſimode intelligebatur,puta iſtum textum pre
ſentem quo aſſeritur acutos morbos ad diem.40.terminari, ītelligi de aliis
acutis morbis ab eis quos in ſententia apho.dixit ad.14.diem finiri,quod tā
mē falſum eſt ſi enim dignitas huius libri eſt loqui de inditiis in acutis mor
bis & eis qui fiunt ab illis qualiter de exacte acutis non erit iſte textus ergo
de eiſdem vtrobiq; intellexit,ſed ampliauit hic terminum pſ̄em, vt nullū
excluderet ab hoc termino.Memoratur deinde Gal.dicto loco de quo hic
etiam tantiſper,qualiter quipiam falſo intellexerunt illum textum Hipp.
acute egritudines in.14.diebus terminātur,hoc eſt in tot diebus ſcilicet .14.
qui cretici inueniuntur,inter primū diem,&.40.& ſic eliciť apud iſtos que
dam ſecreta concordia,inter hos textus ambos, quod hic mentionē faciat
de ambitu tēporis acutorum,illic vero de diebus creticis, quibus intra.40.
illi morbi iudicari ſolent,quos merito redarguit in his locis,nam ambo iſti
textus per ſimplicia verba ſunt ſcripti,ſi ergo apho.eſt accomodandus die⸗
bus creticis,ſcilicet.14.ita & ex hoc preſenti elicietur,eſſe dies.40.creticos,q
bus acuti morbi ſoleant iudicari,quod nullus ſomniauit,ergo & licet cre⸗
dam hanc eſſe veram taxationem,& ad mentem Gal.ad excitandos tamen
animos,introducā ſeriem Gal.in ſcd̄o ad glauconē diſtinctione .5. capitu.1.
quā iam te video ſtomachari,eo ꝙ in nono codice non contineatur, ſic ha⸗
bet,vnde oportet ex his diebus creticis,quos pares & impares vocamus , in
uenire manifeſtos creticos ipſarū acutarū febriū de q̄bus Hip.ī apho.acute
egritudines in quatuor & decem faciunt criſim, non ſic intelligendū ſcito,
vt quidam putant ī.14. diebꝰ ōnino poſſe abſolui febres acutas, ſed in qua⸗
tuor & decē,qui vſq; in quadrageſſimū diem ꝑtenduntˊ,eſt enī creticꝰ verꝰ
in febribꝰ acutis.3.&.4.&.5.&.7.&.9.&.11.&.14.&.17.&.20.24.&.27.&.30.&.34.
&.40.

&.40.inuenies ergo.14.dies vere creticos,hec illa ſeries habet nega igitur ipſam,aut contéplare,quam ſolutionem dabis huic obiecto,quare &c.

De ſudore, caput. xi

Sudor optim⁹ eſt per oẽs acutos morbos ſi per dię̃ euenit decretoriũ ⁊ integre ſedat febrẽ. Bonus etiá eſt ſi ex toto corpore prodeat:faciatq; vt eger ferat facilius morbũ. Si vo nihil tale efficiat neq́q; vtilis eſt. Peſſimus vero eſt ſi frigidũ egrediat:⁊circa caput tm̃mõ vultũ ⁊ceruicẽ. Hic.n. cũ acuta febre mortẽ:cũ mitiore: morbi lõgitudinẽ indicat.

IN SVDORE optimo duo ſcribens inditia,tertiũ preter miſit tanq̃ neſcio ſequat ea q̇ dixit. Qui eñ die euenit decreto: i ꝫ & integre ſedat febrem is quoq; ex toto corpore it,in bonis vero ñ tñ optimis prodire ex toto corpore,& aliquid morbi tollere ſcribens nihil,preterea adiecit de diebus decretoriis tanq̃ id quoq; bonũ rurſus ſudorẽ neſcio comitetur. Ceterũ tertius ſudoris ordo cenſetur modice mali de quo dixit. Si vero nihil tale efficiat nequaq̃ vtilis eſt vt nec ex toto corpore eat neq; faciat vt eger ferat facilius morbũ. Sed cõſtat vt ex his ipſis peior ſit qui neutrũ horũ efficiat, modic⁹ vero qui alterũ,& rurſus ex his ipſis qui efficit vt eger facilius ferat morbũ moderatiorẽ,quáq̃ non ex toto corpore eat,peior qui grauiorẽ exibet morbũ,licet in omne extendat corpus. Sed oĩs eiuſmodi ſudor calidus eſt,& ob eam rẽ nullo de trib⁹ ordine indicauit eũ ſolitus omittere q̇cũq; ſequũt ex neſcio,& itẽ quecũq; ex expõne eorũ q̃ deinceps dicenda ſunt demõſtratur. Omnibus vero in hoc ſermone dictis ſudori opponit frigidos dicens ita. Peſſim⁹ vero ẽ ſi frigid⁹ egrediat,& itẽ cũ eo malũ eſſe dixit ſi circa caput & ceruicẽ eueniat,licet frigidus nõ ſit. Sic eni minat ſyncopẽ. Si vero circa tales ptes frigidusq; appareat peſſim⁹ eſt qppe q non inſuper fore,ſi iá eſſe ſyncopẽ indicet. Diffiniunt vero vehemẽtia febris. Ná ſi fuerit acuta prorſus afferet mortẽ frigidus ſudor,licet ex toto corpore prodeat,& itẽ ſi circa caput ceruicẽq; calidus eueniat. Si vero mitior febris ẽ poterit facultas nõ aſſũpta prius ab acuta febre ſpatio tẽporis prauos cõcoquere humores. Ceterũ de diebus decretoriis non inſuper docuit aliqd in aliis ſudorib⁹,at qui de optimo docuit inter initia,q̇a eſt vim quádá decretoriũ dierũ ſmone dicturus,in ipſa vero dictione pariter demonſtrauit. Vna enim eorũ vis eſt redere firmá iudicationem ſiue in bonũ ſiue in malũ finiat. At vero agnoſci oportet predicte finẽ dictionis quẽ Dioſcorides ſcripſit ita. Peſſim⁹ eſt ſi frigidus eſt & circa caput ceruicemq; tantũmõ prodeat. Hic.n.aut mortẽ aut morbi longitudinẽ p̄monet. Sed conſtat vt hec lectio ſit q̃ p̄dicta cõciſior,tñ eádem vi obtinet,atq; addendũ erit ab expoſitore id quod in predicta ſcriptũ iá eſt cũ acuta febre mortẽ,cũ mitiore longitudinẽ morbi. Ceterum deinceps alia quedá de ſudore ſunt ſcripta nõ in omnibus codicibus

que merito alii quidã ſuſtulerunt tanquam non ſint Hipp.atq; etiam Artemidori & Dioſcorides ſectatores. GLOSSA.

DOcet Hipp.ex ſudore preſagire,quid egrotis futurũ ſit. & habet hoc indiciũ.vim ex conditione duarũ facultatũ ſimul naturalis & vitalis, quas,cõſtare deſficere:aut omnino extinctas eſſe,ex cõditione ſudoris indicabitur, oportetq; ad iudicii ſtabilitatẽ morbi cõditionẽ contemplari,ſi acutus lẽtus ve,nã vtrobiq; eſt eadẽ ratio, eiuſdẽ conditionis viſo ſudore. Et vt facilius peſſimũ ſudorẽ cognoſcamus,incipit a dotibus pfectiſſimi. incipere nãq; a meliori comendauit ipſe Gal.libelo de intẽperie inequali. Materiã ergo de ſudore explicaturi incipiamus ab ipſius diſcriptiõe.quã aui.in.2.canonis capite de ſudore.ſub his verbis habet.Sudor eſt aquoſitas ſanguinis cui pus colericũ mixtũ eſt.hoc eſt.eſt ſuperfluitas aquoſa q̃ ab alimento contento in venis deciditur,cui aliqua pars colere cõmiſcetur,q̃ iuuat ipſius penetrationẽ ad poros.vnde ſalſuginẽ quãdã habet ad inſtar vrine.ſcis enim qualiter amarus ſapor lotus reddit̃ ſalſus verũ extat,hãc ſupfluitatẽ eſſe magis elaboratã,et ſi ſit a ſecũda coctione,nõ ſine opere tertie. clauditq; ille autor capitulũ illud verbis ſatis obſcuris q per te vide.&aliqñ videbis,quid ſentiamus de illo ac reliquis paſſibus obſcuris in canone illi9 autoris.Sed in veritate illa diſcriptio eſt ſuplẽda & admodũ roris p poros expulſa.alias vrine poſſet cõuenire. ex q̃ ea notificatio ſudoris. in exacto ſermõe,duntaxat ſudori repto in ſanis cõuenit, nã egrotãtiũ ſudoris, nõ ſolũ eſt materia aquoſum ſanguinis,imo & quicũq; humor qui morbũ facit ſubtiliatus & ad vaporis formã exiens,iterũ inſpiſatus a cõtinẽte ingutarũ modũ cadens.Si autẽ per colericũ pus licet intelligere quacunq; ſuperfluitatẽ humoralẽ.Iuſta id Gal.7.aph.ſi febris non a colera habeatur. tũc eadẽ erit omnis ſudoris finitio.vt exeãt ſuperfluitates humorales in comertio aquoſitatis que ex maſa ſanguinis,ſequeſtrata inuenitur in venis.ſcis enim alias in corporibus que frequentius viſuut̃:non haurire renes totũ aquoſũ ſanguinis,imo bonã partẽ meare ad venas,vt ſanguis ad artos aditus tranſitum habeat.ex quo illa finitio ſudoris poſita a Gal.4.Apho.cõmento.38. ſcilicet. ſudor naturalis eſt purgatio nature ex nimiis ſuperfluitatibus. nõ eſt finitio,vt clare ex nouo cõmento apparet̃,ſed ſolum notiſicabat diſcrimen,inter ſudorem vere creticum & ſinthomaticum. Quod ſi quis pro ea diſcrepantia & litere expoſitione taxare vellit Gal. ſudorẽ quem appellantẽ naturalem,cum cõto illius in prima Apho.ventres hieme.&c.dixerit autoritate dioclis.omnẽ ſudorẽ eſſe extra naturam.dic,q̀ collatione ad occultã difflationem que ſummũ gradũ fortitudinis oſtendit virtutis & caloris naturalis, dici poteſt ſudor omnis vacuatio extra naturã, ſemp enim deffectum in virtute ſignificat.q̀ ſi gal.2.de diff.febriũ verſus finẽ dicat ſudorem fieri ex fortitudine virtutis, dic tu reſpectu priuacionis ſudoris,qui

ſi omnino non fit, in paroxiſmi declinatione. ōnino humoris craſiciem, aut
virtutis deffectum ſignificat, cum autē ſudores inter ſe refferuntur, inuen-
re eſt naturalem hoc eſt dominio virtutis factū, colactione illius, qui prori
tata natura ex humore ſinthomatice expellitur, in preſenti autē textu de
vtroqꝫ ſudore mentio fit, nō tamē ꝙ ſic ſudor naturalis dicatur, vt vere ſano
congruat ſuperfluitates enim illius vltime coctionis natura excitata exer-
titio, occulte debent diſtlari. Primū igitur gradum boni ac laudabilis ſudo
ris qualificauit Hip. per duas conditiones ſcilicet egrum liberari a morbo
eo mediante, & fieri in die cretica. ¶ Quod ſi obicias, ſatis eſſe egrum libe-
rari a morbo ipſo ſudore, vt ipſum aprobemus, quid ergo eget alio inditio
ꝙ ſcilicet fiat in die cretico. Reſpondemus etiam deſſiderare, ipſum egruꝫ
tutum eſſe a recidiuatione, quod conſequitur propter liberari in die creti-
co. vt ſūmitur a Gal. primo dierum decretoriū, item eripi īfirmū cum ſuaui
tate & bona tolerantia, quod ſibi dat diei cretice conditio, quod ſingulari-
ter Gal. ſub exēplo regis benigni & tirani, declarat ſingulariter dicto libro
de die. 7. ad ſextum cōparato, dies ergo cretica quam eligit textus, ſit apro-
batiſſima, ꝗa in infortunata die cretica mors aut recidiua timet̃. nec iſta lau
dabilis cretica dies eſt quecūqꝫ, ſed tāto a morbi initio diſtans, vt poſſit opꝰ
coctionis ſat plenum eſſe, nunquā. n. ipſā nō preeūte, beata ſuccedit criſis. 4.
apho. Primo proretici prio de creticis & de criſi, ex ordine. n. nr̄ium virtutū
nunquā expultrix facultas inſurgit ad actū, niſi concotrice precedente. ¶ Qđ
ſi iterum obicias eſſe ſatis ī artificioſū, ponere pro ſigno. ſ. infirmū euadere
a morbo, id enim eſt ita vulgare ꝙ non eſſet facienda vis in re tan clara, dic
ꝙ iſte ambe condiciones ſe amplectuntur, ſine die cretica liberari nō eſt tu
tum, nec ſēper per factū in die cretica liberatur infirmꝰ. dic & meliꝰ ꝙ diſ-
tributurus ſudorem ad plures differentias, ponitur illa conditio ad diſcre-
pantiam illius qui & ſi fiat in die cretica, non ōnino liberat egrum, & ſi alle-
uiet ipſum, ego autē crederem etiā deſcripturi optimo ſudoris cōditionem
abſqꝫ aliqua collactione eſſe eam conditionē potiſſimā, ſcilicet eo infirmū
vendicari a morbo, ꝙ & ſi vulgo etiam notiſſima ſit, non ideo abiciēda eſt
a librorum doctrina, ſicut conferentia & tolerantia totiēs ab Hippo. repeti
ta, & infirmo & vulgo ſic cognita, & quanto teſtimonium ſalutis eſt euiden
tius, tanto certiſſime pertractationi, qualis iſta eſt magis accommodum &
neſcio quam bene Thadeus ille in hoc paſſu. ¶ De alio vero quod Galenus.
ſubdit, ꝙ eſſe ſudorem cōmunem toti corpori, licet conticuit Hippocras,
tamē neceſſario intelligitur ſi ipſo vindicatur eger, ſitqꝫ in die cretica, ſem
per eius ſalua pace. videt̃ mihi illud non eſſe neceſſarium ꝗa cū hic ſudor
ſic criſis plurium morborum acutorū quorum quippiā determinatas ſedes
corporis poſſidēt, non neceſſū a toto corpore prodire alias das & omnium
venarum humores eſſe materiā febris & ſic eam febrem non conſequi apā

illius ſedis.& qualiter intelliges Hip.in.4.apho.vbi ſudor ibi egritudo, cui
fauet ſnie,ipſe Gal. in cotō.ergo poſſibile eſt ſudorem eſſe partialē & eo vi
dicari egrum,& ego vidi puellam freneticā,que per tres dies copioſe ſuda-
uit duntaxat in capite & perfecte euaſit.ergo melius eſt ſentire vtrumq; ac
cōmodū ſuis deſtinatis morbis.& perfectiſſimū eſſe,ſi duas textus habeat
conditiones¶ꝙ ſi fortiſſime arguas in me,ergo in nullo morbo apoſtemoſo
poterit eſſe ſudor cōis.Dic ꝙ contingit aliquando primo ſentiri initiū apā
tis,deīde febris comitatur,quēadmodū dicimus ſigna pleureſis,eſſe dolorē
pungitiuū,& febrē.& ſic ea febris vulgo dicit̄ febris accidens.& in talibꝰ di-
co,ꝙ de per ſe non peccat niſi humor cōtentus in particula:cuius putredinē
inſequitur febris,& talis humor eo loco contentus,aut in capite,ſicut artifi
cio medici & nature reſolui poteſt ſenſibiliter aut inſenſibiliter,ita ī tali mo
do diflatiōis ſenſibilis,ſudor particularis poteſt habere locum,euenit tamē
aliquando primo febrē fieri,deinde concitatis & bulientibus hūmoribꝰ,ali
quā partem deriuari ad aliquam particulam debilem.in quo caſu,eſt clare,
febris duplex fundamentū,in quo,ſicut i n apāte incipiente,ſi ſuceſſu febris
etiam humores venales alterentur & putrefiant,neceſſario natura dominā
te fiet ſudor cōis,ſic Gal.cotō citato.qua parte corporis ſudor eſt &c. ꝙ autē
primo incipiebat morbus cōis.ſ.febris,deinde fiat particularis.ſ.apā eſt res
cōiſſima & ille Alexandrinus dat modū in epidimis.ꝙ autem ſit neceſſum
hoc ſentire,verbi cauſa.in pleureſi eſſe humorem febris,& humorem apoſ-
tematis,& inde cōmunē & partialē vacuationem poſſe iuuare:ex ſerie Gal.
mihi vnica colligemꝰ de anaxiōe ad portas thracias,primo de criſi, vbi infi
ne narrationis ſic habet,cōſtat autē ꝙ in trigeſſimo quarto die poſt vigeſſi
mū ſeptimū, cōcocte ſunt ſimul omnes egritudinis cauſe & excrete,per vri
nas quidem que febres faciunt, per ſputa vero que thoracem infeſtant hec
Gale¶Quod ſi iterum fortius obicias,hanc noſtram phantaſiam non poſſe
ſubſtineri:ex Hip.in preſenti iextu,cum in ſudore duntaxat alleuiante e-
grum,pro neceſſaria conditione poſuit eſſe cōmunē ergo a fortiori in lau-
dabiliſſimo,quo vindicatur a morbo,ſubintelligitur.Dic ꝙ ſudorem eſſe
cōmunē pefctio eſt, potiſſime vbi cōis expectatur,quātū ergo hic alleuiās
deffecit ab optimo,tantū op; vt nō oīo pecet,& ſit cōmnis.ſed potiſſima ra
tio eſt a iuuamēto,qđ infert.plures ergo gradus ſudoris intelligi poſſūt pri
mus,eſt optimi ſudoris.alter cōis & alleuians.3ꝰ.eſt alleuiās & nō cōmunis
vt ille primus ſudor in anaxione in.11.die circa caput,vnde febris mollifica
ta fuit .quartus. ꝙ nec ſit cōmuīs nec alleuiet infirmū, vltimus, aut ꝙ ſit
communis & non alleuiet¶Poteris iterum obicere,hic,de ſudore,agitur vti
de ſigno quoddam,ſed ponere pro potiſſima conditioue ipſius.vtilitatem
eſt de ipſo agere vt cauſa. Dic ꝙ & ſi ſudor plurimaq; excrementa ſigna
ſint & pars criſis. Primo de criſi in preſenti vt infirmus liber manſſit